

DERGi

İSTANBUL DİŞHEKİMLERİ ODASI YAYIN ORGANI

200. sayıya ulaştık

dergimiz sayısına ulaştı
200.

200

Kutlu Olsun

İSTANBUL
DİŞHEKİMLERİ
ODASI

200. sayıya ulaştık

İKİ AYDA BİR YAYINLANIR
TEMmuz-AĞUSTOS 2025 / SAYI:200

www.ido.org.tr**Yönetim Yeri ve Adresi****İSTANBUL DİŞHEKİMLERİ ODASI**

Cumhuriyet Caddesi Safir Apt.

No. 203 D. 3 34367 Harbiye/İstanbul

T. 0212 225 03 65 - 296 21 05 • F. 0212 296 21 04

www.ido.org.tr • ido@ido.org.tr**İmtiyaz Sahibinin Adı ve Adresi****E. Sedat Küçükay**

Cumhuriyet Caddesi Safir Apt.

No. 203 D. 3 34367 Harbiye/İstanbul

Yazı İşleri Sorumlusu Adı ve Adresi**Aret Karabulut**

Cumhuriyet Caddesi Safir Apt.

No. 203 D. 3 34367 Harbiye/İstanbul

Yayın Kurulu

Ayça Yılmaz, Bekir Çilgin, Elif Kara Köprülü
Ferah Ulu, Halil İbrahim Uysal, Kemal Keskin
Koral Bayraktar, Kübra Yıldız Domanic
Neşe Dursun, Özgür Tutucu, Özlem Yaşar
Sevgi Türkmen, Sevil Arslan
Süha Sertabiboğlu

Yazarlar

Fırat Budacı

Koral Bayraktar

Serdar Sıralar

Çizer

İlhan İşler

Fotoğraf

Ahmet Mekin Çelik

Yayın Koordinatörü

Egemen Kurtulan

egemen.kurtulan@ido.org.tr**Editör**

Füsün Şeker

Yayın Adı

dergi

Yayın Türü

Yerel süreli yayın

Editöryal ve Teknik Üretim

PAPİRUS

Celal Muhtar Sk. No: 5/B Kadıköy, İstanbul

T. 0216 291 25 86

Temmuz-Ağustos 2025

Genel Sekreter	04
Oda Haberleri	06
İDO Dergi 200. Sayısına Ulaştı	12
Bilimsel	24
Dosya: Çınar Bebek	36
Dosya: Ormanlarımız	42
Gezi	52
Kitap	60
Oral Moral	64
Corale	66
Aslında Her Gün Fırçalıyorum	68
Hoşgeldiniz	70
Karikatür	76
Duyurular	77

12

İDO Dergi 200. Sayısına Ulaştı

24

**Bilimsel: Güncel Diş
Macunlarının İçerikleri ve Klinik
Açıdan Etki Mekanizmaları**

36

**Dosya:
Çınar Bebek İçin Birlikteyiz**

42

**Dosya:
Geleceğimiz, Adalet Duygumuz,
Yaşam Hakkımız Ormanlarımız**

52

**Gezi:
Utrecht, Milano, Lugano, Como**

GENEL SEKRETERDEN

İSTANBUL DİŞHEKİMLERİ ODASI

Sevgili Meslektaşlarım,

Dergimizin 200. sayısına ulaşmanın gururunu ve sevincini birlikte yaşıyoruz. 1986'da başlayan bu yolculukta pek çok zorlukla karşılaştık, pek çok başarıyı da hep birlikte kutladık. Her sayısıyla mesleğimizin sesi olan, meslektaşlarımızın katkılarıyla büyüyen dergimizin bugünlere gelmesinde emeği geçen herkese gönülden teşekkür ediyorum.

Değerli meslektaşlarım,

Oda olarak meslektaşlarımızı yıllar sonra yeniden fakülte sıralarında buluşturan 9 fakülte bilimsel toplantısı planladık. Nostaljiyle bilimi bir araya getiren bu serinin iki tanesini gerçekleştirdik, kalanlarını da yakında sizlerle paylaşacağız.

Ekim ayından itibaren İstanbul'un farklı

bölgelerinde kahvaltılı toplantılar yapmayı planladık. Aynı masada buluşarak sorunlarımızı doğrudan sizlerden dinleyecek, birlikte çözüm arayacağız. Bu samimi buluşmaların hem dayanışmamızı güçlendireceğine hem de ortak sorunlarımıza yeni bakış açıları kazandıracağına inanıyorum.

Kasım ayı biz dişhekimleri için ayrı bir anlam taşır. 22 Kasım Toplum Ağız Diş Sağlığı Haftası'nda; Taksim Anıtı'na çelenk koyarak başlayacağımız etkinliklerde, meslek hayatında 25, 40, 50 ve 60 yılı geride bırakan meslektaşlarımızı plaket töreniyle onurlandıracağız. Bu anlamlı haftada düzenleyeceğimiz etkinliklerde sizleri de aramızda görmekten büyük mutluluk duyacağız.

Ve tabii ki hepimizin heyecanla beklediği İstanbul

Buluşması geliyor. Dördüncüsünü Mart 2026'da gerçekleştireceğiz. Dolu dolu bir bilimsel program ve güçlü bir fuar alanıyla sizleri ağırlamak için şimdiden hazırlanıyoruz.

Bunun yanı sıra, meslektaşlarımız için özel bir anlam taşıyan Yeni Yıl Ajandamız için de çalışmalara başladık. Ayrıca, her geçen gün ağırlaşan mesleki sorunlarımız için elimizden gelenin en iyisini yapmaya gayret ediyoruz. Biliyoruz ki çözüm ancak birlikte arandığında bulunacak.

Sevgi, dayanışma ve umutla... Nice yeni sayılarda, hep birlikte, daha güzel yarınlarda buluşmak dileğiyle.

Aret Karabulut

İstanbul Dişhekimleri Odası Genel Sekreteri

Genç Dişhekimlerine Yönelik “İmplant Üstü Sabit Protezlerde Ölçü” Kursu Yapıldı

Genç dişhekimlerine yönelik “İmplant Üstü Sabit Protezlerde Ölçü” konulu kurs, 10 Temmuz 2025 Perşembe günü Yılmaz Manisalı Eğitim Merkezi’nde, Prof. Dr. Nuray Çapa’nın eğitmenliğinde ve yoğun katılımı ile gerçekleştirildi. Eğitim, üç ayrı modül hâlinde planlandı. Kursun teorik kısmında implant üstü sabit protezlerin endikasyonları, uygun implant ara parçalarının seçimi ve ölçü alma teknikleri kapsamlı bir şekilde ele alındı.

Uygulamalı bölümde ise, açık ve kapalı kaşık teknikleriyle implant üstü ölçü alma yöntemleri detaylı biçimde aktarıldı; katılımcılara birebir uygulama yapma olanağı sunuldu. Kursu katkı sunan Nobel Biocare ve Kulzer firmalarına destekleri için teşekkür ederiz.

Sağlık Torba Kanunu Yayınlandı

Sağlıkla ilgili bazı kanunlarda değişiklikler yapılması öngörülen Torba Yasa Resmi Gazete'de bugün (24.07.2025) yayınlanarak yürürlüğe girdi.

EN FAZLA İKİ SAĞLIK KURULUŞUNDA ÇALIŞMA SINIRLAMASI

En fazla iki özel sağlık kuruluşunda çalışılabilir, bu çalışmalar ancak iş sözleşmesiyle olabilir Hekim ve dişhekimlerinin birden çok sağlık kuruluşunda çalışabilmesine ilişkin olarak 2010 yılında yapılan düzenlemede değişikliğe gidilerek en fazla iki sağlık kuruluşunda çalışmaya izin verilebilecektir.

Özel sağlık kuruluşlarında ve vakıf üniversitelerinde çalışmanın ancak istihdam edilen (5510 s.K m.4/a) statüsünde olabileceği belirtilerek; yaygın şekilde uygulanan fatura karşılığı çalışma/hizmet satın alma/klinik kiralama gibi yöntemler dışlanmakta/yasaklanmaktadır.

Bununla bağlantılı olarak, özel sağlık kurum ve kuruluşlarıyla vakıf üniversitesinde çalışan tabip ve diş tabiplerinin çalışma izinlerinin 01.6.2026 tarihine kadar yenilenmesi şartı getirilmiştir. Bu değişikliklerle, kamuda çalışan dişhekimlerinin özel sağlık kuruluşlarında da çalışmasına izin verilmiş değildir.

TANITIM BİLGİLENDİRME SINIRININ AŞILMASI HALİNDE PARA CEZASI

Sağlık hizmetlerinde reklam yasağı, tanıtım ve bilgilendirme ise sınırlı olarak yapılabilir Özel sağlık kuruluşlarının yapabilecekleri tanıtım ve bilgilendirmenin sınırları "adres ve iletişim bilgileri, çalışma gün ve saatleri, hasta kabul edilen uzmanlık dalları, çalıştırılan sağlık meslek mensuplarının mesleki ve akademik ünvanları ve hizmet verilen sağlık alanıyla ilgili sağlığı koruyucu ve geliştirici nitelikteki bilgiler" şeklinde belirlenmiş; buna aykırı davranılması halin-

de en az 100 bin lira idari para cezası öngörülmüştür.

ELEKTRONİK ONAM FORMU GEÇERLİ OLACAK

Hastadan alınacak aydınlatılmış onamın elektronik ortamda da olabilmesine olanak tanınmaktadır. 1219 Sayılı Kanunun 70. Maddesinde yapılan değişiklik ile hasta, (hasta küçük veya kısıtlı ise veli veya vasisinden) alınacak muvafakat, elektronik ortamda da alınabilecek. Elektronik ortamda alınacak muvafakat, bir bilişim veya elektronik haberleşme cihazı üzerinden gerçekleştirilecek ve ilgilinin kimliğini doğrulayabilecek kimlik belgeleriyle veya biyometrik yöntemlerle ya da elektronik kimlik doğrulanmasına imkan verecek yöntemler kullanılarak alınacak. Bilişim veya elektronik haberleşme cihazı üzerinden alınacak muvafakatlerle ilgili usul ve esaslar Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun uygun görüşü alınarak Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenecek.

****Ağız ve Diş Sağlığı Hizmeti Sunulan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmelik gereğince yapılan denetimlerde yazılı "ONAM FORMU" alınmamış olmasının tespiti halinde idari para cezası öngörülmüş olmakla, yasa da belirlenen ölçütleri belirleyen düzenleme yapıncaya kadar onam formlarının yazılı olarak alınmasına devam edilmesi önem arz etmektedir.**

RUHSATLANDIRMA VE LİSANS ÜCRETLERİ

Bakanlık ve bağlı kuruluşlarınca düzenlenecek veya onaylanacak her türlü ruhsatlandırma, ürün üretim ve satış izin belgesi ve mesul müdürlük belgesi ile permi ve sertifikalar üzerinden iki milyon Türk lirasını geçmemek üzere Bakanlıkça belirlenecek tarifelere göre ücret alınır. Bu tarifeler her yıl yeniden değerlendirilme oranında, takvim yılı başından geçerli olmak üzere artırılabilmek suretiyle uygulanır. Ancak Bakanlıkça alınması teşvik edilen belgelerden ücret alınmayabilir.

Caddebostan Sahili'nde İDO Run 10 Koşusu Yapıldı

İDO Run etkinliğinin onuncusu için 29 Haziran 2025 pazar günü Caddebostan Sahili'nde bir araya gelen Oda üyesi dişhekimleri, ısınma hareketlerinin ardından keyifli bir koşu yaptı.

Koşuyu bir yaşam biçimi haline getirmek ve sonraki etkinliklerde bize katılmak için takipte kalın!

Atatürk Kent Ormanı'nda İDO Run 11 Koşusu Yapıldı

29 Haziran 2025 günü Caddebostan Sahili'nde onuncusu gerçekleşen İDO Run etkinliğinden sonra, 13 Temmuz 2025 Pazar sabahı, genç dişhekimleri onbirinci İDO Run için tekrar bir araya geldi. Atatürk Kent Ormanı'nın serin ve ferah sabah havasında buluşan katılımcılar, doğayla iç içe, enerji dolu bir güne zinde bir başlangıç yapmak için ısınma hareketleriyle hazırlandı.

Ardından başlayan İDO Run 11 Koşusu, katılımcılara hem sporun hem de doğanın keyfini bir arada yaşama fırsatı sundu. Doğal güzellikler eşliğinde gerçekleşen etkinlik, yüksek motivasyon ve coşkulu anlara sahne oldu.

Genç Dişhekimlerine Yönelik Uygulamalı Eğitimler Devam Ediyor

Genç dişhekimlerine yönelik “Yakınlaştır, Netleştir, Üstünleş: Loupe Kullanımına Adım At” konulu eğitim, 31 Temmuz 2025 Perşembe günü Yılmaz Manisalı Eğitim Merkezi’nde, Dr. Öğr. Üyesi Fatih Özkarslı’nın eğitmenliğinde iki ayrı modül halinde yapıldı.

Eğitimde; ergonomi, görsel algı, doğru loupe seçimi ve klinik entegrasyon konuları ele alındı. Loupe ve aydınlatmanın birlikte kullanımına yönelik uygulama yapıldı. Eğitime katkı sunan Breliant Dental firmasına desteği için teşekkür ederiz.

“Yeni başlayanlar için NiTi Sistemler” Kursu Yapıldı

Genç dişhekimlerine yönelik “Yeni Başlayanlar İçin NiTi Sistemler” konulu kurs, 20 Ağustos 2025 Çarşamba günü Yılmaz Manisalı Eğitim Merkezi’nde, Doç. Dr. Ayça Yılmaz’ın eğitmenliğinde iki ayrı modül halinde yapıldı.

Kursta; NiTi sistemlerin genel özellikleri, klinik kullanımda dikkat edilmesi gereken konular ele alındı. Teorik bilgilendirme sonrası, uygulamalı olarak NiTi döner eğeleri kullanarak kanal şekillendirme pratiği yapıldı. Eğitime katkı sunan Fanta Dental firmasına desteği için teşekkür ederiz.

İDO-Fakülte Bilimsel Toplantılarının İkincisi Yeditepe Üniversitesi'nde Yapıldı

İstanbul Dişhekimleri Odası tarafından düzenlenen Fakülte Bilimsel Toplantılarının ikincisi, 7 Eylül 2025 Pazar günü Yeditepe Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi'nde yapıldı.

Toplantının açılış konuşmasını İDO Başkanı Prof. Dr. E. Sedat Küçükay yaptı. Küçükay, konuşmasında Oda faaliyetlerine değinirken, bir meslektaşın SMA hastası oğlu Çınar için sürdürülen yardım kampanyasına destek çağrısında bulundu. Ayrıca fakülte eğitimlerine verdikleri önemi vurgulayan Küçükay, ev sahipliği için Yeditepe Üniversitesi'ne ve katkılarından dolayı konuşmacılara teşekkür etti. Fakülte eğitimlerinin program kapsamında devam edeceğini de hatırlattı.

Etkinlikte Prof. Dr. Elif Sungurtekin Ekçi, Doç. Dr. Seden Akan Bayhan ve Doç. Dr. Fatih Cabbar konuşmacı olarak yer aldı. Toplantının moderatörlüğünü İDO Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Nuray Çapa üstlenirken, Oda adına Başkan Vekili Prof. Dr. Burak Çankaya ve Yönetim Kurulu Üyesi Dt. Habip Ertay Atalar da etkinliğe katıldı.

200. sayıya ulaştık

dergimiz sayısına ulaştı
200.

200

Kutlu Olsun

200. sayıya ulaştık

dergimiz sayısına ulaştı
200.

Dişhekimliği Sanatına Adanmış 200 Sayı Mesleğimizin Hafızası ve Geleceği

Değerli meslektaşlarım, sevgili okurlar,

Bir meslek örgütü için 39 yıl, bir dergi için 200 sayı... Bu rakamlar, sadece bir yayın hayatının uzunluğunu değil, aynı zamanda köklü bir geleneğin ve bitmeyen bir adanmışlığın da kanıtıdır. 39 yıldır aralıksız bir şekilde yayınlanan dergimizin 200. sayısına ulaşmış olmasının gururunu ve heyecanını yaşıyoruz.

Bu dergi, kurulduğu günden bugüne, sadece bir yayın organı olmanın ötesine geçti. O, mesleki gelişimimizi destekleyen, bilimsel bilgiyi yayan, deneyimleri paylaşan ve meslektaşlarımız arasında bir köprü kuran canlı bir platform haline geldi. Her yeni sayısı, dişhekimliği biliminin en son yeniliklerini, klinik tecrübelerini ve mesleğimizin toplumsal rolüne dair önemli tartışmaları okurlarıyla buluşturdu.

dergimiz sayısına ulaştı
200.

200

Bu dergi bir nevi mesleğimizin hafızası oldu

Geçmişten günümüze baktığımızda, bu 200 sayının her biri dişhekimliğinin gelişiminin tanıklığıdır. Kimi zaman yeni bir tedavi yöntemini keşfediyor, kimi zaman etik bir tartışmanın derinliklerine iniyor, kimi zaman da sektördeki teknolojik dönüşümlere ışık tutuyorduk. Bu dergi, bir nevi mesleğimizin hafızası oldu; başarılarımızı, zorluklarımızı ve hedeflerimizi sayfalarında sakladı.

Dergimiz mesleğimizi geleceğe hazırlama misyonunu kararlılıkla sürdürecektir

Ancak dergimiz, sadece geçmişe değil, aynı zamanda geleceğe de yöneliktir. Unutulmamalı ki dişhekimliği, sürekli değişen ve gelişen bir alan. Yeni teknolojiler, malzemeler ve tedavi yaklaşımları, sürekli olarak kendimizi yenilememizi gerektiriyor. 200. sayısı ile dergimiz, bu dinamiği yakalama ve mesleğimizi geleceğe hazırlama misyonunu kararlılıkla sürdürecektir.

dergimiz sayısına ulaştı
200.

Bu anlamlı sayı vesilesiyle, dergimizin yayın hayatına katkıda bulunan tüm yazarlara, editörlere, tasarımcılara ve emeği geçen herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz. Onların özverili çalışmaları sayesinde bu dergi, bugünlere ulaştı. Ve elbette, her sayıyı sabırsızlıkla bekleyen, okuyan ve geri bildirimleriyle bizi daha ileriye taşıyan siz değerli okurlarımıza da sonsuz şükranlarımızı sunarız.

200 sayı boyunca dergimize emeği geçen herkese teşekkürlerimizle...

Nice 200 sayılara, nice başarılı yıllara!

dergimiz sayısına ulaştı
200.

İDO dergi'nin kısa bir tarihçesi

Ülkemizde Türk Dişhekimleri Birliği ve Dişhekimleri Odaları kurulmadan önce, dişhekimleri Tabip Odalarına zorunlu üye oluyorlardı. Ayrıca isteyen dişhekimleri de Türk Diş Tabipleri Cemiyeti'ne üye olabiliyorlardı. Dişhekimlerinin ayrı bir meslek odası kurulması yönünde girişimleri sonucunda 07.06.1985 tarihinde 3224 sayılı Türk Dişhekimleri Birliği Kanunu kabul edilmiş olup, kanun gereğince Türk Dişhekimleri Birliği ve Dişhekimleri Odaları kurulmaya başlanmıştır. Bu süreçte 09.12.1985 tarihinde İstanbul Dişhekimleri Odası(İDO) Geçici Yönetim Kurulu seçilerek çalışmalarına başlamıştır.

İDO Geçici Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Prof.Dr.Erhan Akın, Başkan Vekilliği'ne Dişhekimi Yavuz Elitez, Genel Sekreterliğe Prof.Dr. Selçuk Yılmaz, Saymanlığı'na Prof.Dr.Peker Sandallı, üye

dergimiz sayısına ulaştı
200.

200

olarak ta Prof Dr.Yılmaz Manısalı seçilmiş ve İDO seçimleri yapıłana kadar görev yapmışlardır.

İstanbul Dişhekimleri Odası'nın ilk Genel Kurulu 23.02.1986 tarihinde yapılmış ve yeni Yönetim Kurulunun kendi aralarında yaptıkları görev bölümü sonucunda Prof.Dr. Yılmaz Manısalı (Başkan), Prof.Dr. Gülümser Koçak (Başkan Vekili), Dişhekimi Celal Korkut Yıldırım (Genel Sekreter), Dişhekimi Haydar Aslan (Sayman), Dişhekimi Kazmir Pamir (Üye), Dişhekimi Ali Özden Uçansu (Üye), Dişhekimi Ertuğrul Oğuz (Üye), Dişhekimi Hüseyin Meşeci (Üye), Dişhekimi Çınar Erölçer (Üye) çalışmalarına başlamıştır.

Öncelikle çalışmaların yürütüleceği bir mekana ihtiyaç duyulması nedeniyle, İstanbul Dişhekimleri Odası Yönerim Kurulu, Türk Diş Tabipleri Cemiyeti'ne ait olan Meşrutiyet Cad. No:182/7 şişhane adresindeki daireyi iki yıllık bir süre ile Cemiyetten kiralamış ve çalışmalarını burada sürdürmeye başlamıştır.

dergimiz sayısına ulaştı
200.

200

Yönetim Kurulu'nun ilk çalışmaları kurumsal yapıyı oluşturmak, çeşitli kurumlarla ilişkileri geliştirmek, Asgari Ücret Tarifesi'nin saptanması, sahte dişhekimleriyle mücadele, İlçe Temsilcileri sisteminin kurulması ve bilimsel konferanslar düzenlemek olmuştur.

İDO dergi I. sayısının unutulmaz kadrosu

Dergi sahibi İDO Yönetim Kurulu adına:

Prof.Dr. Yılmaz Manisalı,

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Celal Yıldırım

Yazı Kurulu:

Akgül Güreker, Tatyos Bebek, Zerrin Küpçü, Nimet Koçak,

Ayşe Güde, Yaşar Şahintürk, Ayten Yıldırım

dergimiz sayısına ulaştı
200.

200

İlk Sunum Yazısı

“ÇIKARKEN” başlığı ile yönetim kurulu imzasıyla çıkarken ilk yazıyı o yılları yaşayan, bilen meslektaşlarımıza hatırlatmak, genç meslektaşlarımıza tarihimizden bir belge olması için yeniden okumanız için sunmak istiyoruz.

ÇIKARKEN

Sayın meslektaşlar,

Size önceden gönderdiğimiz haber duyurularında sürekli bir yayın çıkarma çalışmaları içinde olduğumuzu belirtmiştik. Bu çalışmalarımızı sonuçlandırdık: İstanbul Dişhekimleri Odası “DERGİ”siyle sizlere sesleniyor.

dergimiz sayısına ulaştı
200.

Göreve geldiğimiz günden başlayarak oda çalışmalarını organize etmeye ve somut ürünlerini sizlere ulaştırmaya çalışacağımızı belirtmiştik. “DERGİ”miz bunun son örneğidir.

Dergi öncelikle dişhekimleri arasında iletişimi, bilgilendirmeyi ve dayanışmayı sağlamaya çalışacaktır.

Birçok sorunumuz var: sahte dişçiler, dişhekimlerinin istihdamı, koruyucu hekimlik, mezuniyet sonrası eğitim, dişhekiminin yardımcı personel sorunu, dişhekimliğinde araç ve malzeme sorunu vb.

Sorunlarımızın çokluğu ilk başta bizleri ürkütüyor. Ama çözümlenemeyecek sorunlar değil. Yeter ki elbirliği ile sorunlarımıza sahip çıkalım. “DERGİ”nin amacı sorunlarımızın nedenlerini, çözüm yollarını saptamak ve bu konuda kamuoyu oluşturmaktır. Ne yazık ki ülkemizde hiçbir yönetim genel anlamıyla sağlık, özel olarak ta ağız ve diş sağlığı sorununa eğilmemiştir. Bunun en somut örneği ülkemizde ne kadar sağlık elemanının olduğunun bilinmemesi ve sağlık hizmetlerinin bütçedeki oranının %3,5 olmasıdır. Sağlık

dergimiz sayısına ulaştı
200.

200

hizmetlerinin bu acıklı durumu ve ekonomik olarak halkımızın yoksullaşması ister istemez dişhekimlerinin yaşam düzeyini etkilemektedir. Son yıllarda yoğun bir şekilde muayenehanelerini kapatan dişhekimi sayısının artması bunu acı örneğidir. “DERGİ”mizde sorunlarımızın nedenlerini araştırıp, yayınlayıp kamuoyu oluşturacağız. Çözüm yollarını önereceğiz. Kısacası ülkemizde olmayan düşünülmeyen; oysa düşünülmesi ve olması gereken ULUSAL SAĞLIK POLİTİKASI ve ulusal sağlıkta dişhekiminin konumunu bıkmadan usanmadan anlatmaya çalışacağız. Odamıza, “DERGİ”mize sahip çıkalım. Sorunlarımızın çözümünü birliktelikten ve bu uğurda çalışmaktan geçecektir. “DERGİ”mizi okuyun, “DERGİ”mize yazı gönderin! Birliğimiz başarımızın ön koşulu olacaktır. Saygılarımızla.

YÖNETİM KURULU

GÜNCEL DİŞ MACUNLARININ İÇERİKLERİ VE KLİNİK AÇIDAN ETKİ MEKANİZMALARI

Diş Hekimi

İrem Naz Çalışkanİstanbul Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Restoratif Diş Tedavisi
Anabilim Dalı

Diş Hekimi

Şilan Ölçer

1.Giriş

Ağız sağlığı genel sağlık ve yaşam kalitesinde önemli bir rol oynarken, diş macunları modern bakımın temel unsuru haline gelmiştir. Günümüzde farklı ihtiyaçlara yönelik formüller klinik araştırmalar ve kullanıcı geri bildirimleriyle sürekli geliştirilerek sadece temizlik değil terapötik amaçlar için de kullanılmaktadır [1,2,3]. Ağız ortamı, mikroorganizmaların yerleşebileceği uygun koşullara sahip olup, dişlerin sürmesi, ağız hijyeni, sağlık ve beslenme gibi etkenlerle mikroflorası değişkenlik göstermektedir. Diş çürükleri ve periodontal hastalıkların başlıca kaynağı olan mikrobiyal dental plakla mücadelede en basit ve etkili yöntem diş fırçalamaktır [4]. Diş fırçalamanın etkinliği kişisel beceriye bağlı olduğundan tek başına plak kontrolü yeterli olmayabilir; bu nedenle plak önleyici kimyasal maddeler uzun süredir araştırılmaktadır. Günümüzde florür eklenmesi zorunlu kabul edilen diş macunları, farklı etkin maddelerle çeşitlenerek hem kozmetik hem de terapötik fayda sağlamaktadır [5,6].

2.Diş Macunlarının İçeriği

2.1.İnaktif İçerikler

2.1.1. Aşındırıcılar

Diş macunları içeriğinde sıklıkla kullanılan aşındırıcılar; kalsiyum karbonat, sodyum bikarbonat, alümina, silika ve dikalsiyum fosfat dihidrattır. Kalsiyum karbonat, florür iyonu ile tepkimeye girebilmesi sebebiyle günümüzde sıkça kullanılan aşındırıcılardandır. Silika ve silika jelleri de florürlü tüm bileşiklerle kullanılabilen aşındırıcılara örnektir. Diş macunlarında yaygın kullanılan aşındırıcılar arasında kalsiyum karbonat, sodyum bikarbonat, alümina, silika ve dikalsiyum fosfat dihidrat bulunmakta olup, kalsiyum karbonat florürle reaksiyona girebilirken silika bileşikleri tüm florürlü ajanlarla uyumludur [4].

2.1.2. Nemlendiriciler

Nemlendirici içermeyen diş macunları su kaybı nedeniyle kısa sürede sertleşerek kullanılamaz hale gelmekteydi. Bu sorunu önlemek için yapıya gliserin, sorbitol, propilen glikol ve mannitol gibi nemlendiriciler eklenmiş, böylece macunun yapısı korunup ağızda daha iyi bir his sağlanmıştır. Ayrıca %40'tan yüksek konsantrasyonlarda nemlendiriciler koruyucu etki de göstermektedir [7,8].

Diş macunlarının içeriğinde bulunan elemanlar	Konsantrasyon (%)
Aşındırıcılar	20-40
Su	20-40
Nemlendiriciler	20-40
Deterjanlar	1-2
Bağlayıcı Ajanlar	2
Tatlandırıcılar	2
Terapötik Ajanlar	5
Renklendiriciler ve Koruyucular	1

Tablo 1. Diş macunlarının içeriğinde bulunan elemanlar ve konsantrasyonları [3]

2.1.3. Deterjanlar ve Sabunlar

Köpürtücü ajanlar, yüzey gerilimini düşürerek diş macunu ve gargaradaki maddelerin dişlere daha kolay temas etmesini, plak ve debrisin çözünerek uzaklaştırılmasını ve aroma vericilerin yayılmasını sağlar. Sabunlar mukozayı irrite etmeleri, tatlarının zor maskelenmesi ve diğer bileşenlerle uyumsuzlukları nedeniyle yerini deterjanlara bırakmıştır. Günümüzde en yaygın kullanılan deterjan sodyum lauril sülfat (SLS) olup, sodyum lauril sarkosinat ve sükroz yağ asidi esterleri gibi alternatifleri de vardır. SLS düşük yüzey gerilimi, uyumluluğu, tadının kolay maskelenmesi ve antimikrobiyal etkileriyle öne çıkmaktadır [3,7].

2.1.4. Bağlayıcılar

Bağlayıcılar, toz ve sıvı bileşenlerin ayrılmasını önleyerek diş macununa form ve elastikiyet kazandırır, ayrıca suyu bağlayarak kurumasını engeller. En yaygın kullanılan bağlayıcı sodyum karboksimetilselüloz olup, fizyolojik olarak inaktif, suda çözünebilir, uyumlu ve ekonomik bir seçenektir. Bunun yanında sodyum aljinat, İrlanda yosunu, ksantan sakızı, sodyum poliakrilat ve bentonit gibi diğer bağlayıcılar da kullanılmaktadır [4,9].

2.1.5. Çözücü

Su, diş macununda kullanılan en yaygın çözücüdür. Diş macunu içindeki maddeleri çözer ve karıştırılmasını sağlar. Aynı zamanda alkol, ağız gargalarında

çözücü ve tat arttırıcı olarak kullanılır [10].

2.1.6. Tatlandırıcılar

Diş macunlarının tadı ve kokusu, tüketici tercihinde önemli rol oynamakta ve fırçalama sırasında ferahlık hissi sağlamaktadır. Tatlandırıcılar, diğer bileşenlerin istenmeyen tat ve kokularını maskeleyerek uyumlu olmalı ve depolama süresince değişmeden kalmalıdır. En sık kullanılan tatlandırıcılar sodyum sakkarin, sorbitol ve gliserindir [3,7,10].

2.1.7. Aroma Vericiler

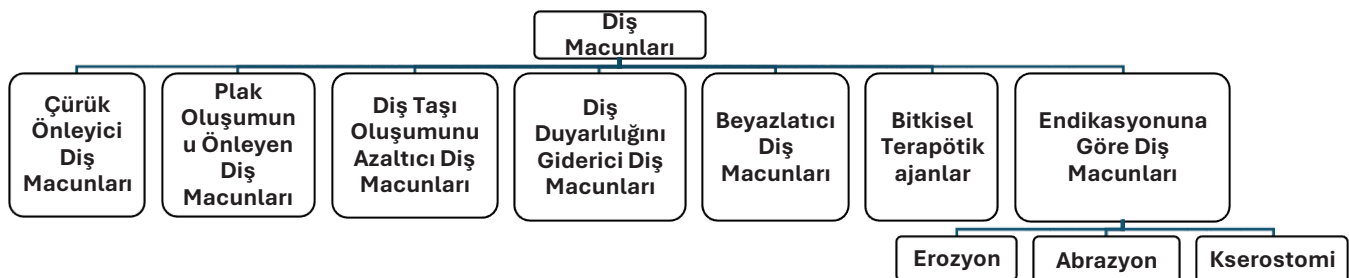
Diş macununun tat ve kokusunda iyileşme sağlamaktadırlar. Bu amaçla nane, meyve ve tarçın aromaları kullanılmaktadır [9,10].

2.1.8. Renklendiriciler

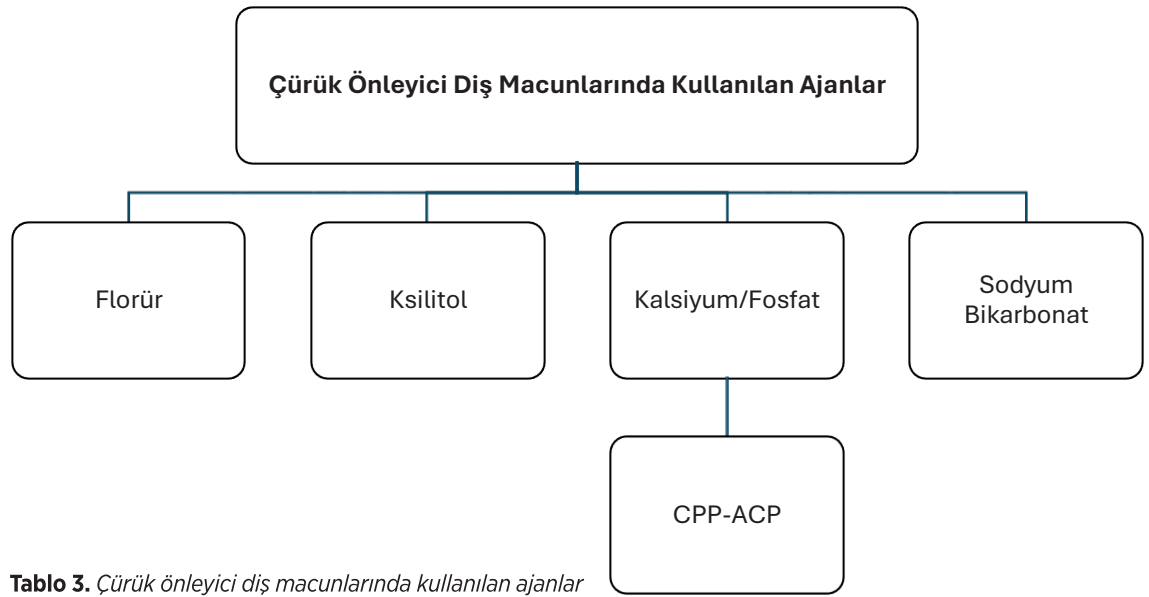
Diş macunun rengi pazarlama açısından önem taşımaktadır. Pazarlama sektöründe daha çok yıllardan beri tüketilen beyaz renkli macunların üretilmesi ve sektöre sürülmesi beklenmektedir. Beyaz renk, titanyum dioksit eklenerek elde edilmektedir [9,10].

2.1.9. Koruyucular

Koruyucular, diş macunlarında ve gargaralarda uzun süreli depolama sırasında mikroorganizmaların büyümesini engeller. En yaygın kullanılan koruyucular sodyum benzoat, metilparaben ve etilparabendir [9,10].

Tablo 2. Aktif bileşen içeriklerine göre diş macunu sınıflaması

Tablo 3. Çürük önleyici diş macunlarında kullanılan ajanlar

2.2. Aktif İçerikler

Diş macunundaki aktif bileşenler, terapötik (tedavi edici) etki gösteren bileşiklerdir.

Diş macunlarının yapısına eklenebilecek terapötik ajanlar şu şekilde sınıflandırılabilir:

- Çürük önleyici ajanlar,
- Plak oluşumunu önleyen, antibakteriyel ajanlar,
- Diş taşı oluşumunu azaltıcı ajanlar,
- Diş duyarlılığını giderici ajanlar,
- Beyazlatıcı ajanlar,
- Bitkisel terapötik ajanlar [3].

2.2.1. Çürük Önleyici Ajanlar

Bir kişinin çürük riski, birçok risk faktörü de değiştiği için zamanla değişebilir. Fiziksel ve biyolojik risk faktörleri arasında yetersiz tükürük akışı ve bileşimi, yüksek sayıda karyojenik bakteri, yetersiz florür alımı, dişeti çekilmesi, immünolojik bileşenler, özel sağlık hizmeti ihtiyacı ve genetik gibi faktörler sayılabilir [11].

2.2.1.1. Florür

Florür, en etkili çürük önleyici ajan olup diş macunlarında 450–5000 ppm aralığında bulunur [12]. Gerekli florür miktarı yaşa göre değişmekte ve her yaş grubunda lokal kaynak olarak çürük oluşumunu %19–27 oranında azaltarak mine remineralizasyonunu desteklemektedir. Florürlü diş macunlarının etkinliği; konsantrasyon, kullanım sıklığı, kullanılan miktar ve fırçalama sonrası ağız çalkalama alışkanlığına bağlıdır. Ayrıca konsantrasyon arttıkça plak flor düzeylerinde de artış gözlenmektedir [13].

Florürlü diş macunlarının temel etkisi remineralizasyonu arttırıp demineralizasyonu engellemek olup, florapatit formu hidroksiapatite göre daha stabil olduğundan minenin asit çözünürlüğünü azaltır [13]. Remineralizasyon için ortamda sürekli ve yeterli düzeyde florür bulunması gerekir; günlük fırçalama da materyal yüzeyinde flor rezervuarı oluşturur. Florür ayrıca bakterilerin asit üretimini engelleyip plak pH'nı yükseltir ve kalsiyuma afinitesiyle adezyonu zorlaştırır [15,16]. En sık kullanılan florür bileşik-

Yaş	Florür Konsantrasyonu	Sıklık	Büyükölük
İlk dişin sürmesi-2 yaş	1000 ppm	Günde 2 kez	Sürüntü şeklinde
2-6 yaş	1000 ppm	Günde 2 kez	Bezelye tanesi
6 yaş ve üzeri	1450 ppm	Günde 2 kez	Fırçanın uzunluğu kadar

Tablo 4. Yaş gruplarına göre macunlardaki florür konsantrasyonları ve günlük kullanım miktarları [14]

ri NaF, SMFP ve SnF₂ olup, bunlardan yalnızca NaF doğrudan serbest florür sağlar ve kalsiyum yerine silika aşındırıcılarla uyumludur [17].

Hu ve diğ.18 yaptığı çalışmada çinko fosfat ile stabilize edilmiş SnF₂ ve monoflorofosfat içeren diş macunlarının etkinliğini karşılaştırmak amacı ile bireylere 6 ay boyunca kendilerine verilen diş macununu günde 2 kez 1 dakika uygulamaları istenmiştir. 3.üncü ve 6. aylarda plak ve dişeti indekslerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiş; kalay florürlü diş macununun plak kontrolüne yardımcı olarak diş plağının zararlı etkilerini önlemede başarılı olduğu rapor edilmiştir [18].

Haraszthy ve diğ.19 yaptıkları çalışmada kalay florürlü diş macunlarının etkinliğini değerlendirmek için plak, tükürük, dil, yanak ve diş etinden elde edilen örnekleri mikrobiyolojik olarak kontrol grubu ile karşılaştırmak amacı ile bireylerden 8 hafta boyunca günde iki kez kalay florürlü diş macunu ile fırçalama yapmaları istenmiştir. Çalışma sonucunda kalay florürün antimikrobiyal etki gösterdiği ve bu etkinin ise uzun süreli kullanımından sonra arttığı belirtilmiştir [19].

Paszynska ve diğ.20 yaptıkları çalışmada florür içermeyen hidroksiapatit diş macunu ve sodyum florürlü (1450ppm) bir diş macununun yetişkinlerde çürük önleyici etkilerini karşılaştırmışlardır. Yetişkinlerde yapılan bu uzun süreli çift kör randomize klinik çalışmanın sonucunda iki macun arasında yüksek oranda fark bulunmasa da hidroksiapatitin ağız bakımında güvenli ve etkili bir çürük önleyici ajan olduğu kanıtlanmıştır [20].

Hamba ve diğ.21 yaptıkları in-vitro çalışmada florürlü ve florürsüz trikalsiyum fosfat (fTCP) içeren deneysel diş macunlarının mine remineralizasyonu için etkinliklerini karşılaştırmışlardır. Hem flor hem fTCP içermeyen grup en düşük mineral kazancı miktarını sunarken hem flor ve hem fTCP içeren grup tüm lezyon kısımlarında en yüksek derecede remineralizasyon göstermiştir. Flor içermeyen fTCP ve flor içeren fTCP macun gruplarının SEM görüntülerinde küçük kristallerin varlığını ortaya çıkarmıştır [21].

2.2.1.2. Ksilitol

Ksilitol; çeşitli selülozlu ürünlerden elde edilen, oral mikroorganizmalar tarafından metabolize edileme-

yen 5 karbonlu bir şeker alkolüdür ve çürük önleyici etkisi nedeniyle uzun yıllardır birçok diş hekimliği ürününde kullanılmaktadır. Ksilitolün çürük önleyici etkisi hem patolojik bakteriler tarafından fermente edilememesine hem de antibakteriyel özelliklerine bağlanmaktadır. Ksilitolün bakteriler tarafından fermente edilememesi asit oluşturan mikroorganizmaların asit üretimini baskılanmasını sağlamakta ve böylece oral çevrenin pH değerinin düşmesi önlenmektedir. Ayrıca ksilitol ekstrasellüler polisakkarit miktarını azaltmakta ve böylece asidojenik bakterilerin diş yüzeyine yapışmasına engel olmaktadır [9,22].

Uluslu ve diğ.23 yaptıkları in-vivo çalışmada, ksilitol içeren diş fırçasının plak kaldırmadaki etkinliğini araştırmışlardır. 24 saat boyunca oral hijyen uygulaması yapmayan çocuklara yapılan plak boyaması ardından bir gruba ksilitol içeren diş fırçası, diğer gruba ise ksilitol içermeyen diş fırçası verilerek hekim kontrolünde dişler macun kullanmadan fırçalanmıştır. Fırçalama işlemi ardından tekrar plak boyama yapılmış ve iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmadığı; dental plağın kaldırılmasında ksilitolün değil mekanik temizliğin önemli bir rolü olduğu belirtilmiştir [23].

4.2.1.3. Kalsiyum/Fosfat

Diş macununa kalsiyum ve fosfat takviyesi, bu iyonların ağız boşluğundaki konsantrasyonunu arttırarak remineralizasyonunu iyileştirir ve florür alımını artırır [9].

4.2.1.3.1. CPP-ACP

Kazein fosfopeptid (CPP) ve amorf kalsiyum fosfat (ACP) günümüzde çocuklarda remineralizasyon amacı ile sıklıkla tercih edilen ajanlardır. CPP süt proteini olan kazein içermektedir. Florürlü ajanlara alternatif olarak önerilmektedir. Florürlü ajanlar ile kıyaslandığında florozise neden olmaması en önemli avantajlarından biridir [24]. CPP-ACP mine demineralizasyonunu önleyen ve mine yüzeyinin remineralizasyonunu başlatan, yumuşamış mine yüzeyinin mikrosertliğinde artışa neden olan bir ajandır. Kazein fosfopeptit (CPP) amorf kalsiyum ve fosfat (ACP) solüsyonunda nanokompleks yapıda kalsiyum fosfatı sabit bir şekilde tutma yeteneğine sahiptir. CPP-ACP'nin aside maruz kalması, ortamda ACP açığa çıkmasına neden olmakta ve ortama salınan kalsiyum

ve fosfat iyonları, asidik ortamı da tamponlayarak pH'yi dengelemektedir. Bu nedenle demineralizasyonu engellemeye yardımcı olmaktadır [25]. CPP-ACP diş yüzeyindeki lokalize olan plak içerisindeki serbest kalsiyum ve fosfatı da bağlayarak diş yüzeyini doymun hale getirmekte ve bununla birlikte dental plaktaki bakteri hücrelerinin yüzeylerine bağlanarak diş üzerine kolonize olmalarını engellemektedir. Bu sayede CPP-ACP, demineralizasyon sürecinde diş minesinin kaybettiği mineralleri tekrar kazanması için depo görevi görmektedir [26].

4.2.1.4. Sodyum Bikarbonat

Sodyum bikarbonat, aşındırıcı özelliğinin yanı sıra, tükürükteki pH'ı artırır ve asidürik bakterilerin büyümesini engelleyecek ortamı yaratır. Ayrıca diş çürümeye neden olan bakterilerin virülansını değiştirerek ve diş minesinin çözünürlüğünü azaltarak çürük oluşumunu önlemektedir [9].

4.2.2. Plak Oluşumunu Önleyen Ajanlar

4.2.2.1. Triklosan

Triklosan, geniş spektrumlu bir antifungal ve antibakteriyel ajandır. Triklosan, gram pozitif ve çoğu gram negatif bakteri üzerinde geniş spektrumlu bir etkinliğe sahiptir [9]. Antiseptik etkisinin mekanizması, mikrobiyal sitoplazmik membrana etki ederek ve hücresel bileşenlerin sızmasına neden olarak mikroorganizmaların parçalanmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda triklosanın sodyum lauril sülfatın neden olduğu oral mukozal tahrişi azalttığı bilinmektedir. Triklosan; genellikle yavaş salınım için başka bir kopolimerle veya başka bir antimikrobiyal ajanla (çinko sitrat), klinik etkiyi arttırmak için kombine edilir [3].

4.2.2.2. Metal İyonları

Diş preparatlarında en yaygın kullanılan metal iyonları çinko ve kalaydır. Bu metaller bakteri üremesini sınırlama, plak oluşumunu engelleme, oral anaerobik bakterilerde glikolitik diziyi inhibe etme ve plak bakterilerinin üreyi amonyağa dönüştürme yeteneğini kısıtlama yeteneğine sahiptir. Ayrıca bazı bakteriyel enzimleri de inhibe edebilirler. Çinko, daha az toksik olduğundan ve dişler üzerinde renklenme yapmadığından dolayı ağız kokusunun kontrolünde en çok incelenen bileşenlerden biridir [9].

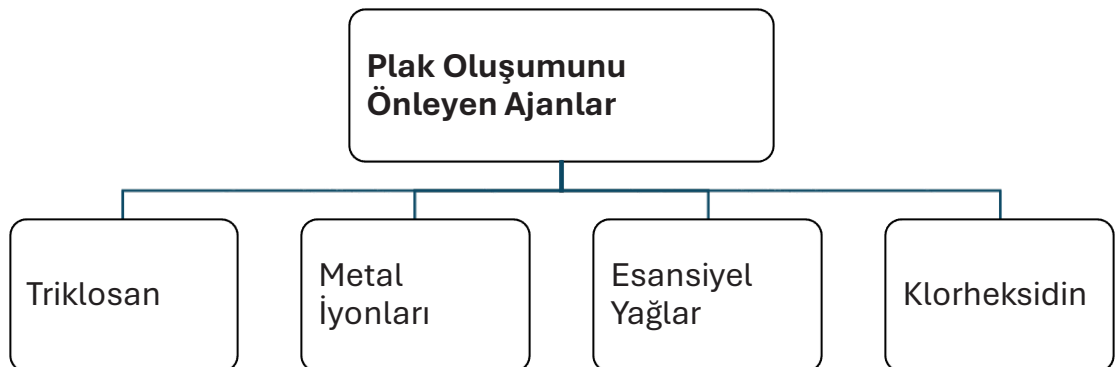
4.2.2.3. Esansiyel Yağlar

Esansiyel yağ ile formüle edilmiş diş macunlarının, periodontal inflamasyonu azaltarak yara iyileşmesi üzerinde olumlu etkiler gösterebileceği düşünülmüştür. Tarçın, biberiye, hindistan cevizi, portakal, nane, zencefil, kekik, karanfil, okaliptüs, mandalina ve misket limonu esansiyel yağları içeren diş macunlarını inceleyen bir çalışmanın sonuçları çürük oluşumuyla ilişkili mikroorganizmalara karşı önemli antimikrobiyal ve antiplak aktiviteleri gösterdiğini ortaya koymuştur [27].

Haas ve diğ. 28 yaptıkları çalışmada, sabit ortodontik aparey kullanan hastalarda biyofilm ve dişeti inflamasyonu kontrolünde esansiyel yağların etkinliğini inceledikleri çalışmalarında, 6 ay sonra, mekanik tedaviye ek olarak kullanıldığında bu hastalarda plak ve dişeti inflamasyon düzeylerinin %50'ye kadar düştüğü sonucuna varmışlardır [28].

2.2.2.4. Klorheksidin

Klorheksidin, uzun süreli geniş spektrumlu antimikrobiyal aktivitesi sayesinde "altın standart" antiplak gargara olarak kabul edilmekte ve özellikle Strep-

Tablo 5. Plak oluşumunu önleyen diş macunlarında kullanılan ajanlar

tococcus mutans'a karşı düşük konsantrasyonlarda etkilidir [9]. Fosfat, sülfat ve karboksil gruplarına bağlanarak 24 saat ağız ortamında kalabilir ve mantarlara karşı da etki gösterir. Ancak uzun süreli kullanımda renklenme, tat bozukluğu, ağız kuruluğu ve diş taşı artışı gibi yan etkileri nedeniyle diş macunlarında kullanılmamaktadır [12].

2.2.3. Diş Taşı Oluşumunu Azaltıcı Ajanlar

Antitartar ajanlar diş fırçalama ile supragingival plağın uzaklaştırılmasına yardımcı olurlar ve plağın diş taşı şeklinde mineralize olmasını sağlayan süreci önlerler. En yaygın olanları, inorganik ve organik fosfatlardır. Bunlar arasında, diş macunlarında en sık bulunan pirofosfattır. Pirofosfat, yoğunlaştırılmış fosfatın hidrolizini önlemek için yüksek pH'a sahiptir. Ayrıca, çinko tuzları da kullanılmaktadır [9].

2.2.3.1. Pirofosfat

Diş macunu içinde tetrasodyum pirofosfat, tetrapotasyum pirofosfat ya da disodyum pirofosfat formunda bulunur. Pirofosfat, hidrasyon tabakasındaki Ca^{2+} ile etkileşime girerek hidroksiapatit yüzeylerine yüksek afiniteye sahiptir. Hidroksiapatit ile etkileşime girerek protein bağlama kapasitelerini azaltır. Aynı zamanda kalsiyum fosfat oluşumunu engelleme özelliğine de sahiptir [9].

2.2.3.2. Çinko İyonları

Çinko iyonları hem plak önleyici özelliklerinden dolayı hem de kristal büyümesini inhibe ettiğinden dolayı '2.2.2.2 Metal İyonları' başlığının altında bahsedildiği gibi antibakteriyel özelliğinin yanında diş taşı

oluşumunu da önleyici etkiye sahiptir [9].

Seriwatanachai ve diğ.29 kalay florid ve çinko fosfat içeren diş macunlarının etkinliğini incelemek amacı ile bireylere 6 ay süresince günde 2 kez 1 dakika süre ile dişlerini fırçalamaları belirtilmiştir. Diş eti ve plak indekslerinin 3 ay ve 6 ay aralıklarla incelenmesi sonunda, her iki grupta da kontrol grubuna kıyasla plak miktarında anlamlı derecede azalma görüldüğü, iki diş macunu arasında anlamlı bir fark bulunmadığı bildirilmiştir [29].

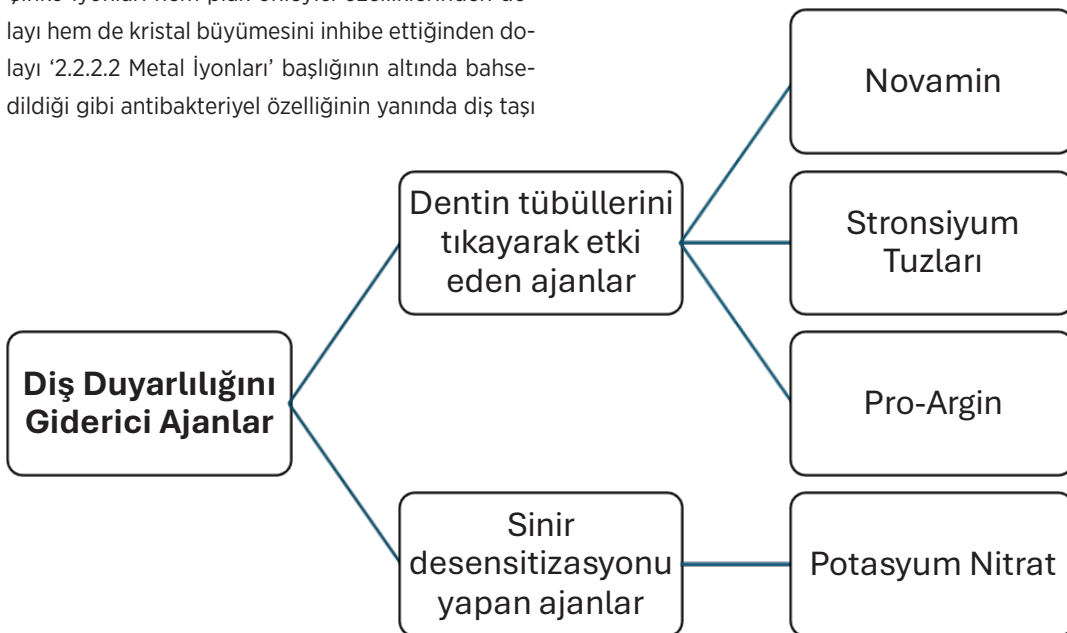
2.2.4. Diş Duyarlılığını Giderici Ajanlar

2.2.4.1. Dentin Tübüllerini Tıkayarak Etki Eden Ajanlar

Tübül tıkanıklığı için çeşitli bileşikler kullanılmaktadır: stronsiyum tuzları, kalay florür ve kalsiyum sodyum fosfosilikat ve kalsiyum karbonat ile kombinasyon halinde arginin bikarbonat. Etki şekilleri farklı olsa da tüm bu ajanların dentin tübüllerini tıkadığı bildirilmiştir [30].

4.2.4.1.1. Novamin (Kalsiyum sodyum fosfosilikat biyoaktif cam)

Biyoaktif cam dentin hassasiyetinin tedavisinde ve mine remineralizasyonunu sağlamak amacıyla diş macunu formunda üretilmiştir. Ağız ortamında novamin, içeriğindeki sodyum ve dişteki hidrojen katyonlarıyla yer değiştirir böylelikle kalsiyum fosfat

Tablo 6. Diş duyarlılığını gidermeye yardımcı diş macunlarında kullanılan ajanların sınıflaması

salınır. Materyalin suyla temasından sonra ortamdaki pH kısa bir süreliğine yükselerek novaminin kalsiyum fosfat iyonlarının çökeltmesini ve bir tabaka oluşturmalarını sağlar. Bu reaksiyon sırasında oluşan tabaka kristalize olarak karbonattan zengin hidroksiapatit katmanına dönüşür. Ortamdaki novaminle yeni oluşan hidroksiapatit katmanı mine yüzeyinin remineralize olmasını sağlar [31].

Hongal ve diğ.³² yaptıkları ex-vivo çalışmada dentin duyarlılığını azaltan ajanları (stronsiyum klorid, potasyum nitrat, pro-argin ve bioaktif cam) karşılaştırmışlardır. Çalışma sonucunda dentin tübüllerinde en fazla tıkanıklık gösteren ajanın bioaktif cam, en az tıkanıklık gösteren ajanın potasyum nitrat olduğu görülmüştür [32].

2.2.4.1.2. Stronsiyum Tuzları

Stronsiyum tuzları, diş yüzeyindeki çözünmeyen metal bileşiklerini çökeltmek, açık tübüllerini tamamen veya kısmen tıkayarak etki eder, böylece dentin sıvısının hareketini engeller [33].

2.2.4.1.3. Pro-Argin

Pro-Argin, içeriğinde %8 arginin, kalsiyum karbonat ve sodyum monoflorofosfat formunda 1450 ppm florid bulunan bir diş macunu formülasyonudur. Tükürük, kalsiyum ve fosfat iyonlarının açık dentin tübüllerine ulaşarak tükürük glikoproteinleriyle kalsiyum fosfatın çökerek tıkaç vazifesi görmesini sağlar [34].

2.2.4.2. Sinir Desensitizasyonu Yapan Ajanlar

Sinir duyarsızlaştırması, sitrat ve nitrat gibi potasyum tuzları ile gerçekleştirilebilir. Bu tuzlar tipik olarak nispeten yüksek konsantrasyonlarda kullanılır, bu da diş macunlarının tadı üzerinde olumsuz etkilere neden olur. Diş preparatlarındaki potasyum tuzları, pulpa sinirleri etrafındaki potasyum iyonlarının konsantrasyonunu artırır ve böylece siniri depolarize ederek farklı uyarılardan gelen sinir tepkisini engeller [10].

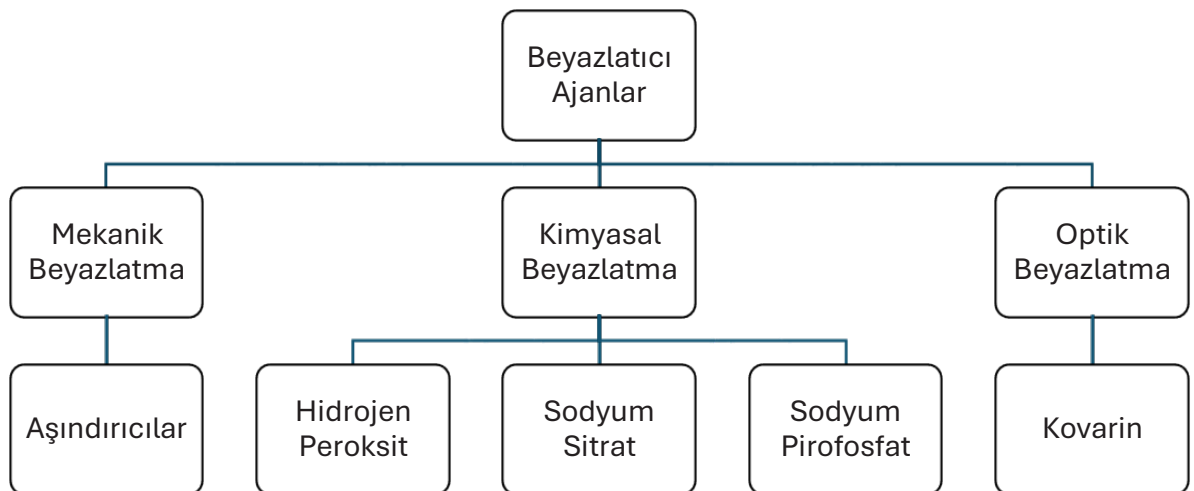
2.2.4.2.1. Potasyum Nitrat

Potasyum nitrat, sinir desensitizasyonu yaparak etki eden en yaygın terapötik ajandır. Potasyum nitratin etki mekanizması, potasyum iyonlarının tübüllere penetre olarak sinirlerin α -liflerinin uyarılabilirliklerini azaltmak şeklindedir. Yüksek miktarlarda uygulanan potasyum iyonlarının ekstraselüler potasyum konsantrasyonunu artırdığı ve böylece sinir membranlarını depolarize ederek sinirin uyarılması ve aksiyon potansiyeli yayılımında bir blokaj oluşturarak etki ettiği gösterilmiştir [34].

4.2.5. Beyazlatıcı Ajanlar

4.2.5.1. Mekanik Beyazlatma Ajanları

Aşındırıcılar, diş kaynaklı diş renklemelerini mekanik olarak temizler ve lekelerin yeniden oluşumunu önler. Özellikle pürüzsüz yüzeylerde önemli bir beyazlatma sağlarken dişeti çizgisi boyunca uzanan alanlarda ve arayüzlerde sınırlı kullanıma sahiptir. Abrasivlerin boyutu ve oranı mine ve dentinde meydana gelebilecek aşırı düzeyde aşınmayı önlemek amacıyla dikkatle düzenlenmelidir [35]. Beyazlatıcı

Tablo 7. Beyazlatıcı diş macunlarında kullanılan ajanların sınıflaması

Aşındırıcı	Kimyasal Formül	Sertlik	Beklenen Plak Eliminasyonu
Sodyum Bikarbonat	NaHCO ₃	Yumuşak	Düşük
Dikalsiyum Fosfat Dihidrat	CaHPO ₄ · 2 H ₂ O	Yumuşak	Düşük
Kalsiyum Karbonat	CaCO ₃	Yumuşak	Düşük
Kalsiyum Pirofosfat	Ca ₂ P ₂ O ₇	Orta sert	Orta
Hidroksiapatit	Ca ₅ (PO ₄) ₃ (OH)	Orta sert	Orta
Silika Hidrat	SiO ₂ · n H ₂ O	Orta sert	Orta
Perlit	Bir mineral silikat	Sert	Güçlü
Alümina	Al ₂ O ₃	Sert	Güçlü

Tablo 8. Beyazlatıcı diş macunlarının içerisinde bulunan aşındırıcı maddeler, formülleri, sertlik dereceleri ve ağartma etkileri [37]

etkili diş macunları farklı partikül boyutlarında çok çeşitli aşındırıcılar (kalsiyum karbonat, dikalsiyum fosfat dehidrat, kalsiyum pirofosfat, alümina, sodyum bikarbonat vb.) içermektedir [36].

Farklı beyazlatıcı macunlar farklı aşındırıcı etkiye sahiptir. Göreceli dentin aşındırıcılığı (RDA), aşındırıcılık derecesini gösteren ve farklı macunlar arasında net bir karşılaştırma yapılabilmesini sağlayan bir sayısal ölçektir. Yüksek RDA değeri diş macununun fazla aşındırıcı olduğunu belirtir. Yüksek düzeyde aşındırıcı etkisi olan macunlarının fazla kullanımı minde aşınmaya ve hassasiyet problemine yol açmakta, hatta uzun süreli kullanımlarının getireceği sonuçlar hala belirsizdir [38].

Demir ve diğ.39 yaptıkları çalışmada abrasif olarak silika ya da hidrate silika içeren farklı marka beyazlatıcı diş macunları ile kompozit örneklerin fırçalanması sonrası, yüzey pürüzlülüklerindeki artışın birbirine yakın olduğu ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını tespit etmişlerdir [39].

4.2.5.2. Kimyasal Beyazlatma Ajanları

Enzim, yüzey aktif maddeler, pirofosfat, sitrat, hek-sametafosfat; aşındırıcılara yardımcı olarak macun içeriğine eklenen kimyasal ajanlardır. Kimyasal beyazlatma ajanları mine yüzeyindeki pelikül tabakasına tutunarak leke moleküllerine etki eden yoğunlaştırılmış fosfatlardır [40]. Peroksit, oksidatif reaksiyonlarla diş renginde açılma gösterir. Bu macunlarda kullanılan hidrojen peroksit konsantrasyonunu %5,3- 6,5 arasında değişmektedir ve 14 gün süresince günde 2 kez kullanımları önerilmektedir [41].

Kim HJ ve diğ.42 yaptıkları çalışmada %2,8 hidrojen peroksit içeren beyazlatıcı bir diş macununun yaklaşık 7 hafta boyunca günde üç kez (her seferinde 3 dakika diş fırçalama), %0,7 hidrojen peroksit içeren diş macununun ise 9-10 hafta kullanılması önerilmektedir [42].

Epple ve diğ.43 yaptıkları çalışmada %1 hidrojen peroksit içeren bir diş macununu, silika içeren ancak

RDA Değerleri	Diş Macunu Aşındırıcı Etkisi
0-70	Düşük düzeyde
71-100	Orta düzeyde
101-150	Yüksek düzeyde
151-250	Zararlı kabul edilen limit

Tablo 9. RDA (Göreceli Dentin Aşındırıcılığı) değerlerine göre diş macunlarının aşındırıcı etkileri [38]

peroksit içermeyen geleneksel bir diş macunuyla karşılaştırılmış. Hidrojen peroksit içeren diş macununun silika içeren diş macununa göre dişlerdeki renklenmeyi önemli ölçüde azalttığı ve diş parlaklığını artırdığı bildirilmiştir [43].

Jamwal ve diğ.44 yaptıkları in-vitro çalışmada, bir ve üç ay süresince fırçalamanın simüle edilmesiyle perlit, mavi kovarin, sodyum tripolifosfat, aktif karbon içeren ve beyazlatıcı özelliği olmayan diş macunlarının karşılaştırılması yapılmıştır. Bulgulara göre, aktif karbon içeren diş macunları dişlerin yüzey pürüzlülüğünü önemli ölçüde azaltmıştır [44].

4.2.5.3. Optik Beyazlatma

Kovarin maddesinin diş yüzeyine yapışıp dişlerin optik özelliklerini değiştirdiği, algılanabilir ve aynı zamanda ölçülebilir şekilde beyazlık sağladığı söylenmektedir [45].

Tao ve diğ.46 yaptıkları çalışmada farklı konsantrasyonlarda mavi kovarin içeren ve mavi kovarin içermeyen macunları kıyaslamışlardır. Çalışma sonucunda mavi kovarin içeren macunlarla tek fırçalama sonrasında dişlerin beyazlığında in-vivo ve in-vitro olarak ölçülebilir ve istatistiksel olarak önemli artış görülmüştür [46].

4.2.6. Bitkisel Terapötik Ajanlar

Antimikrobiyal kimyasallara maruziyet endişeleri artarken, bitkisel içerikli alternatiflerin antibakteriyel, antiviral, antifungal ve antienflamatuar etkileri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu etkinlik; karbonhidrat, amino asit, yağ asidi, vitamin, mineral ve fitokimyasallar gibi doğal bileşenlerden kaynaklanmakta olup, özellikle uçucu ve uçucu olmayan aktif maddeler antimikrobiyal özellikleri sağlamaktadır. Diş macunlarında sıklıkla kullanılan aloe vera, misvak, yeşil çay, papatya, ekinezya, propolis ve zencefil; antiplak, antienflamatuvar, immunomodülatör ve remineralizan etkiler göstermektedir. Ancak çalışmalar doğal özütlerin antibakteriyel etkinliğini desteklese de klorheksidin hâlâ altın standart olarak kabul edilmektedir [2,12,47].

Janakiram ve diğ.48 yaptıkları sistematik derleme ve meta-analizde 1597 katılımcısı olan 24 randomize kontrollü çalışmayı incelemiş, bitkisel madde içeren ve içermeyen macunlar ve gargaraları değerlendirmişlerdir.

İncelenen 24 çalışmada kullanılan gargara ve macun içeriğinde yer alan ekstraktların neem, aloe vera, papatya, aynisefa, nar, misvak, çay ağacı yağı, mango olduğu belirtilmiştir. Sistematik derleme sonucunda, uzun süreli kullanımda bitkisel içerikli olmayan gargaraların bitkisel içerikli olanlara göre dental plağı kaldırmada daha üstün olduğu, kısa süreli kullanımda ise bitkisel içerikli diş macunlarının bitkisel içerikli olmayan macunlara göre dental plağı azaltmada daha etkili olduğu ancak kanıt derecesinin düşük olduğu bildirilmiştir. Çalışmalarda yapılan alt grup analizlerde dental plak oluşumunu önlemede bitkisel içerikli diş macunlarının florürlü diş macunlarından daha etkili olmadığı belirlenmiş ancak alerjik ve hipersensitivite reaksiyonlarına sebep olabilmelerine rağmen bitkisel içerikli macunların daha çok tercih edildiği bildirilmiş, tercih sebebinin ise sentetik olmaması ve kimyasal içeriklilere göre daha güvenli düşüncesi olduğu belirtilmiştir [48].

Varma ve diğ.49 yaptıkları çalışmada iki farklı bitkisel diş macununun (misvak ve çay ağacı yağı içerikli) plağı önleme üzerine etkinliklerini değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda, plak skorlarını azaltmada misvak içeren diş macunun daha etkili olduğu, başlangıç plak skorlarını %67,3 oranında azalttığı belirtilmiştir. Çay ağacı yağı içerikli diş macunu kullanımından sonra ise plak skoru %35 oranında azaldığı, misvak içerikli macun kullananlarda dental plak biriminin %90-100'e kadar azaldığı bildirilmiştir [49].

5. Endikasyona Göre Diş Macunu Kullanımı

5.1. Erozyon

Erozyon, diş sert dokularının bakterisiz kimyasal süreç sonucu oluşan diş dokusu kaybı olup çürükten farklıdır. Florür, remineralizasyonu teşvik ederek yüzeyde mineral tabaka oluşturur ve erozyona karşı kısmi koruma sağlar, ancak etkisi yüzeyle sınırlıdır [50]. Kalay içeren bileşikler erozyona dirençli tabaka oluşturarak mine yapısına katılırken bazı çalışmalarda diş macunlarının abrazyon içeriklerinin bu koruyucu çökelmeleri engelleyebildiği bildirilmiştir [51,52,52]. Ayrıca dentin florürden mine kadar yararlanamadığından, aşındırıcı özelliği yüksek macunlarda sert doku kaybı daha fazla görülmektedir [54,55].

Colombo ve diğ.56 yaptıkları çalışmada taramalı elektron mikroskopu kullanılarak asitli bir içecek (Coca-Cola) tarafından oluşturulan mine erozyo-

nuna karşı çinko hidroksiapatit diş macununun koruyucu etkilerini değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda erozyona uğramış diş minesinin çinko hidroksiapatit diş macunu ile tedavisi belirgin bir koruyucu etki göstermiştir. Bu etkinin normal bir florürlü diş macunu için gözlemlenen etkiden daha büyük olduğu ve çinko hidroksiapatit teknolojisinin eroziv ataklarına karşı mineyi koruduğu doğrulanmıştır [56].

5.2. Abrazyon

Diş abrazyonu, yabancı cisimlerin sürtünmesiyle oluşur ve lezyonlar genellikle keskin kenarlı ve pürüzsüz yüzeyledir; erozyon eşlik ederse daha yuvarlak ve sığ olabilir. Abrazyon, diş macununun özellikleri yanında fırçalama sıklığı, kuvveti ve erozyonla yumuşayan dokularla da ilişkilidir. Kitosan içerikli macunlar, mineye bağlanarak organik koruyucu tabaka oluşturur ve lubrikasyon özellikleri sayesinde aşındırıcı etkiyi azaltarak erozyon ve abrazyona karşı koruma sağlar [57].

5.3. Kserostomi

Kserostomi, yetersiz tükürük salgısı nedeniyle gelişen ağız kuruluğu olup, ilaçlar, radyoterapi, kemoterapi, alışkanlıklar, stres ve çeşitli sistemik hastalıklarla ilişkilidir. Bu durum; çiğneme, yutma, konuşma, tat alma ve ağız hijyeninde zorluklara yol açar ve çürük, dişeti iltihabı ile kandidiyazis riskini artırır. Hastaların 3-4 ayda bir düzenli kontrol yaptırması, ağız bakım motivasyonunun sağlanması ve 5000 ppm florür içeren, antibakteriyel ve kayganlaştırıcı özellikli diş macunlarının kullanılması önerilmektedir [58,59,60,61].

Sonuç

Bu derlemede incelenen çalışmalardan belli sonuçlar çıkarılmıştır:

-Diş macunlarının içerisine katılan çeşitli aktif içerikler veya yapısal bileşenler, diş macunlarının çeşitli endikasyonlarda kullanılmasına yarar sağlamaktadır.
-Diş macunlarına katılan florürün düzenli ağız hijyen rutini sonucunda kullanımında demineralizasyonu azalttığı ve remineralizasyonu arttırdığı kanıtlanmıştır.
-Dentin duyarlılığını gidermede novamin bazlı diş macunlarının birçok ajana göre üstünlüğü kanıtlanmıştır. Ancak nano hidroksiapatit bazlı ve novamin

bazlı macun kıyaslamasında her iki macunun da daha etkili olduğu yönünde çalışmalar mevcuttur.

-Diş taşı oluşumunu önlemede sodyum florür ya da kalay florür ile sodyum heksametafosfatın kombine kullanımı etkinliğini kanıtlamıştır.

-Antibakteriyel etki göstermek için kullanılan ajanlardan triklosan ve çinko sitratın kombine kullanımının üstünlüğü kanıtlanmıştır.

-Beyazlatıcı diş macunları, kompozit reçinelerin yüzey pürüzlülüğünü belirgin şekilde etkilemektedir ve beyazlatma ajanının diş minesinin yapısında sebep olduğu değişiklik; ajanın konsantrasyonuna ve diş yüzeyi ile temas süresine bağlı görülmüştür.

-Kimyasal beyazlatma ajanları, mekanik beyazlatma ajanlarına kıyasla daha etkilidir.

-Florürlü macunların, bitkisel içerikli macunlara kıyasla diş çürüklerini önleme, plak kontrolü ve uzun vadeli antimikrobiyal etki açısından daha güçlü olduğu kanıtlanmıştır. Bitkisel içerikli macunların antimikrobiyal ve antienflamatuvar etkinlikleri bitkisel tür, konsantrasyon ve formülasyona göre değişiklik gösterir.

Kaynakça

1. Gözetici Çil B, Öztürk Bozkurt F. Diş macunlarının tarihçesi. Arslantunali Tağtekin D, editör. Diş Macun ve Kremi. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2020. p.1-4.
2. Bilgin Göçmen G, Arslantunali Tağtekin D, Yanıkoğlu F. Bitkisel diş macunları. Arslantunali Tağtekin D, editör. Diş Macun ve Kremi. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2020. p.97-106.
3. Dağ, C., & Özalp, N. (2013). Ağız-diş sağlığının vazgeçilmez: diş macunları. Acta Odontologica Turcica, 30(3), 149-56.
4. Arweiler N B, Pergola G, Kuenz J, Hellwig E, Sculean A, Auschill T M. Clinical and antibacterial effect of an anti-inflammatory toothpaste formulation with Scutellaria baicalensis extract on experimental gingivitis. Clin oral Invest. Oct 9. 2010.
5. Hitz Lindenmuller I, Lambrecht JT. Oral care. Curr Probl Dermatol. 2011;40:107-15.
6. Nakonieczna-Rudnicka M, Bachanek T, Strycharz-Dudziak M, Kobylecka E. [Oral hygiene habits among tobacco-smoking and non-smoking students of the Medical University of Lublin--chosen aspects]. Przegl Lek. 2010;67(10):871-4.
7. HARRIS NO. G-GF. Primary Preventive Dentistry, 6th ed., Upper Saddle River, NJ: Pearson Education. 2004.
8. Forward GC, James AH, Barnett P, Jackson RJ. Gum health product formulations: what is in them and why?

Periodontol 2000 1997;15:32-9.

9. Vranić E, Lacević A, Mehmedagić A, Uzunović A. Formulation ingredients for toothpastes and mouthwashes. *Bosn J Basic Med Sci.* 2004 Oct;4(4):51-8. doi: 10.17305/bjbms.2004.3362. PMID: 15628997; PMCID: PMC7245492.

10. Lippert F. An introduction to toothpaste - its purpose, history and ingredients. *Monogr Oral Sci.* 2013;23:1-14.

11. Nezir, M., Özcan, S., (2024). Diş Çürüğünün Tanımı, Etiyolojisi, Risk Faktörleri ve Sınıflandırması Ege Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi, 2024; 45_1, 45-52.

12. Ercan Devrimci E, Türkün LŞ. Diş macunu seçimi neye göre yapılmalı? Arslantunali Tağtekin D, editör. Diş Macun ve Kremleri. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2020. p.23-30.

13. Bulut M, Yıldırım S, Ulukapı I. Diş macunları ve fluor. Menteş A, editör. Diş Hekimliğinde Fluor. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2020. p.42-7.

14. Toumba KJ, Twetman S, Splieth C, Parnell C, van Loveren C, Lygidakis NA. Guidelines on the use of fluoride for caries prevention in children: an updated EAPD policy document. *Eur Arch Paediatr Dent.* 2019 Dec;20(6):507-516.

15. Fischman SL YS. Dentifrices, Mouthrinses and Chewing Gums. In: Harris NO, Garcia Godoy F, editors. New Jersey: Prentice Hall. Primary Preventive Dentistry. 2004;119 36.

16. Dionysopoulou D. The effect of fluoride-releasing restorative materials on inhibition of secondary caries formation. *Fluoride in dentistry.* 2014;47(3):258-65.

17. Wong MC, Glenn AM, Tsang BW, et al. Topical fluoride as a cause of dental fluorosis in children. *Cochrane Database Syst Rev.* 2010(1):CD007693.

18. Hu D, Li X, Liu H, Mateo LR, Sabharwal A, Xu G, Szeewczyk G, Ryan M, Zhang YP. Evaluation of a stabilized stannous fluoride dentifrice on dental plaque and gingivitis in a randomized controlled trial with 6-month follow-up. *J Am Dent Assoc.* 2019 Apr.

19. Haraszthy VI, Raylae CC, Sreenivasan PK. Antimicrobial effects of a stannous fluoride toothpaste in distinct oral microenvironments. *J Am Dent Assoc.* 2019 Apr;150(4S):S14-S24.

20. Paszynska, Elzbieta et al. "Caries-preventing effect of a hydroxyapatite-toothpaste in adults: a 18-month double-blinded randomized clinical trial." *Frontiers in public health* vol. 11 1199728. 18 Jul. 2023, doi:10.3389/fpubh.2023.1199728.

21. HAMBÄ, Hidenori, et al. Remineralization of enamel subsurface lesions using toothpaste containing tricalcium phosphate and fluoride: an in vitro µCT analysis.

BMC Oral Health, 2020, 20: 1-9.

22. Salli K, Lehtinen MJ, Tiihonen K, Ouwehand AC. Xylitol's Health Benefits beyond Dental Health: A Comprehensive Review. *Nutrients.* 2019 Aug 6;11(8):1813.

23. Ulusu, T., İnan, G., & Kurt, A. A. (2017). Ksilitol emdirlmiş tek kullanımlık diş fırçasının plak kaldırma etkinliğinin 10-11 yaş grubu çocuklarda in vivo olarak değerlendirilmesi. *Acta Odontologica Turcica,* 34(1), 38-41.

24. KESKİN, G. and GÜLER, Ç., 2013, Diş hekimliğinde kazein fosfopeptit amorf kalsiyum fosfat: Bir literatür derlemesi, *J Dent Fac Atatürk Univ,* 23(2), 261-268.

25. Kamath U, Sheth H, Mullur D, Soubhagya M. The effect of Remin Pro® on bleached enamel hardness: an in-vitro study. *Indian J Dent Res.* 2013.

26. Gürel Ekici MA, Alkan F, Deniz Arısu H, Helvacıoğlu KıvançB. Kazein fosfopeptit-amorf kalsiyum fosfat (CPP-ACP) ve floridin ağartma ajanı uygulanmış mine mikrosertliği üzerine etkisi: ex vivo. *Acta Odontol Turc* 2017;34(2):61-6.

27. Yankı Ç, Karşıyaka Hendek M, Olgun E. Diş hekimliğinde esansiyel yağların kullanımı. *J Med Palliat Care* 2022; 3(4): 376-380.

28. Haas AN, Pannuti CM, Andrade AK, et al. Mouthwashes for the control of supragingival biofilm and gingivitis in orthodontic patients: evidence-based recommendations for clinicians. *Braz Oral Res.* 2014;28(spe):1-8.

29. Seriwatanachai D, Triratana T, Kraivaphan P, et al. Effect of stannous fluoride and zinc phosphate dentifrice on dental plaque and gingivitis: A randomized clinical trial with 6-month follow-up. *J Am Dent Assoc.* 2019;150(4S):S25-S31. doi:10.1016/j.adaj.20.

30. Walters PA. Dentinal hypersensitivity: a review. *J Contemp Dent Pract.* 2005 May 15;6(2):107-17.

31. Gjorgievska E, Nicholson JW. Prevention of enamel demineralization after tooth bleaching by bioactive glass incorporated into toothpaste. *Aust Dent J.* 2011 Jun;56(2):193-200.

32. HONGAL, Sudheer, et al. A comparative evaluation of the effect of four desensitizing agents (strontium chloride, potassium nitrate, pro-argin, bioactive glass) on dentinal occlusion: An ex-vivo SEM study. *Int J Public Health Res,* 2019, 6.4: 147-153.

33. West, Nicola X. "Dentine hypersensitivity: preventive and therapeutic approaches to treatment." *Periodontology 2000* vol. 48 (2008): 31-41.

34. Bozok Y. Dentin Hassasiyeti, Etiyolojisi ve Tedavisinde Güncel Yaklaşımlar: Hassasiyet Giderici Diş Macunları. *ADO Klinik Bilimler Dergisi.* 2011;5(2):859-65.

35. Moore C, Addy M. Wear of dentine in vitro by toothpaste abrasives and detergents alone and combined. *J Clin Periodontol* 2005;32:1242-6.

36. Joiner A. (2010). Whitening toothpastes: a review of the literature. *Journal of dentistry*, 38 Suppl 2, e17–e24. <https://doi.org/10.1016/j.jdent.2010.05.017>.
37. Epple M, Meyer F, Enax J. A Critical Review of Modern Concepts for Teeth Whitening. *Dent J (Basel)*. 2019;7(3):79. Published 2019 Aug 1. doi:10.3390/dj7030079.
38. Addy M. (2005). Tooth brushing, tooth wear and dentine hypersensitivity--are they associated?. *International dental journal*, 55(4 Suppl 1), 261–267. <https://doi.org/10.1111/j.1875-595x.2005.tb00063.x>.
39. Demir, F.2018.Beyazlatıcı Diş Macunlarına Maruz Bırakılan Restoratif Materyalin Renk Ve Yüzey Değişikliklerinin İncelenmesi(Uzmanlık Tezi).Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
40. Şenol AA, Özmen S, Doğu B, Kanar Ö, Yılmaz Atalı P. Beyazlatıcı diş macunları. *Arslantunali Tağtekin D*, editör. *Diş Macun ve Kremleri*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2020. p.78-88.
41. Sulieman M, Addy M, MacDonald E, Rees JS. The effect of hydrogen peroxide concentration on the outcome of tooth whitening: an in vitro study. *J Dent*. 2004;32(4):295-299. doi:10.1016/j.jdent.2004.01.003.
42. Kim HJ, Jang JH, Choi D, Kim J, Shim JH, Kim DS. Bleaching toothpaste with two different concentrations of hydrogen peroxide: A randomized double-blinded clinical trial. *J Dent*. 2020;103:103508. doi:10.1016/j.jdent.2020.103508.
43. Epple, M., Meyer, F., & Enax, J. (2019). A critical review of modern concepts for teeth whitening. *Dentistry journal*, 7(3), 79.
44. Jamwal, N., Rao, A., MC, G. S., K, R. S., BH, M. P., Jodalli, P., KS, A., & BR, A. (2023). Effect of whitening toothpastes on the surface roughness and microhardness of human teeth—an in vitro study. *Clinical Oral Investigations*, 1, 3. .
45. Joiner, A., Pickles, M.J., Tanner, C., Weader, E. ve Doyle, P. (2004). An in situ model to study the toothpaste abrasion of enamel. *Journal of Clinical Periodontology*, 31(6), 434-8.
46. Tao D, Smith RN, Zhang Q, et al. Tooth whitening evaluation of blue covarine containing toothpastes. *J Dent*. 2017;67S:S20-S24. doi:10.1016/j.jdent.2017.10.014.
47. Tekin, H., & Kırzioğlu, Z. (2021). Bitkisel İçerikli Diş Macunları ve Çocuklarda Kullanımı. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 63-72.
48. Janakiram C, Venkitachalam R, Fontelo P, Iafolla TJ, Dye BA. Effectiveness of herbal oral care products in reducing dental plaque & gingivitis - a systematic review and meta-analysis. *BMC Complement Med Ther*. 2020;20(1):43. Published 2020 Feb 11.
49. Varma SR, Sherif H, Serafi A, et al. The Anti-plaque Efficacy of Two Herbal-Based Toothpastes: A Clinical Intervention. *J Int Soc Prev Community Dent*. 2018;8(1):21-27. doi:10.4103/jispcd.JISPCD_411_17.
50. Lussi A, Jaeggi T. Das erosive Potenzial verschiedener Zahnpflegeprodukte im Vergleich zu Nahrungsmitteln und Getränken [The erosive potential of various oral care products compared to foodstuffs and beverages]. *Schweiz Monatsschr Zahnmed*. 2001;111(3):274.
51. Huysmans MC, Young A, Ganss C. The role of fluoride in erosion therapy. In *Erosive tooth wear*. *Monogr Oral Sci*. 2014;25:230-43.
52. Ganss C, Lussi A, Grunau O, Klimek J, Schlueter N. Conventional and anti-erosion fluoride toothpastes: effect on enamel erosion and erosion-abrasion. *Caries Res*. 2011;45(6):581-589. doi:10.1159/000334318.
53. Ganss C, Schulze K, Schlueter N. Toothpaste and erosion. *Monogr Oral Sci*. 2013;23:88-99. doi:10.1159/000350475.
54. Hara, A.T., González-Cabezas, C., Creeth, J., Parmar, M., Eckert, G.J. ve Zero, D.T. (2009). Interplay between fluoride and abrasivity of dentifrices on dental erosion-abrasion. *Journal of Dental Research*, 37(10), 781-5. .
55. West NX, Hooper SM, O'Sullivan D, et al. In situ randomised trial investigating abrasive effects of two desensitising toothpastes on dentine with acidic challenge prior to brushing. *J Dent*. 2012;40(1):77-85. doi:10.1016/j.jdent.2011.10.010.
56. Colombo, Marco, et al. "Protective effects of a zinc-hydroxyapatite toothpaste on enamel erosion: SEM study." *Annali di stomatologia* 7.3 (2017): 38.
57. Hasgöl E, Koruyucu M, Tuna EB. Diş Aşınmalarının Önlenmesinde Kullanılan güncel Yaklaşımlar. *Türkiye Klinikleri J Restor Dent-Special Topics*. 2018;4(2):15-22.
58. Wiener RC, Wu B, Crout R, Wiener M, Plassman B, Kao E, McNeil D: Hyposalivation and xerostomia in dentate older adults. *J Am Dent Assoc* 2010, 141, 279–284.
59. Barbe AG. Medication-Induced Xerostomia and Hyposalivation in the Elderly: Culprits, Complications, and Management. *Drugs Aging*. 2018;35(10):877-885. doi:10.1007/s40266-018-0588-5.
60. Kapourani, Afroditi et al. "A Review on Xerostomia and Its Various Management Strategies: The Role of Advanced Polymeric Materials in the Treatment Approaches." *Polymers* vol. 14,5 850. 22 Feb. 2022, doi:10.3390/polym14050850.
61. Ship JA, McCutcheon JA, Spivakovsky S, Kerr AR. Safety and effectiveness of topical dry mouth products containing olive oil, betaine, and xylitol in reducing xerostomia for polypharmacy induced dry mouth. *J Oral Rehabil*. 2007;34(10):724-32.

Her çocuk,
dünyanın kalbine düşen bir şiiirdir.
O şiiri umutla tamamlamak bizim elimizde...

**ÇINAR BEBEK İÇİN
BİRLİKTEYİZ...**

SMA Tip, 1 son zamanların dinmez yarası. On binlerce aile, çözümünü olabilen bu hastalık karşısında çaresiz ve endişeli bir bekleyişin içindeler. Hem ailelerin hem toplumun bir bütün olarak çözüm aradığı, devletin sağlık kuruluşlarının gözlerini kapadığı, kulaklarını tıkadığı bu süreçte, her zamanki gibi tek geçer yol olan 'dayanışma', elde kalan tek yol olmaya devam ediyor. Şimdi ve bir kere daha, çocuklarımız adına, onların düşleri ve gelecekleri adına; minik SMA'lı bebeklerimizin minik ve ürkek kalp atışlarını bir kez daha duyurmanın, dayanışmayı büyütmenin tam zamanı. Meslektaşımız Mehmet Kirazoğlu'nun oğlu Çınar bebek, onbinlerce SMA'lı bebekten sadece bir tanesi. Dişhekimisi Mehmet Kirazoğlu ile Çınar bebek nezdinde, tüm SMA'lı çocukların yaşadıklarını ve süreci konuştuk.

RÖPORTAJ:

EGEMEN KURTULAN

egemen.kurtulan@ido.org.tr

Sevgili meslektaşımız, öncelikle size ve ailenize bu zorlu süreçte güç diliyoruz. Minik Çınar'a henüz 7 günlükken SMA tanısının konulduğu o ilk anları ve bir baba olarak neler hissettiğinizi bizimle paylaşabilir misiniz?

Çok teşekkürler. Doğumdan 1 hafta sonraydı, sabah eşimin kontrolü vardı pansumana gidip geldik, evde kahvaltı yapmak üzereydik. İlçe Sağlık Müdürlüğünden aradılar topuk kanı sonucunuz şüpheli çıktı hastaneye sekiniz görünüyor, acil görüşmemiz gerekiyor dediler. Yarım saat içinde eve geldiler ve çocuğumuzun SMA hastası olduğunu öğrendik. Neye uğradığımızı şaşırmıştık, gebelik esnasında tüm Genetik testleri yaptırmıştık fakat SMA bu paketlere dahil değilmiş.

Çınar Bizim 3. çocuğumuz , İlk bebeğimiz pandemi döneminde preeklampsi ve plasenta dekolmanı sebebiyle erken doğdu ve yoğun bakıma alındı. Ciğerlerinde bir sorun oluşmuş ve solunumu durmuş, 8,5 ay yoğun bakımda kaldı, bunun 5 ay kadarı entübe vaziyetteydi. Taburcu olduktan yaklaşık 3 ay sonra 1 yaş civarındayken kaybettik.

İlk öğrendiğimizde yaşadığım çaresizliği tarif etmem mümkün değil tabii ki ama gözümüzün önüne sosyal medyada gördüğümüz videolar geldi Eşim ve ben ilk önce Çınarı da kaybedeceğimizi düşündük, hatta eşim bebeğe sarılmış onu benden

“Bir süredir kampanya yoğunluğu sebebiyle çalışmıyorum, sabah bir koşuşturma ile başlayan günümüz, yoğun bir telefon trafiği, sosyal medya takibi ve stant, kumbara gibi yardım toplama faaliyetleriyle, insanlarla sıcak temaslarla devam edip, sonrasında sosyal medyada yürüttüğümüz canlı yayınlarla gecenin ilerleyen saatlerine dek devam ediyor. Çoğu zaman eşim ve çocuklarımla zaman geçiremeden onlarla oynayamadan, hatta bazen bir kere bile sarılamadan günü bitirdiğimiz oluyor. Kampanya tüm zamanınızı hatta hayata ve ailenize ayıracağınız zamanı da sizden alıyor. Benî en çok zorlayan bu oluyor. Umarım Çınar bir an önce sağlığına kavuşur ve bu kaybettiğimiz zamanı telafi etme şansım olur.”

almasınlar diye ağlamaya başladı ve aslında ilk düşündüğümüz duygu onu kaybetme korkusu oldu.

SMA, toplumda adı duyulsa da detayları pek bilinmeyen bir hastalık. Bu hastalıktan ve topuk kanı testi sayesinde erken teşhisin tedavi sürecindeki öneminden bize biraz bahseder misiniz?

Spinal müsküler atrofi (SMA), omurilikte motor nöronu olarak bilinen sinir hücrelerini etkileyerek kasların giderek zayıflamasına neden olan motor nöronların kaybı ve ilerleyici kas erimesi ile sonuçlanan nadir görülen bir nöromüsküler bozukluktur. Çok tehlikeli sinsi ve hızlı ilerleyen, en önemlisi ölümcül bir kas hastalığıdır.

Sağlık Bakanlığı tarafından topuk kanında SMA bakılmaya 2022 yılında başlandı ve bu bize erken tanı konulma şansını vermiş oldu. Biliyorsunuz Erken tanı demek erken tedavi şansı demek. Bu sayede daha Çınar 17 günlükken Türkiye'deki ilacına başlanmış oldu. Çınar tanı alanlar içinde en erken ilaca başlanan bebek şu anda.

Çınar'ın alması gereken tedavi (Zolgensma) ve bu tedavinin onun sağlığı üzerindeki potansiyel etkileri hakkında bilgi verebilir misiniz? Bu tedaviyi diğerlerinden farklı kılan nedir?

Bildiğiniz üzere Türkiye'de şu an kullanılan 2 adet ilaç mevcut. Spiranza ve Risdiplam. Spiranza omurilikten uygulanan enjeksiyon formunda bir ilaç ve yan etkileri, komplikasyon riskleri çok fazla. Risdiplam ise yaklaşık 2-3 ay öncesinde SGK tarafından kapsam içine alındı. Oral yolla kullanılan şurup formunda bir ilaç bu. Ama her ikisi de aslında tedavi edici bir ilaç değil. Daha çok semptom giderici gibi çalışıyor ve hastalığın belirtilerinin ortaya çıkmasını önüyor. Üstelik ömür boyu kullanmak zorundalar ve ilaca rağmen hastalık belirtisi ortaya çıkabiliyor.

ZolgenSma ise bir gen tedavisi ve basitçe; insanda smn proteinini üreten genin bir kopyasını yerine koyarak smn proteini üretmesini sağlıyor. Böylece bu da tekrar ilaç kullanmak zorunda kalmadan sağlıklı bir birey olarak gelişimine devam edebileceği demek oluyor. Tabi bu ilaç 2 yaşına kadar alınabilmekte lakin; bebek 6 aylık olmadan alındığında etkinliğinin en yüksek olduğu dönem kabul edilmektedir.

Çınar'ın hayata tutunması için valilik onaylı bir kampanya başlattınız. Kampanyanın mevcut durumu hakkında bilgi alabilir miyiz? Hedefe ulaşmak için ne kadarlık bir desteğe daha ihtiyaç var?

Çınar 40 günlük iken kampanyamız valilik tarafından onaylandı ve şu an bir hastaneden aldığımız \$1,85M 'lık ilk teklif üzerinden yürütüyoruz bu kampanyayı. 35 günde yüzde 25'ini tamamlayabildik. Tedaviye ulaşabilmek için yaklaşık olarak \$1,4M daha toplanması gerekiyor.

Kampanya sürecinin kendisi de başlı başına bir mücadele. Bu süreçte bir aile olarak hem fiziksel hem de duygusal olarak ne gibi zorluklarla karşılaşıyorsunuz? Günleriniz nasıl geçiyor?

Kampanya süreci hem fiziksel hem de duygusal olarak çok yorucu ve yıpratıcı. Bir ablamız var 4,5 yaşında onu mümkün olduğunca kampanyadan uzak tutmaya çalışsak da eve gelen bir kardeşe alışmadan onun hastalığıyla tüm ilgi ona kaymış oldu tabii. Onu anlamlandırmaya çalışıyor kafasında. Kendini dışlanmış ve boşlanmış hissediyor. Tabii ortada bir bebek var ve onun hayatı söz konusu olduğundan, geri döndürülemez hasarlar oluşmadan bu kampanyayı tamamlamamız gerekiyor.

Bir süredir kampanya yoğunluğu sebebiyle çalışamıyorum, sabah bir koşuşturma ile başlayan günümüz, yoğun bir telefon trafiği, sosyal medya takibi ve stant, kumbara gibi yardım toplama faaliyetleriyle, insanlarla sıcak temaslara devam edip, sonrasında sosyal medyada yürüttüğümüz canlı yayınlarla gecenin ilerleyen saatlerine dek devam ediyor. Çoğu zaman eşim ve çocuklarımla zaman geçiremeden onlarla oynayamadan, hatta bazen bir kere bile sarılamadan günü bitirdiğimiz oluyor. Kampanya tüm zamanınızı hatta hayata ve ailenize ayıracağınız zamanı da sizden alıyor. Beni en çok zorlayan bu oluyor. Umarım Çınar bir an önce sağlığına kavuşur ve bu kaybettiğimiz zamanı telafi etme şansım olur.

Sağlık camiasının ve meslektaşlarınızın bu süreçte size verdiği destek sizin için ne anlam ifade ediyor? Bu dayanışmayı hissetmek size nasıl bir güç veriyor?

İnanılmaz duygulanıyorum, binlerce insanın tek bir yürek olup Çınar için, Çınar'ın mücadelesine destek

verdiğini görmek, hiç tanımadığım bazı meslektaşlarımla onu sahiplenmeleri, oğlum için kampanyalar yapması ve emeklerinin karşılığını Çınar'a bağışlaması muazzam bir dayanışma göstergesi.

Ben "tek başıma ne yapabilirim" derken birilerinin size çıkıp "biz ne yapabiliriz?" demesi insana yalnız olmadığını hissettiriyor. Bunun için tüm meslektaşlarıma minnettarım.

Son olarak meslektaşlarınıza ve kamuoyuna Çınar'a destek olmaları için nasıl bir çağrıda bulunmak istersiniz? İnsanlar kampanyaya nasıl katkıda bulunabilirler?

Öncelikle bizim daha çok insana ulaşmamızı sağlayarak, kampanyamızın duyurulmasını sağlayarak kampanyamıza katkıda bulunabilirler. Maddi desteğin yanında bu; gerekli olan en önemli şey. Kampanyalarda slogan haline gelmiş bir söz var; "çok kişinin az parası". Bunun için daha çok insana ulaşmak gerekiyor. Bazı meslektaşlarımız gibi kampanyalar düzenleyebilirler,

SMA Tip-1 Hastası
Çınar Nefes Alsın,
Gülüştü Solmasın Diye...
Sen de Destek Olur musun?

#ÇınarıİleŞecek

#ÇınarİçinBirlikteyiz

Valilik Onaylı IBAN bilgileri
 Faaliyet No: 34.2025.3396 / MEHMET KİRAZOĞLU
 Banka: Halk Bankası Alıcı: MEHMET KİRAZOĞLU Açıklama: Çınar
TR10 0001 2001 3990 0001 1140 50

Sadece hekimler ya da doktorlar değil, teknisyenlerimiz, diş depolarımız, dental ve farklı sektörlerdeki bir çok gönüllümüz gerek emeklerinden, gerek ürettiği ürünlerden, gerekse sattığı ürünlerden, cirolarından Çınar'a destek olmak için bir pay ayırıyorlar.

ya da bir detertrajınızı Çınar için yapabilirsiniz.

Bizler 2,5 aylık bir bebeğin minicik bedeniyle verdiği bu zorlu yaşam mücadelesinde sesi olmaya çalışıyoruz. Lütfen kampanyamıza sessiz kalmayın, Çınar'ın elinden tutun ve O'na hayat olun.

Sizler de mesela; Bir dolgunuzu, bir diş çekiminizi

Teşekkürler.

SMA Tip - 1 Hastası

Çınar İçin Birlikteyiz!

İlacımı alabilmek için çıktığım bu zorlu yolculukta **sen de yanımda olur musun?**

Ben henüz çok küçüğüm...
Ama annemin kokusunu ve kollarında olmayı çok seviyorum. Onlardan hiç ayrılmak istemiyorum.

Birlikte başarabiliriz, **birlikte hayata tutunabilirim.**

#Çınariyleşecek

#ÇınarİçinBirlikteyiz

Spinal Musküler Atrofi (SMA)

Genel Bir Bakış

Spinal Musküler Atrofi (SMA), otozomal resesif geçiş gösteren, motor nöronlarda dejenerasyonla seyreden progresif bir nöromusküler hastalıktır. En sık görülen tipi olan SMA Tip 1, yaşamın ilk aylarında belirtilerle ortaya çıkar ve tedavi edilmediğinde ciddi morbidite ve mortalite ile seyreder.

Hastalığın temel nedeni, SMN1 (Survival Motor Neuron 1) genindeki mutasyonlar sonucu SMN proteininin eksikliğidir. Bu protein, alt motor nöronların sağkalımı için kritik öneme sahiptir. Yetersizliği, motor nöron kaybına ve dolayısıyla ilerleyici kas güçsüzlüğüne yol açar.

Klinik bulgular arasında hipotoni, arefleksi, beslenme güçlüğü, solunum problemleri ve motor gelişim geriliği yer alır.

Tanı, genetik testle konur ve taşıyıcılık oranı toplumda yaklaşık %1,5-2'dir.

Son yıllarda nusinersen, onasemnogene abeparvovec ve risdiplam gibi tedavilerin klinik kullanıma girmesi, özellikle erken tanı alan olgularda yaşam süresi ve kalitesini anlamlı ölçüde artırmıştır.

Bu nedenle yenidoğan tarama programlarına SMA'nın eklenmesi erken tanı sağlaması nedeniyle hayati önemdedir.

Gen Tedavisi:

SMA tedavisinde devrim yaratan gen tedavisi, eksik olan SMN1 genini taşıyan fonksiyonel bir kopyayı hastaya tek dozda veren bir yaklaşımdır. Onasemnogene abeparvovec (Zolgensma) adlı tedavi, intravenöz yolla uygulanır ve erken dönemde verildiğinde motor fonksiyonları belirgin şekilde iyileştirebilir. Uygulama öncesi ve sonrası yakın izlem ve uygun hasta seçimi büyük önem taşır.

Dr Filiz Harputluoğlu

GELECEĞİMİZ
YAŞAM HAKKIMIZ
ADALET DUYGUMUZ

ORMANLARIMIZ

Vahşi madenciliğin, rantın, orman yangınlarının pençesinde kıvranan ormanlarımızı savunmak; sadece doğayı değil, geleceğimizi, yaşam hakkımızı ve adalet duygumuzu da savunmanın adı oldu. 1924 yılında kurulmuş, Cumhuriyet’le yaşıt bir sivil toplum kuruluşu olan ve Orman Bakanlığı’nın kurulmasında da öncü rol oynamış Türkiye Ormancılar Derneği’nin faaliyetlerini, TOD Başkanı Ahmet Hüsrev Özkara ile konuştuk. TOD Başkanı Özkara’nın sözleri, ekoloji mücadelesinin umudunu diri tutan yol haritası niteliğinde.

Sayın Ahmet Hüsrev Özkara, öncelikle İstanbul Dişhekimleri Odası olarak dergimize konuk olma davetimizi kabul ettiğiniz için size teşekkür ederiz. Çevre ve doğa bilinci konusunda, sizin gibi değerli bir ismin görüşlerini okurlarımızla buluşturmaktan büyük bir mutluluk duyuyoruz. Söyleşimize başlarken, okurlarımızın sizi daha yakından tanıyabilmesi için bize biraz kendinizden, mesleki geçmişinizden ve sizi Türkiye’nin en köklü sivil toplum kuruluşlarından biri olan Türkiye Ormancılar Derneğinin başkanlığına taşıyan süreçten bahseder misiniz?

Bu anlamlı davetiniz için teşekkür ederim; çevre ve doğa bilinci gibi hayati bir konuda görüşlerimi sizin aracılığıyla paylaşma fırsatı bulmak benim için büyük bir onur. 1957 doğumluyum. İÜ Orman Fakültesi Orman Mühendisliği bölümünden 1979 yılında mezun oldum. 1979-1999 yılları arasın-

da Orman Bakanlığı bünyesinde teknik eleman olarak görev yaptıktan sonra aynı bakanlığının iki farklı genel müdürlüğünde (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü) Genel Müdür olarak görev yaptım. Görevde olduğum süre zarfında mesai arkadaşlarımla birlikte; Türkiye’de çevrenin, doğal ve kültürel kaynakların korunması, sürdürülebilir yönetiminin sağlanması ve orman köylülerinin sorunlarının çözülmesi konularında başarılı çalışmalara imza attık. Türkiye Ormancılar Derneğinde 2012-2020 yılları arasında yönetim kurulunda II. Başkan olarak görev aldım. 2021 yılından itibaren de Genel Başkan olarak görev yapmaktayım. Öte yandan 2010 yılından bu yana 125 ulusal ve yerel sivil toplum örgütünün desteklediği Tabiat Kanunu İzleme Girişimi’nin sözcülüğünü yürütmekteyim. Aynı zamanda Ankara Barosuna bağlı olarak Avukatlık yapıyorum.

RÖPORTAJ:

EGEMEN KURTULAN

egemen.kurtulan@ido.org.tr

Türkiye Ormancılar Derneği'nin tarihçesi, misyonu ve örgüt yapısı ve Dernek olarak orman yangınlarına karşı hangi temel çalışmaları yürütüyorsunuz bize biraz bilgi verebilir misiniz?

1924 yılında kurulan Türkiye Ormancılar Derneği (TOD), Cumhuriyetle yaşıt bir sivil toplum kuruluşu olarak; ormanların, doğanın ve çevrenin korunması için yüz yılı aşan birikimiyle bilimsel, hukuki ve toplumsal mücadele yürütmektedir. TOD, ayrımcılıktan uzak ve kamu yararını esas alan ilkeleriyle, hükümetlerin hatalı orman ve çevre politikalarına karşı kamuoyu oluşturarak mücadele etmekte; doğa savunuculuğunda ilham verici bir rol üstlenmektedir. Derneğimiz, ormancılık bilim ve tekniğinin gelişmesini, kamuoyunun bilinçlendirilmesini ve çevre hakkının Anayasal güvenceye kavuşmasını sağlamak amacıyla sayısız çalışma-

ya imza atmıştır. Dönemin TOD yönetimi ve bilim insanı üyelerinin katkılarıyla 3116 ve 6831 sayılı Orman Kanunları hazırlanmış, 1961 Anayasası'na ormanların korunmasına dair hükümlerin eklenmesinde önemli çalışmalar yapılmıştır. Dernek, Orman Bakanlığı'nın kurulmasında da öncü rol oynamıştır.

TOD, son yıllarda ormansızlaşma, vahşi madencilik ve çevre tahribatına karşı açtığı onlarca davayla hukuk mücadelesini de sürdürmektedir. Bu davaların bir kısmı kazanılmış, bir kısmı halen derdesttir. Dernek, sınırlı gelirlerinin önemli bir miktarını hukuksal mücadeleye ayırmaktadır. Ayrıca TOD, kamuoyunu bilinçlendirme amacıyla medya çalışmaları, basın açıklamaları, yayınlar, eğitimler ve projeler yürütmektedir. Belediyelerle ve diğer STK'larla yapılan protokoller kapsa-

“1924 yılında kurulan Türkiye Ormancılar Derneği (TOD), Cumhuriyetle yaşıt bir sivil toplum kuruluşu olarak; ormanların, doğanın ve çevrenin korunması için yüz yılı aşan birikimiyle bilimsel, hukuki ve toplumsal mücadele yürütmektedir. TOD, ayrımcılıktan uzak ve kamu yararını esas alan ilkeleriyle, hükümetlerin hatalı orman ve çevre politikalarına karşı kamuoyu oluşturarak mücadele etmekte; doğa savunuculuğunda ilham verici bir rol üstlenmektedir.”

gelenekselleşen orman oyunları olimpiyatını düzenlemekte ve ekoturizm faaliyetlerini yürütmektedir.

TOD son yıllarda ormancılık, çevre ve doğal varlıkların korunması konularında, ülke ve dünya ölçeğinde görüş bildirerek, tüm kitle iletişim araçlarını kullanmakta, görüş ve çalışmalarını topluma iletmektedir. Bu amaçla; Dernek bünyesinde oluşturulan kurullarda görevli üyeleri aracılığıyla radyo-TV programlarına katılım sağlanmakta; kamuoyu bilincini artırmak için sıkça çeşitli platformlar ve medya araçları kullanılmaktadır. Orman yangınları, ormansızlaşma, vahşi madencilik, halkın bilinçlendirilmesi gibi konularda diğer STK'lar ve kurumlar ile ortak projeler gerçekleştirilmektedir. Derneğimizin yürüttüğü ve üyelerimizin gönüllülük esasına göre çalıştığı orman yangınları ile ilgili projelerden birkaç örneği şu şekilde sıralayabiliriz.

mında projeler yürütmekte, çocuklara doğa eğitimi verilmektedir.

İstanbul ve Antalya'da 2 şube ile tüm illeri kapsayacak şekilde 26 bölgede temsilciliklerimiz mevcut olup tamamı orman mühendisi, orman endüstri mühendisi ve orman teknikeri meslek disiplinlerinden oluşan 1800 üyemizle Ülke genelinde örgütlü olan TOD, bugüne kadar 85 kitap yayımlamış, süreli yayını "Orman ve Av" dergisini ise 1928'den bu yana çıkarmaya devam etmektedir.

Derneğimiz, orman fakültesi öğrencilerine staj olanağı sunmakta, mezunlara başarı ödülleri vermekte ve öğretim üyelerinin uluslararası kongrelere katılımını desteklemekte; ülkemizdeki 12 orman fakültesinden öğrencilerin katılımıyla,

Orman Yangınlarına Dirençli Yerleşimler

Projesi:

TOD, Muğla BB ve Karabük Üniversitesinin ortaklığında, WWF-Türkiye tarafından desteklenen "Türkiye'nin Canı Yanmasın Programı" dahilinde Muğla ilinde pilot olarak seçilen üç mahallede uygulanan ve yerel halkın yangına karşı teknik ekipman ve bilgi donanımını sağlayan proje çalışmaları 2023 yılında başlamış ve 2025 yılında "Orman Yangınlarına Dirençli Yerleşim Yerleri Stratejik Plan Esasları ve Uygulama Rehberi" yayınlanarak sonuçlandırılmıştır.

Turizmde Orman Yangınları Farkındalığının

Artırılması Projesi:

Antalya BB işbirliği ile Doğal Hayatı Koruma Vakfı ile birlikte Garanti BBVA'nın destekleriyle Türki-

“Derneğimiz, ormancılık bilim ve tekniğinin gelişmesini, kamuoyunun bilinçlendirilmesini ve çevre hakkının Anayasal güvenceye kavuşmasını sağlamak amacıyla sayısız çalışmaya imza atmıştır. Dönemin TOD yönetimi ve bilim insanı üyelerinin katkılarıyla 3116 ve 6831 sayılı Orman Kanunları hazırlanmış, 1961 Anayasası’na ormanların korunmasına dair hükümlerin eklenmesinde önemli çalışmalar yapılmıştır. Dernek, Orman Bakanlığı’nın kurulmasında da öncü rol oynamıştır.

TOD, son yıllarda ormansızlaşma, vahşi madencilik ve çevre tahribatına karşı açtığı onlarca davayla hukuk mücadelesini de sürdürmektedir. ”

ye’nin Canı Yanmasın Destek Programı kapsamında Antalya ilindeki turizm tesislerinde orman yangınları ile ilgili toplantı, seminer, yayın vb. 2023 yılından itibaren yürütülmektedir.

Yangına Dirençli Köyler/Mahalleler: İzmir BB başkanlığı ile yapılan protokol kapsamında Kemalpaşa İlçesi Yukarıkızılca Mahallesi ile Bergama İlçesi Yerlitahtacı köylerinde örnek özellikte çalışmalar yürütülmektedir.

Ülkemizin birçok noktasında ne yazık ki devam eden orman yangınlarını göz önünde bulundurduğumuzda, bu yangınların ana sebeplerini nasıl sıralarsınız? İnsan kaynaklı faktörler ile iklim değişikliğinin getirdiği kuraklık ve aşırı sıcak hava dalgaları gibi doğal faktörlerin bu yılki yangınlardaki ağırlığı sizce nedir?

Orman yangınlarının gerçek nedenlerinin bilinişi çok önemlidir. Çünkü nedeni bilinmeyen bir soruna karşı mücadele etmek oldukça zordur. Orman Genel Müdürlüğü (OGM) verilerine göre; 2015 ile 2024 yılları arasındaki 10 yıllık dönemde gerçekleşen orman yangınlarının **adet ola-**

rak; %29,5'i ihmal ve dikkatsizlik (anız, çöplük, avcılık, sigara, çoban ateşi, piknik vs.), %4,5'i kasit, %5,6'sı kaza (enerji, trafik vs.), %13'ü doğal nedenlerle yanmıştır. Yangınların %47,4'ünün nedeni ise bilinmemektedir. **Alan olarak;** %15,1'i ihmal ve dikkatsizlik (anız, çöplük, avcılık, sigara, çoban ateşi, piknik vs.), %23,3'ü kasit, %25,6'sı kaza (enerji, trafik vs.), %1,1'ü doğal nedenlerle yanmıştır. Yangınların %34,6'sının nedeni ise bilinmemektedir.

Yangınların nedeninin bilinmemesi, mücadele stratejilerinin etkinliğini ciddi biçimde sınırlamaktadır. Nedeni bilinmeyen yangınlarla zarar gören orman ekosistemi miktarı son 10 yılda 80 bin hektarı bulmuştur. Son 10 yılda 257.622 hektar orman alanı yanmıştır. Yani orman yangınlarının neredeyse yarısının nedeni bilinmemekte ve yanan alanların yaklaşık üçte birinin nedeni tespit edilememektedir. Bu belirsizlik, orman yangınlarıyla mücadelede başarılı olma şansını azalmaktadır. Ancak bu noktada vurgulanması gereken önemli bir ayrıntı şudur: Doğal nedenlerle çıkan yangınların oranı adet olarak %13, alan olarak %1,1 olduğuna göre, nedeni saptansın ya da saptanmasın yangınların yaklaşık %87'si insan etkisiyle çıkmakta ve alan olarak neredeyse tamamını kapsamaktadır.

Orman ekosistemlerinde yürütülen ve orman-

cılıkla doğrudan ilişkili olan ya da olmayan her faaliyetin orman yangınları açısından bir risk oluşturduğu açıktır. İnsan etkisiyle çıkan orman yangınlarının istatistikleri bize bunu söylüyor. Yani, orman ekosistemlerindeki insan faaliyetlerinin artması, orman yangınlarının da artmasına yol açmaktadır. Orman alanlarında kurulmasına izin verilen her türlü işletme, tesis, çöplük, piknik alanları ve bitişindeki yerleşim yerleri hem yangın riskini artırmakta hem de yangınlardan daha fazla insanın zarar görmesine yol açmaktadır.

İklim değişikliğinin getirdiği kuraklık ve aşırı sıcak hava dalgaları gibi nedenler yangınların başlama nedeni olmayıp orman yangınlarının büyümesinde çarpan etkisi yapmakta ve orman yangınları ile mücadeleyi zorlaştırmaktadır.

Etkili bir orman yangınıyla mücadelenin sadece söndürme operasyonlarından ibaret olmadığını biliyoruz. Yangın öncesi önleme faaliyetlerini, yangın anında müdahale ve yangın sonrası rehabilitasyon adımlarını bir bütün olarak düşündüğümüzde, Türkiye'deki mevcut mücadele stratejisinin en güçlü ve en zayıf halkaları sizce nelerdir?

Orman yangınlarını önleme ve mücadele etme kapsamında yangın öncesinde; toplum farkındalığını artırmaya yönelik uyarı ve eğitim faaliyet-

“Ülkemizde orman teşkilatının orman yangınlarıyla mücadelesinin ana stratejisinin ağırlıklı olarak çıkan yangınların bastırılarak söndürülmesi üzerine kurulmuş olduğu bilinmektedir. Türkiye’deki mevcut mücadele stratejisinde maalesef ki, yukarıda izah etmeye çalıştığımız yangın öncesi yapılması gerekenler ya hiç yapılmıyor ya da çok yetersiz kalıyor. Bu kapsamda yangınları kaynağında önleme amacı ile orman içi ve yakınında bulunanları kapsayacak, onları destekleyecek, hemen her konuda eğitecek, yangınlarla yaşamasını öğrenmiş, yangınlara hazırlıklı ve katılımcı bir toplum oluşturacak yeni strateji, planlama ve uygulamalara gereksinim vardır.”

leri, yangınla mücadeleye yönelik alt yapı ve tesislerin iyileştirilmesi ve hazır hale getirilmesi, yangınla mücadelede görevli personelin ile gönüllülerin eğitimi, diğer kurumlarla işbirliği çalışmaları ve ormanların yangına daha dirençli hale getirilmesine yönelik her türlü uygulamalar ile benzeri faaliyetlerin zamanında gerçekleştirmek çok önemli.

“Yangın yönetim planları” ile yangın anında yerleşim yerlerinin tahliyesine yönelik “tahliye planlarının” oluşturulmasının da yangın önleme çalışmaları kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Yine aynı şekilde yangın riskini azaltmaya yönelik olarak ormanlarda ve özellikle yol, ziraat alanı ve yerleşim yerleriyle temas ettiği orman kenarlarında gerçekleştirilen her türlü silvikültürel bakım faaliyeti (gençlik, sıklık ve aralama bakımları ile

budama gibi) ile denetimli yakma çalışmaları ya da ince yanıcı maddenin mekanik olarak uzaklaştırılması “yangın silvikültürü” kapsamında değerlendirilen çalışmalardır. Yangın silvikültürü, ormanların yangına karşı dirençli hale getirilmesi için yapılan bakım ve düzenleme çalışmalarını kapsamaktadır.

Ülkemizde orman teşkilatının orman yangınlarıyla mücadelesinin ana stratejisinin ağırlıklı olarak çıkan yangınların bastırılarak söndürülmesi üzerine kurulmuş olduğu bilinmektedir. Türkiye’deki mevcut mücadele stratejisinde maalesef ki, yukarıda izah etmeye çalıştığımız yangın öncesi yapılması gerekenler ya hiç yapılmıyor ya da çok yetersiz kalıyor.

Bu kapsamda yangınları kaynağında önleme

amacı ile orman içi ve yakınında bulunanları kapsayacak, onları destekleyecek, hemen her konuda eğitecek, yangınlarla yaşamasını öğrenmiş, yangınlara hazırlıklı ve katılımcı bir toplum oluşturacak yeni strateji, planlama ve uygulamalara gereksinim vardır.

Yangınla ilgili yasal düzenlemelerin günün şartlarına göre acilen değiştirilmesi, “Yangın Gönüllülüğü” ile ilgili yönetmeliğin öncelikle orman içi ve yakınında yaşayanları kapsayacak şekilde ve yangınlara müdahaleden çok yangınlara hazırlık, eğitim ve yangın önlemleri önceliğinde düzenlenmesi gerekecektir.

Yangınlarda yaşanan sorunların, can kayıplarının büyük kısmının eğitim eksikliği olduğu tespitiyle yangın çalışanları eğitim merkezi olarak hazırlanan İzmir İli Buca İlçesi Tınaztepe mevkiindeki eğitim merkezinin tekrar hizmete açılması zorunludur.

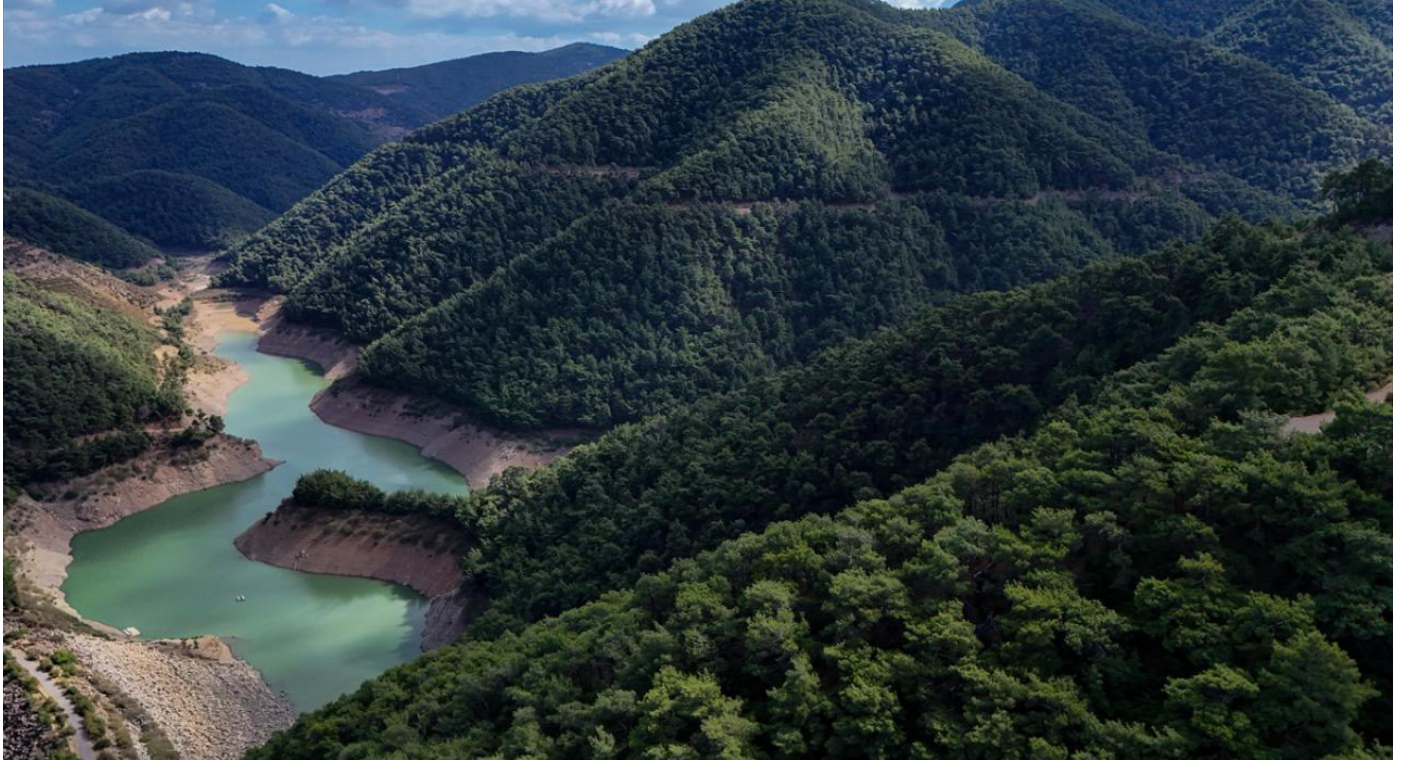
Yangın sonrası en çok merak edilen konulardan biri de yanan alanların akıbeti oluyor. Bu alanların yeniden ormanlaştırılması veya doğal haline bırakılması konusundaki bilimsel yaklaşım ne olmalıdır?

Son yıllarda yaşanan mega orman yangınları nedeniyle yanan orman alanları ve dolayısıyla bu alanlarda yanan ağaç sayısı da katlanarak artmıştır. Bunun sonucunda OGM, yanan alanların restorasyonu amacıyla ilgili mevzuat kapsamında hızlı bir şekilde yanan sahalarda hasar tespiti yaparak ve yanan ağaçların bölmelerden çıkarılması için damgalayıp (bazı uygulamalarda sadece yanan orman alanlarının dış sınırlarının damgalandığı bildirilmekte) gerek geleneksel üretimle gerekse dikili ağaç satışı yoluyla alandan çıkarmaktadır.

Orman yangınları sonrasında yapılacak restorasyon çalışmaları, sürdürülebilir ormancılık ilkeleri doğrultusunda ve güncel ormancılık teknikleriyle gerçekleştirilmelidir. Bu kapsamda yangının neden olduğu olumsuz etkilerin giderilmesi ile ekolojik ve biyolojik koşulların iyileştirilmesi amacıyla doğal süreçlerin desteklenmesine ek olarak, ormanlaştırma, yeniden ormanlaştırma, bitkilendirme, toprak koruma, erozyon önleme ile sel ve taşkınların engellenmesine yönelik çalışmaların tamamı yapılmalıdır.

Yanan alanda bulunan bitki örtüsünün yenilenme gücünden yararlanarak doğal haline bırakılması

şeklinde yenileme (restorasyon) çalışması yapıp yapılmayacağına, arazi koşulları, sahada tohum bankasının varlığı vb. koşullar göz önüne alınarak işin uzmanlarınca karar verilmelidir. Doğal yenilemenin mümkün olmadığı yerlerde ise; ekim veya dikim yoluyla ağaçlandırma yapmak, mevcut doğal gençleşmeye tohum takviyesi yapmak, doğal gençleşme ya da ekim sahalarında dal sermek (kozalıklı) gibi teknikler kullanılmaktadır.

Burada önemli olan husus; hangi tekniğin kullanılacağına konunun uzmanlarınca karar verilmesi ve uygulamanın da uzmanlarınca yapılmasıdır.

Özellikle kamuoyunda sıkça dile getirilen “yapılaşmaya açılma” endişelerine karşı hukuki ve ekolojik güvencelerimiz yeterli mi?

Toplumun bu konudaki endişelerini anlayışla karşılıyor ancak, mevcut yasal düzenlemeler yanan alanların yapılaşmaya açılmasını kesin olarak engellemektedir. Genellikle kamuoyunda orman yangınları ile turizm, madencilik, yerleşim vb. olguları ilişkilendirme eğilimi vardır. Ormanların bu tür alanlara dönüştürülmek için yakıldığı şeklindeki iddialar her yangından sonra dillendirilmektedir. Oysa ormanları bu tür tesislere dönüştürülmesi için yakılması gerekmez. Çünkü son yıllarda ormancılık ve turizm mevzuatında yapılan düzenlemelerle orman alanları turizm te-

sislerine, maden işletmelerine, yerleşim yerlerine ve benzerlerine kolaylıkla tahsis edilebilmektedir. Ormanların yanması aslında o sahaların bu tür tesislere dönüştürülmesini engelleyen bir durumdur.

Yanan orman alanları Anayasa’nın 169’uncu ve 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 18. maddesinin koruması altına girmekte ve bu alanlarda her türlü tahsis veya kullanımlar yasal olarak imkânsız hale gelmektedir. Orman yangınları konusunda uzman bilim insanları, kamuoyunda bu tarz bir izlenim yaratılmasının, orman yangınlarının gerçek nedenlerinin perdelenmesine yol açtığını ifade etmektedirler.

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Orman yangınlarına dirençlilik, orman yangınına hazırlanmaya, olası yangın tehlikesini atlarmaya, yangın riskleri ve yangının etkilerini azaltmaya yardımcı olacak bir dizi eylemi içermektedir. Bu manada yangına dirençlilik stratejisinde; arazinin yangın dirençliliğine uygun hale getirilmesi ve buna uygun tedbirlerin devamlılığının sağlanması ile yangına uyum sağlayan yerleşim yerlerinin desteklenmesini (mevcut ve olası yangınların insanların ve altyapılarının en az can ve mal kaybı ile yangın tehlikesini atlarması) sağlamak çok önemli.

Diğer taraftan orman yolların bakımı zamanında sağlanmalı ve sürekli açık tutulması için ilgili kurumlarla ilişkiler sürekli yürütülmelidir. Bir diğer konu yerleşim yeri ve civarındaki yüksek gerilim hatları (hat altı bakımları dahil) ile alçak gerilim olarak ifade edilen kırsal yerleşim alanlarında mevcut mahalle için gereken enerji nakil hatlarının bakımları, ilgili kurumlar ile irtibata geçilerek zamanında yaptırılması sağlanmalı, orman içi ve bitişindeki köylerin çöp depolama alanları yanıcı maddeyle teması kesilen alanlarda oluşturulmalıdır.

Yangınlara etkin müdahale edilebilmesi için yeterli miktarda suyun sürekli hazır tutulmasına ihtiyaç vardır. Bu nedenle yerleşim yerleri ve alanlarında mevcut su kaynakları ve bunlardan hangi araçların su takviyesi yapacakları önceden tespit edilmelidir. Su kaynaklarının su çıkışları, faydalanacak kurum araçlarının su hortumlarına bağlanabilecek şekilde düzenlenmelidir. Belediyeler su kaynaklarının yangınlarda kullanılabilmesi için gerekli alt yapı ve planlamayı orman işletmeleri ile koordineli bir şekilde önceden yapmalıdır. Yangın sırasında, tüm kurum ve kuruluşlarla koordinasyonun aksamadan yürütülmesi çok önemli.

6831 sayılı Orman Yasasının 81'inci maddesi orman içinde veya civarında bulunan köylerin muhtar ve ihtiyar meclisini, kendi köy sınırlarında bulunan devlet ormanlarının korunmasında, orman idaresi ile iş birliği yapmakla sorumlu tutmaktadır. Bu nedenle terkedilen "mükellef sistemine" acilen geri dönülmelidir. Açık alan ve bina yangınlarında son yıllarda oluşturulmuş yasal, organizasyonel ve uygulamaya yönelik sorunların, orman yangınlarına maruz kalan orman içi ve bitişki yerleşimlerin dirençliliğinin sağlanması bakımından tekrar ele alınması ve en doğru çözüme ulaşılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kapsamda orman içi ve bitişğinde yer alan yerleşim yerlerinin orman yangın yönetiminin önemli bir bileşeni olarak görülmesi gereklidir.

Burada bazı ayrıntılara kısaca değinmeye çalıştım. Oysaki orman yangınları ile mücadele bütünleşik, çok ayrıntılı ve kapsamlı bir süreçtir. İklim değişikliğinin de etkisi ile her geçen yıl daha fazla orman yangını ile sınıanacağız. Kuraklık ise önümüzdeki süreçlerde en büyük sıkıntı olarak

“ Orman yangınları ile mücadele bütünleşik, çok ayrıntılı ve kapsamlı bir süreçtir. İklim değişikliğinin de etkisi ile her geçen yıl daha fazla orman yangını ile sınıanacağız. Kuraklık ise önümüzdeki süreçlerde en büyük sıkıntı olarak karşımıza çıkacak. Bu süreçler ormanların sağlığını etkilediği kadar insan sağlığını da etkileyen süreçlerdir. Bu konuda toplumun her kesimine önemli görevler düşmektedir. Orman yangınlarıyla mücadele, yalnızca teknik değil aynı zamanda toplumsal bir sorumluluktur. Bu bilinçle hareket eden her birey, doğanın korunmasına katkı sunar. ”

karşımıza çıkacak. Bu süreçler ormanların sağlığını etkilediği kadar insan sağlığını da etkileyen süreçlerdir. Bu konuda toplumun her kesimine önemli görevler düşmektedir. Orman yangınlarıyla mücadele, yalnızca teknik değil aynı zamanda toplumsal bir sorumluluktur. Bu bilinçle hareket eden her birey, doğanın korunmasına katkı sunar.

Toplumda yerleştirmeye çalıştığımız çevre ve doğa bilincine, derginiz aracılığıyla katkı sunma fırsatını bize tanıdığınız için şahsım ve Derneğimiz adına size teşekkür ediyorum.

Utrecht

Milano

Lugano

Como

*Nehir, okyanusa karışmayı göze almalı
Çünkü ancak o zaman korkularını yok eder
Çünkü ancak orada bilecektir ki
Bu okyanusta kaybolmak değildir
Okyanusun kendisi olmaktır.*

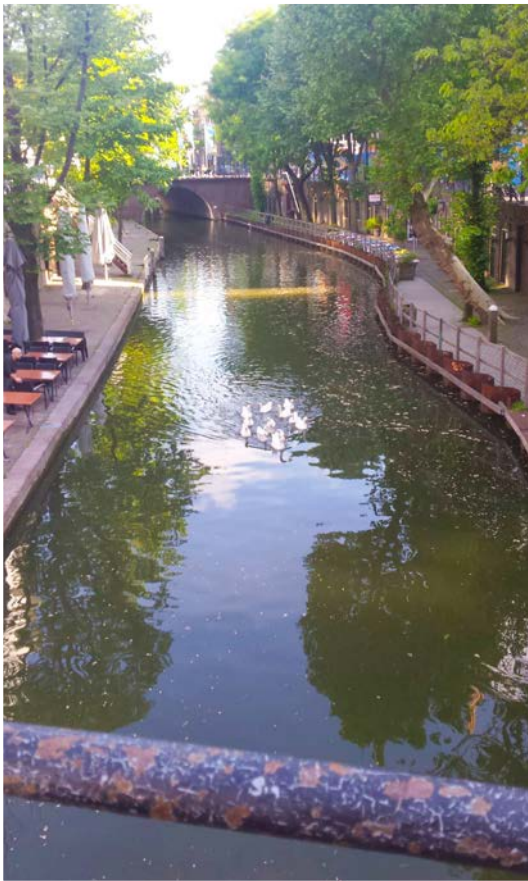
Ben demedim, Shakespeare yıllar önce söylemiş. Ben bu muhteşem soneden ne anladım dersenez, “Gezmek dünyanın bir parçası olmaya başlamaktır” diye algılayıp, birçok meslektaşım, arkadaşım gibi her fırsatta yollara düştüm.

Gezmek, keşfetmek, dünya görüşünün farklı alanlara yayılması ama, yanınızda tüm sevdikleriniz varsa dünyanın en zevkli serüveni.

Kızım ve torunlarım bir süredir Hollanda’da, Utrecht şehrinde yaşıyor. Birlikte yapacağımız bu gezi için önce Amsterdam’a uçtum. Uçak fobim beni biraz üzse de uçağın tekerleği yere değdiği an bütün korkumun yerini bir rahatlama ve mutluluk alıyor.

Dışhekim
SEVGİ TÜRKMEN
dr.sevgiturkmen@hotmail.com

Utrecht Hollanda'nın sakin şehirlerinden. Fazla turistik olmadığı için daha az kalabalık ve oldukça temiz. Hollanda'nın hemen her şehrinde olduğu gibi kanallarında gezmek olası ve yegane zevk. Tarihi bir katedrali ve saat kulesi var. Yüksek binaları yok. Bol yeşil alanları, kanallarda yüzen su kuşları var. Ana caddesinde lüks mağazalar ve her yere ulaşım sağlayan tren istasyonu bulunuyor. Bu mağazalardan biri benim favorim ve mağazadaki iskelet de en sevdiğim destinasyon.

Bir de Utrecht'te sokaklara ünlü kişilerin ismi verilmiş. Atatürk caddesi de var.

“Çocuklarımla sarmaş dolaş geçirdiğim iki geceden sonra, ailemizin kalan iki ferdiyle buluşmak ve seyahatimize başlamak üzere Eindhoven Havaalanına gidiyoruz. Avrupa Birliği içinde yolculuk yapacağımız için, yurtiçi uçuşu gibi kısa bir işlemten sonra uçağa biniyoruz. Eindhoven havaalanı Amsterdam'a göre hayli küçük; uçağa yürüyerek biniyoruz. Bu arada bavulu kabine aldığımız için ceza ödüyörüz, oysa bavulumuz küçük ama kim dinler ki! 😊.”

İki saatlik bir uçuş sonrası Milan, Bergamo Havaalanına iniyoruz. Oradan da bir saatlik bir karayolu yolculuğuyla Milan'a varıyoruz. Bavullarımızı kiraladığımız eve bırakıp şehri gezmeye başlıyoruz.

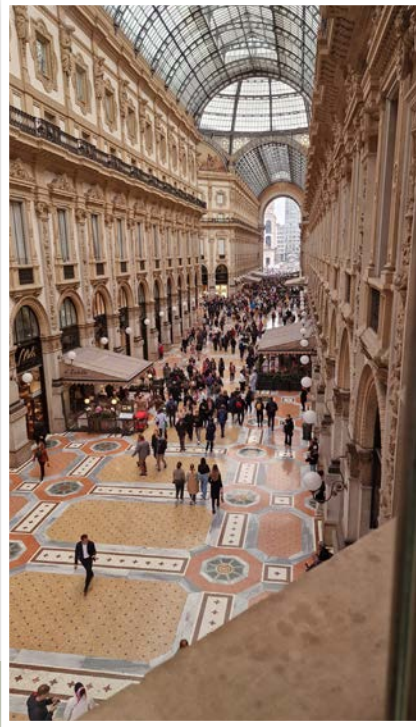
Milan (Biz Milano diyoruz) oldukça şık ve pahalı markalar şehri. Şehirde tarihi tramvaylar hâlâ çalışıyor. Yolları eski taşlarla döşeli ve tangirtılı ve kampanalı sesleri geceleri bile sokakları cınlatıyor.

Şehrin merkezinde Dome (Duomao) Katedrali var ve her daim kalabalık. Katedralin en tepesinde altından bir Meryem Ana heykeli var. Avrupa'nın dördüncü büyük katedrali ve yapımı 600 yıl sürmüştü.

Katedralin az ilerisinde Galleria Vittorio içinde çeşitli marka mağazaları var. Öyle ki, mağazaların kapısındaki güvenlik sizi sırayla içeriye alıyor. Galerinin ortasındaki figürde resim çekilip dilek diliyorsunuz. Herhalde o mağazalardan birinden alışveriş yapabilmek içindir.

Galeriden çıkıp biraz yürüdükten ve İtalyan dondurmasını (yani "Galeto"yu) denedikten sonra bir kaleye varıyorsunuz. Sforza Kalesi ve Sforzesco Şatosu. Şato Sempione Parkına açılıyor. Park kocaman ve insanlar güneşleniyor, şarkılar söylüyor.

Sabah erken yola çıktığımız için biz de parktaki çimenlere uzanıp kestirmeye çalıştık. Tabii bu arada meşhur İtalyan lezzetlerini de denedik. Bazılarını çok sevdik, bazılarını yutamayıp güldük, espriler yaptık. Milano'da ayrıca Hollanda'nın kanallarına benzeyen nehir kıyısını da gezdik. Navigli oldukça hareketli ama hırsızlık yönünden dikkat edilmesi gereken bir yerdi. Ufak olaylara şahit olduk. Ertesi gün ailenin diğer iki ferdi İstanbul'dan geleceği için onları beklerken Leonardo da Vinci Müzesini gezdik. Vinci'nin dahi zekasına bir kez daha şahit olduk.

İtalya dünyanın en turistik yerlerinden, gezmekle bitmiyor. Milano'da sadece iki gün kaldığımız için doyamadık. Ama esas gezimiz yeni başlıyordu. Arabamıza doluşup muhteşem Como gezimiz için yola çıktık.

Como. . . tek kelimeyle efsanevi. Böyle yerleri gördükçe hem mutlu oluyor hem de üzülüyorum. Anadolu'muzun, Trakya'mızın, bütün ülkemin eşsiz doğal güzellikleri var ama. . . Ama, ama, neden bu kadar estetik ve muhteşem gösteremiyoruz, ya da onlar bunu nasıl beceriyor? Bizdeki doğal güzellikler olduğu gibi ve uygun kelime bulamıyorum ama buraları lüks, sanatsal, efsanevi güzel. İnsanlar, ülkeler arasındaki fark ne?

Como gölü Y şeklinde bir buzul gölü. Etrafı yemyeşil dağlarla kaplı. Como kasabası Y'nin çatal ucunda. Biz eşsiz manzaraları ağızımız açık seyrederek Tremezzo'daki evimize geçtik. Como'daki evlerin her biri birbirinden güzel. Güzel kelimesinin anlamını açmak isterim, çünkü her güzel bu kadar estetik olmuyor; olamıyor. Her ev birer sanat eseri gibi; kirli ve salaş hiçbir şey yok.

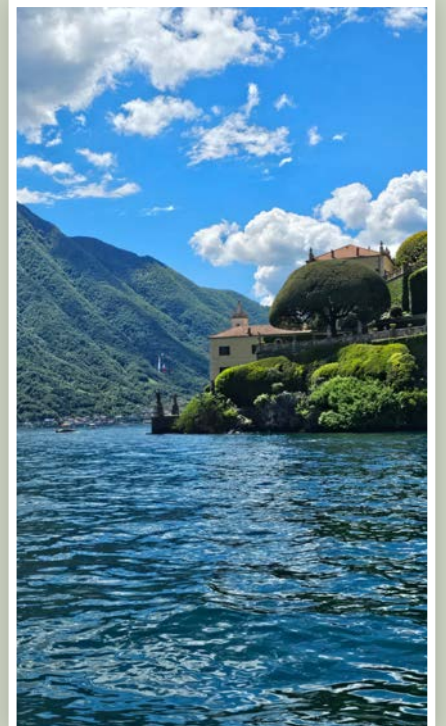
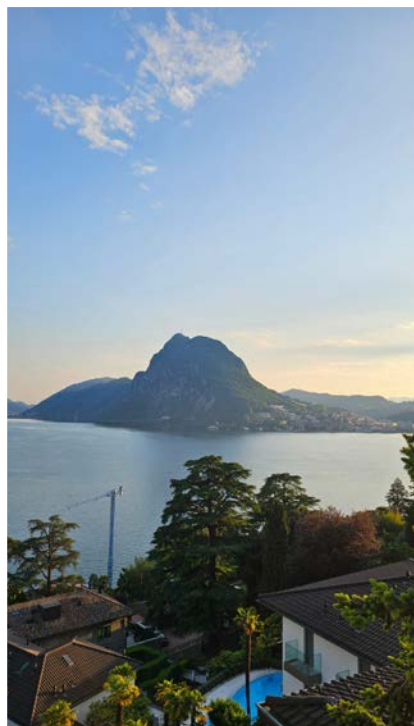

İlk günümüzü hem yorgunluğumuzu atmak hem de evin güzelliğini yaşamak için evde geçirdik ve yüzme sezonunu evin havuzunda açtık. Manzaraya karşı yemek yemek, su içmek gibi özel bir zevkti.

Gölü rahatça gezebilmek için ertesi gün bir tekne kiraladık. Genç kapitanımız bizi gölde gezdirirken bazı noktalarda durup göl kıyısındaki yapılar hakkında bilgi verdi. Bunlardan bazıları özel kişilerin eşsiz malikaneleri ki bunların içi para verilerek gezilebiliyor.

Kıyıda ayrıca göle bakan bir kadın heykeli var ki, gölde kaybolan oğlunu bekleyen bir anneyi anlattığı için hüzünlendik. Göle akan şelaleler, yemyeşil köprüler ve teknemizi takip eden bir kuğu tabloyu tamamlıyordu. Kuğu yakın bir zamanda eşini kaybettiği için üzgünmüş. Kaptanımız ayrıca Mussolini'nin burada tutuklanıp yargılandığını da anlattı.

“*Göl buzul gölü olduğu için oldukça derin ve yeşil dağlarla çevrili olduğundan, rengi de yeşil. Oğlum fırsatı kaçırmayıp göle atladı ve buz gibi suyun serinliğini deneyimledi. Göl etrafındaki kasabaları karadan da gezdik ve enfes İtalyan yemeklerini, en çok da pizzalarını ve gelato yani dondurmalarını tattık.*”

Gölü ayrıca bir feribotla da gezdik; karşı kıyıdaki güzel kasaba Varenna en çok turist çeken bölgelerden biri. Dar sokakları, şık dükkanları ve kafeleri, restoranları, manzaraları görmeye değer.

Bir başka gün Lugano'ya geçtik. Lugano İsviçre sınırları içinde, insanın kalıp yaşamak istediği, oldukça şık bir kasaba. Como kasaba merkezini ise ancak dönüş yolunda gezebildik. Como'nun içinden tren geçtiğini görmek beni çok sevindirdi zira en bayıldığım manzara; içinden tren geçen kasabalar. 😊

Como'nun içinde ayrıca büyük bir katedral var; mimarisi muhteşem Cattedrale Di Como.

Kısaca Como, tüm İtalya'da gibi, eşsiz tarihi binalar, villalar, kaleler ve itina ile korunmuş eski yapılar ve yeşilin hakim olduğu bir göl bölgesi ve kasaba. Bu eşsiz görüntüleri size ancak resimlerle gösterebilirim.

Gezmek güzel, hele sevdiklerinle beraberken ama ayrılmak her zaman hüznü. Dönüşte yine Bergamo havaalanından bazılarımız batıya giderken bazılarımız doğuya, ülkemize geldik. Bu arada uçuş saatimize kadar Milano'yu gezelim derken az daha uçağı kaçıyorduk çünkü hayli uzak bir havaalanını ve sürücüsü çok rahat bir otobüsü hesaba katmamıştık.

Bir başka gezide buluşmak üzere. 😊

Barış Ve Sosyalizm Mücadelesinde AYDIN BİR HEKİM

SEVİNÇ ÖZGÜNER

Hazırlayan : Uğur Pişmanlık / Aratos Yayınları

Dışhekimisi Sevinç Özgüner (1928-1980), Türkiye'nin yakın siyasi tarihinde önemli bir figür olmuş, hem mesleki hayatında hem de toplumsal ve siyasi mücadelelerde aktif rol almış bir aydındır. Hayatı, mücadeleleri ve trajik sonu günümüzde dahi hatırlanmakta ve anılmaktadır.

Hayatı ve Mücadeleleri

Sevinç Özgüner 1928 yılında Tarsus'ta doğdu. Erken yaşlardan itibaren ülkenin sorunlarına karşı duyarlı bir kişilik sergiledi. 1946'da Milli Eğitim Bakanlığı Tıp Fakültesi sınavını kazanarak üniversiteye başladı. Ancak onun hayatı sadece akademik başarılarla sınırlı kalmadı.

Üniversite yıllarından itibaren aktif olarak siyasi ve toplumsal mücadelelerin içinde yer aldı. 1948'de İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği'ne katılarak yöneticilik yaptı. Bu dönemde;

*Üniversitenin paralı olmasına karşı yürütülen kampanyalarda,

*Nazım Hikmet'e özgürlük kampanyasında,

*Kore'ye asker gönderilmesine karşı başlatılan kampanyalarda aktif rol aldı.

Bu mücadeleleri nedeniyle defalarca tutuklandı.

Özellikle "1951 Tevkifatı" olarak bilinen operasyonda yeniden tutuklandı ve iki yıl hapis yattı. Bu süreçte tıp fakültesinden atıldı. Serbest bırakıldıktan sonra 1957'de İstanbul Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi'ne başladı ve dış hekimi oldu.

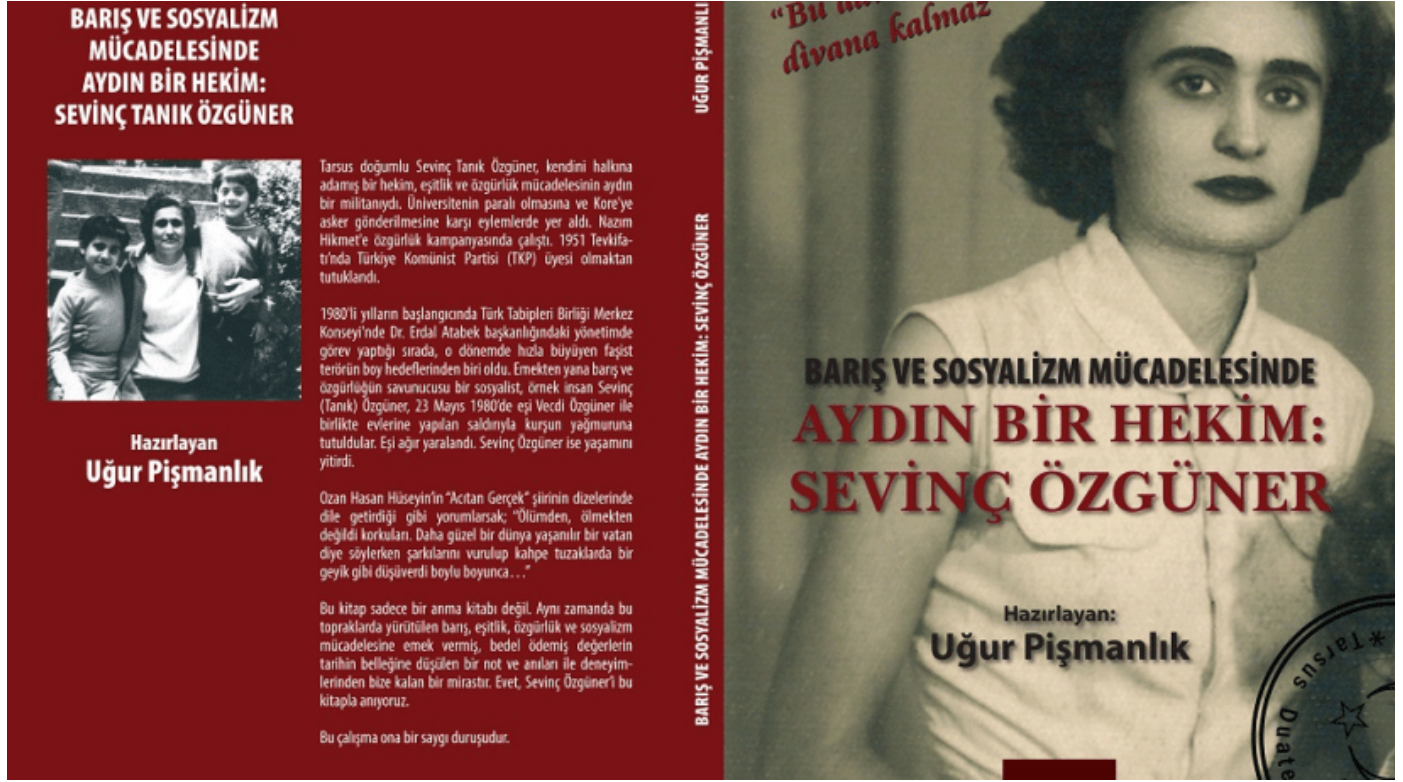
1960 Nisan olaylarında da üniversiteli gençlerin yanında yer aldı. 27 Mayıs darbesi sonrası ise Türkiye İşçi Partisi (TİP) içinde aktif görevler üstlendi, hatta Şişli İlçe Başkanlığı yaptı. Daha sonra Türk Solu ve Demokratik Devrim gibi önemli dergilerin çıkarılmasına katkıda bulundu. Türkiye Emek Partisi üyesi de oldu. Yaşamı boyunca barış ve insan hakları savunucusu kimliğiyle öne çıktı. Faşist terörün hızla büyüdüğü 1980'li yılların başlangıcında Türk Tabipleri Birliği (TTB) Merkez Konseyi'nde Dr. Erdal Atabek başkanlığındaki yönetimde görev aldığı sırada hedef haline geldi. Daha önce arabası yakıldı, evi basıldı. Tüm uyarılara rağmen evini terk etmeyi reddetti.

23 Mayıs 1980 günü evinde uğradığı silahlı saldırı sonucu eşi Vecdi Özgüner ağır yaralanırken Sevinç Özgüner yaşamını yitirdi. Bu cinayet Türkiye'nin yakın siyasi tarihindeki faili meçhul cinayetler zincirinin önemli halkalarından biri oldu. Katilleri bugüne kadar bulunamadı.

Dışhekimisi

**NEŞE İNCEOĞLU
DURSUN**

nese@hotmai.com

Dostları ve Anısını Yaşatma Çabaları

Sevinç Özgüner mücadeleci kişiliğiyle ve dürüst-lüğüyle dostları ve meslektaşları arasında derin bir iz bıraktı. Onu anma etkinliklerine genellikle ailesi, özellikle kızı Alev ve Işıl Özgüner, eski mücadele arkadaşları ve meslek örgütlerinden temsilciler katılır.

İstanbul Tabip Odası Sevinç Özgüner'in anısını yaşatmak ve onun temsil ettiği değerleri gelecek nesillere aktarmak amacıyla her yıl "Dışhekim Sevinç Özgüner İnsan Hakları, Barış ve Demokrasi Ödülü" vermektedir. Bu ödül, insan hakları, barış ve demokrasi alanında önemli çalışmalar yapan kişi veya kurumlara verilerek Özgüner'in mücadelesine ve mirasına sahip çıkılmaktadır.

Sevinç Özgüner'in hayatı ve mücadelesi genellikle özverili, ilkel ve korkusuz bir aydın profili olarak anılır. Ülke sorunlarına karşı duyarlılığı, genç yaşlardan itibaren siyasi sorumluluk alması ve inandığı değerler uğruna bedel ödemekten çekinmemesi takdirle karşılanır.

Genel olarak Sevinç Özgüner Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları mücadelesinde sembolleşmiş isimlerden biri olarak kabul edilir. Onun yaşamı ve trajik sonu hâlâ, geçmişle yüzleşme ve adaleti arama çabalarında önemli bir yer tutmaktadır.

Yarım kalan hayatlarda anılar birbirinin içine girer ve birçok soruya neden olur. Anılar silikleşir, sorular çoğalır. Nesiller arasındaki iletişim anne, baba ve çocuk arasındaki bir etkileşim sarmalıdır. Kimi kez zamansızlıktan, kimi kez başka bir seçeneğinin olmadığını düşündüğünüzden hatalar yapabilirsiniz. Ama sonra çocuğunuz o süreçten sizden beklediklerini ifade eder; siz onu dinler, gereğinde af dilersiniz ya da o zaman onun beklentilerini niye karşılayamadığınızı anlatırsınız. Bunun yapılamamasının izlerini kitapta kızlar annelerini anlatırken okuyoruz ve o insanın ölümü kime ne fayda sağladı bilmek mümkün değil ama onu sevenlerin yüreğinde tamir olunmaz yaralar açtığı kesin.

Sayfa 123

Ev işleri yapmazdı. Çünkü çalışıyordu. Çocuklara anneannem bakar, yemekleri anneannem yapardı. Hele 1971'de birinci TİP Türkiye İşçi Partisi kapanana kadar annemi evde görmezdim. Annem gece oniki'lerde bir'lerde gelirdi eve. Çok kalabalık gelirler, yemekler yenirdi. Annemle babam vardı ama yoktu. Biz daha çok anneannemle birlikteydik. Annemle de TİP'in kapanması ve annemin siyasi hayatının geri planda kalması ile daha çok birlikte olduk. Ama o zamanlar da pek ev işleriyle uğraşmaz işten gelir, uzanır gazetesini okurdu. Bir de hep yorgun, bitkin bir kadındı. Bana kalırsa aslında mutsuzdu.

Kızları Alev ve Işıl Özgüner annelerinin katlini şu sözlerle dile getiriyor ki gerçekten olayın yapılış tarzı ve yeri faillerin ne kadar rahat hareket ettiklerine dair iyi bir örnek.

Sayfa 94...

Sevinç Özgüner birçok aydın gazeteci, öğretim görevlisi solcu neden öldürüldüyse aynı nedenden öldürüldü. Ancak bizim olayda biraz farklılık var. O güne kadar gece yarısı eve, aileye baskın yapılarak alenen gümbür gümbür kapı kırılarak yapılan böyle

pervasız bir saldırı görülmemiştir. Bir de Ankara'da bu biçimde katledilen gencecik yedi TİP üyesi var. Genelde cinayetler, sokakta pusu kurularak işlenirdi. Eve aile bireylerine ki -evde yaşlı anneannemiz de vardı- yapılan böylesi kanlı bir saldırı ancak terör estirmek, solcuları yıldırma, etrafa korku yaymak için yapılmış olabilir.

Kitapta bulunan, dava dosyasına dair bilgilere göre, şehrin merkezinde gece yarısı evi basılarak öldürülen bir hekimin katillerinin bulunması yetkililer tarafından hiç önemsenmediği gibi neredeyse yapılan ihmallerle zanlılar korunmuştur. Bu görev ihmalinin bedeli olarak devlet kesesinden, ailelerin yaşadığı üzüntü, acı ve travmalar için komik paralar ödenme yoluna gidiliyor ama görevi ihmal eden tek kişi hakkında yasal bir işlem maalesef gerçekleşmiyor ve bu nedenle ülkemizde hukuk kaosu bugün de devam ediyor. Mağdurlar değişiyor ama yapanın yanına kâr kalma durumu değişmiyor.

Sayfa (82-83-84-85)

Bir grup ülkücü 18 Mayıs 1980 gecesi Özgüner'in dairesinin kapısını kırarak içeriye girdi. Ancak evde kimse yoktu. Sevinç Özgüner ve Türkiye Emekçi Partisinin yöneticisi olan eşi Vecdi Özgüner İstanbul dışındaydı, küçük kızları Işıl aynı apartmanın başka dairelerinde yaşayan teyzesi Narinç Tanık'ın evindeydi. Ablasıysa bir arkadaşındaydı. Evi alt üst eden ülkücü gitmişti ama tehditler devam etti. Bunun üzerine Özgüner'in genel saymanlığını yaptığı Türk Tabipler Birliği Başkanı Erdal Atabek üç gün sonra İstanbul Valiliğine başvurarak Özgüner'in güvenliğinin sağlanmasını istedi. Ancak güvenlik önlemi alınmadı. O gece evde kimseyi bulamayan ülkücü grup beş gün sonra 23 Mayıs'ta saat 03.30'da yeniden geldi. Sevinç ve Vecdi Özgüner çifti gürültüye uyandı. "Kapıyı açın biz polisiz!" diye bağırarak saldırganlar, birdenbire kapıyı kırıyorlardı. Kapıyı parçalayan beş altı saldırgan içeri girer girmez Sevinç Özgüner'e silahla ateş ettiler. Sonra da Vecdi Özgüner'e saldırdılar; ama silah seslerinden sonra apartmandaki komşuların bağırması üzerine Vecdi Özgüner'i yaralı bırakıp kaçtılar. Giderken de evin karşısındaki duvara şu sloganı yazdılar. "Mecidiyeköy komünistlere mezar oldu." Vecdi Özgüner de eşinin mezar taşına "Karanlığın kurşunları Sevinç'i unutturamaz" diye yazdı. Kızları Alev ve Işıl ise annelerinin ölümünden sonra 7 Aralık 1979'da silahlı saldırı sonucu öldürülen İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyesi Profesör Dr. Cavit Orhan Tütengil'in ailesinin yanında kalmaya başladı. Özgüner'in öldürülmesi hakkında yapılan soruşturmada daha önceki tehditler ve tanıdıkların ifadeleri doğrultusunda olayla ilgili beş kişinin adına ulaşıldı. Adnan Kaya, Müfit Sement, Osman Dönmez, Mustafa Fidan ve İsmet Ayhan. Kağıthane ve Şişli Ülkü Ocakları üyesi olan bu kişilerden Osman Dönmez ve Müfit Sement ayrıca Susurluk kazasında ölen Bahçelievler katliamı

hükümlüsü Abdullah Çatlı'nın kurduğu Türkiye Ülkücü Şeriatçı Komando Ordusu'nun da İstanbul'daki kurucularındandı. Cinayetten bir süre sonra Adnan Kaya ve Mustafa Fidan yakalanarak tutuklandı. İstanbul 2 nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanan sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti; ancak bu sanıkların yakalandığından ve davanın varlığından aile haberdar edilmedi. Diğer zanlılar Müfit Sement, Osman Dönmez ve İsmet Ayhan ise yıllarca aranıyor gözüktü. Sonunda davanın 20 yıllık zaman aşımı süresi doldu ve dosya tozlu raflara kaldırıldı. Bunun üzerine Sevinç Özgüner'in kızı Alev Özgüner cinayetin faillerinin yakalanmaması nedeniyle "ağır hizmet kusuru" bulunduğu gerekçesiyle İçişleri Bakanlığı aleyhine manevi tazminat davası açtı. İstanbul 2. İdare Mahkemesinde görülen davada mahkeme heyeti İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden cinayete ilgili bilgi istedi. Emniyet Müdürlüğü'nden gelen yazıda cinayetin kayıtlarda "Meçhul siyasi" olarak yer aldığını ve zanlılarla ilgili "daimi arama" notu dışında bir bilgi bulunmadığını belirtti. Ancak Emniyet'in yazısından bir süre sonra İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliği tarafından mahkemeye gönderilen savunma yazısında gerçek ortaya çıktı. Sevinç Özgüner'i öldürmek suçundan arananlardan Müfit Sement ve Osman Dönmez iki kez yakalanmış ama bu cinayete ilgili haklarında hiçbir işlem yapılmadan serbest bırakılmıştı. Yazıdaki bilgilere göre Müfit Sement ve Osman Dönmez 12 Eylül darbesinden sonra Şişli bölgesinde ülkücüler tarafından işlenen başka cinayetlerle ilgili olarak yakalanmıştı. Polis tarafından İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına sevk edilen Müfit Sement ve Osman Dönmez, başka suçlardan tutuklanarak cezaevine konmuştu. Ancak Sevinç Özgüner'in öldürülmesi ve eşi Veysi Özgüner'in yaralanması ile ilgili olay hakkında hiçbir işlem yapılmamış ve bir süre sonra serbest bırakılmışlardı. Resmi yazıda bu sırada haklarında işlem yapılmamasının gerekçesi olarak da şu cümle yer alıyor "Cezaevinde olmaları nedeniyle ifadelerine başvurulamamıştır, serbest kaldıktan sonra ise adresleri tespit edilememiştir." Yazının devamında yer alan bilgilere göre Müfit Sement yurtdışından Türkiye'ye giriş yaparken 24 Mart 1989 tarihinde Atatürk Havalimanı'nda yakalanmış ve darbeden önce Şişli bölgesinde işlenen cinayetlerle ilgili olarak tutuklanmıştı. Ama hakkında arama kararı çıkarılmasına neden olan Sevinç Özgüner cinayetiyle ilgili hiçbir işlem yapılmamış ve Sement bir süre sonra serbest bırakılmıştı. Aynı şekilde Osman Dönmez de 12 Ağustos 1991'de Türkiye'ye giriş yaparken Atatürk

“Sevinç Özgüner'in hayatı ve mücadelesi genellikle özverili, ilkel ve korkusuz bir aydın profili olarak anılır. Ülke sorunlarına karşı duyarlılığı, genç yaşlardan itibaren siyasi sorumluluk alması ve inandığı değerler uğruna bedel ödemekten çekinmemesi takdirle karşılanır. Genel olarak Sevinç Özgüner Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları mücadelesinde sembolleşmiş isimlerden biri olarak kabul edilir. Onun yaşamı ve trajik sonu hâlâ, geçmişle yüzleşme ve adaleti arama çabalarında önemli bir yer tutmaktadır. Yarım kalan hayatlarda anılar birbirinin içine girer ve birçok soruya neden olur. Anılar silikleşir, sorular çoğalır. Nesiller arasındaki iletişim anne, baba ve çocuk arasındaki bir etkileşim sarmalıdır. Kimi kez zamansızlıktan, kimi kez başka bir seçeneğinin olmadığını düşündüğünüzden hatalar yapabilirsiniz. Ama sonra çocuğunuz o süreçten sizden beklediklerini ifade eder; siz onu dinler, gereğinde af dilersiniz ya da o zaman onun beklentilerini niye karşılayamadığınızı anlatırsınız. Bunun yapılamamasının izlerini kitapta kızlar annelerini anlatırken okuyoruz ve o insanın ölümü kime ne fayda sağladı bilmek mümkün değil ama onu sevenlerin yüreğinde tamir olunmaz yaralar açtığı kesin.”

Havalimanı'nda yakalanmış ve İstanbul adliyesine sevk edilmiştir. Ancak suç dosyasında Özgüner'in öldürülmesinin yer almaması sebebiyle Dönmez de serbest bırakılmıştı.

Kitabın kapağında "Bu dava divana kalmaz" deniyor. Divana kalıp kalmaması tartışılabilir bir konu. Ülkemizde tarihi gerçekliğine kavuşması gereken çok konu olduğunun izlerini bu kitapta da bir kez daha okurken meslektaşımıza yapılan katliamın acısını tekrar yaşıyoruz.

İLKOKULDA DİŞ BİLGİSİ

Dışhekim
SERDAR SIRALAR
xxxxxxx@xxxmail.com

Yıllar yıllar önceydi. İlkokullara gidip, sınıflara girip, minik öğrencilere diş sağlığı hakkında bilgiler vermenin çok faydalı bir faaliyet olduğuna inandığım idealist zamanlarımdı. Elbette bugün de bu konuda eğitim verilmesinden yanayım ama artık bu işin belli bir bilgilendirme desteği almış sınıf öğretmenleri tarafından yapılmasının daha hayırlı olduğuna gönülden inanıyorum. Neden mi? İşte hikâyesi.

O gün çok heyecanlıydım. Daha önce birçok ilkokula gitmiş ve meslektaşlarımla birlikte birçok sınıfta öğrencilere diş sağlığı hakkında bilgiler vermiştik. Ancak o günü farklı kılan, kendi mezun olduğum okula gidiyor olmamızdı. Okulun kapısından girer girmez, tahta sıra, tebeşir, lastik silgi ve öğrenci teri karışımından oluşan o bildik koku anında yıllar öncesine götürdü beni. Sanki hiç oradan ayrılmamış gibi hissettim. Teneffüs saatine denk gelmiştik. Etinden et koparılmışçasına haykırarak koşuşan çocukların arasından güçlükle yürüyerek giriş katın sahanlığına kadar geldim. Son mezun olduğum sınıfın kapısına baktım dalgın dalgın. Halime hocamın sesini duyar gibi oldum: “Serdar, haylazlık yapma bakayım, doğru sınıfa!”.

Koridorda kovalamaca oynayan, kırmızı yanaklı, düğmesi koptuğundan yana kaymış beyaz yakalı havada uçuşan şişman bir çocuğun çarpmasıyla uyandım hayalimden. Elimdeki içi diş macunu kutularıyla dolu poşet yere düşüp patlamıştı. Çocuk arkasına bile bakmadan kayboldu kalabalığın içinde. Eğildim, tek tek topladım, bir firmanın çalışmalarımızı desteklemek amacıyla verdiği kutuları. Konferans

salonunun kapısına kadar kucağımda taşımak zorunda kalmıştım onları. Salonun kapısının önünde kurulan masaya, arkadaşlarımla getirdiği diğer macunların yanına özenle dizdim hepsini. Firmanın elinde belli bir miktar kaldığından macunların bir kısmı normal bir kısmı çocuk macunuydu. Sonra birler, ikiler ve üçler geldiler. Salondaki yerlerini aldılar.

Benim okulum olduğundan bilgileri ben verecektim. Öğretmenler bin bir güçlük ve tehditle çocukları susturmayı başarinca slayt makinesi çalıştı. Karikatürize edilmiş beyaz bir diş kemiren dikenli kara mikrop resmi çıkınca bir kahkaha koptu salonda. Bakterilerin nasıl çürük yaptığını anlatıyordum mümkün olduğu kadar basitçe. Anlattıklarımı dinleyen yoktu. Mikrobun yüzündeki hain gülümsemeyi taklit eden birkaç erkek öğrenci yanında oturan kız öğrencinin başını ısırmaya çalışıyordu. Besin artıklarının zararını anlatmaya başladım. Görüntüye gelen çikolata, horoz şekeri ve bisküvi resimleri çocuklar tarafından muhteşem bir tezahüratla alkışlandı. Sonra gelip tüm bu şekerlemeleri süpürüp atan diş fırçası resminde büyük bir hayal kırıklığı yaşadılar. Fotöyde (meslek hayatım boyunca hiç görmek nasip olmayan) kocaman gülümsemesiyle mutlu mutlu oturmuş bir çocuğun diş hekimine muayene olduğu slayta gelince, birkaç afacan “İıııııı!” diye korku dolu sesler çıkartarak sunumuma son noktayı koydular.

Uğultu hiç dinmeyecek gibiydi. Hepsi birbirinden sevimli, neşe dolu ve yaşının gereği yerinde duramayan pırıl pırıl çocuklardı. Öğ-

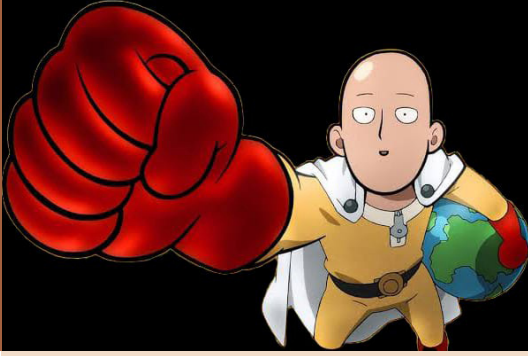
retmenlerin gayreti sonuç verip de sessizlik olduğunda “Sorusu olan var mı?” dedim. İlk hiç ses çıkmadı. Sonra örgülü sarı saçlarında kırmızı tokasıyla bir kız ayağa kalkıp parmak kaldırdı. “Sor bakalım” dedim. Durdu, yutkundum ve “Dişlerimizi fırçalamalıyız!” dedi. Ben de durdum, yutkundum ve “Evet çok doğru ama ben sorusu olan var mı demiştim. Bu bir soru değil. Şimdi soru sormak isteyen var mı?” dedim. Anında on beş civarı parmak kalktı. Esmer bir oğlana “Sen sor” dedim. Ayağa fırladı ve “Dişlerimizi fırçalamalıyız!” diye bağırdı.

Bu defa ben bir şey demeden bayan öğretmenlerden biri haşladı zavallıyı. “Soru sor diyorlar, soru!”. Tekrar ve sabırla “Sorusu olan” dediğimde neredeyse salondaki bütün öğrenciler büyük bir istek ve ısrarla “Ben, ben!” diye bağırarak parmaklarını havada sallamaya başladılar. Arkalardan ufak tefek bir kıızı işaret ettim. Ayağa kalktı, ellerini iki yanında hazır ol konumuna getirdi, 23 Nisan töreninde şiir okuyan bir öğrenci ciddiyetiyle “Dişlerimizi fırçalamalıyız!” dedi.

Dersin bittiğini anladık böylece. “Çocuklar” dedim, “Çıkışta, masanın üzerinde diş macunları var. Herkes bir tane alma hakkına sahip. Yalnız iki çeşit macun var. Biri normal diğeri de çocuk macunu. Birini seçmeniz gerekiyor, ona göre”. Yine büyük bir uğultuyla kapıya yöneldiler. Biz de arkadaşlarımızla masanın başına koştuk. Sayı yetmezse macun alamayıp üzülen olmasın diye her çocuğun bir tane almasına dikkat ediyorduk. Macununu alan neşeyle uzaklaşıp gidiyordu. Bir ara biri koluma dokundu. Döndüm baktım. Koridorda bana çarpan kırmızı yanaklı şişman oğlan gülerek yüzüme bakıyordu. “Abi” dedi, “Ben normal macun almışım. Çocuk macunuyla değiştirebilir miyim?”. Gülümsedim. “Elbette” dedim. Elindeki kutuyu masanın kenarına bıraktı ve bir çocuk macunu alıp koşarak gitti. Onun bıraktığı kutuyu diğerlerinin yanındaki yerine koymak için elime aldım. Çok hafifti. Şöyle bir salladım. Ses çıkmadı. Açtım, baktım. Kutu boştu.

Şimdi televizyonda uzun uzun nutuklar atan mühim adamları seyrederken hep aynı şey geçiyor içimden. “O kırmızı yanaklı şişman oğlan sen miydin yoksa?”.

YAZ SAATİ UYGULAMASI

Dışhekim

KORAL BAYRAKTAR

korabayraktar@yahoo.com

Lisede her sabah güne makul bir seviyede başladığımı düşündüğüm günlerdendi. Makulden kasım gayet güzel çekilmiş bir uyku sonrası annemin veya babamın hazırladığı ana kuzularına layık ancak nazımdan nasibimi almış güzel bir kahvaltı, müthiş ütülü gömleğim ve ceketim, her hafta muntazam boyanan ayakkabılarım ve ümüğümü sıkran kravatım... Bunun dışında makul olan bir diğer şey de beni yani Prens I. Koral'ı evinin önünden bir servisin alacak olmasıydı.

Müthiş sabah rutinimi sonbahar aylarının güneşin insanın içini ısıtmaya başladığı saatlere doğru aşağıda servisi bekleyerek geçirmeye karar verdim. Prens bile olsan servis bekletilmez beklenirdi. Aşağıya acayip hazır bir şekilde indim ve her 7.45'te görmeye alışık olduğum manzaraları görmek için etrafıma bakındım: İlkokula giden ekose etekli ikiz kız öğrenciler, komşu binalardan öğrencileri toplayan Köy Hizmetleri Anadolu Lisesi ve Kartal Anadolu Lisesi servisleri, otoparktan beş dakika içinde çıkan ikisi beyaz, ikisi siyah, biri kırmızı toplam beş araba, beklediğim köşede viraja her zaman oldukça sert giren bir BMW, parkta aynı mavi eşofmanla hızlı tempo yürüyüş yapan altmışlı yaşlarda bir amca, köpeklerini yürüyüşe çıkaran kokoş bir teyze, o köpekleri görünce komşu arsadan galeyana gelip atlayan diğer üç köpek, sabah ceviz kırmak için aynı yere ceviz atan karga, servis bekleyen çocuğunu pencerelelerinden gözetleyen üstüne hırka geçirmiş gecelikli anneler, bond çantası ve takım elbiseleriyle minibüs yakalamaya çalışan fit abimiz...

Bunların olmasını beklemiştim. Olmadı. Kendimi başka bir eve getirilmiş bir kedi kadar huzursuz ve konfor alanımın dışında hissettim. Ne ikizleri, ne arabaları, ne de her zaman görebildiğim diğer şeyleri görebiliyordum. Önce arkadaşlarım geçti yan bina-dan okul üniformalarıyla, İstanbul Erkek Lisesi'nde okuyan ve toplu taşımayla karşıya geçen Can ve Fırat... "Napiyorsunuz lan enayiler, geç mi kaldınız" dedim. Gayet de sallanarak gidiyorlardı, "yooo sen geç kalmış olmayasın" dediler. Saate bir baktım şüpheye düşüp, hayır akrep ve yelkovan olması gerektiği yerlerdeydi ve çalışıyordu da. Sonra uzaklaştılar ve aktarmadan faydalanacakları o ilk taşıda atlayıp kayboldular.

Hemen peşinden Kabataş Lisesi'nin servisini gördüm. Bu hiç yoktu, acaba yeni biri mi taşındı bu tarafa... Hem öteki servisler nerede ya hu? Bizim bina-dan çıkan şu lacivert Peugeot kimin, öteki arabalar nerede bugün işleri yok mu? Takıntılarımla gelmeye başlamıştı ki önüme pat diye bir şey düştü, yere baktım kabuğu kırılmış bir ceviz. Kafamı yukarı kaldırıncaya karga "telaş etme" dercesine kendi dakik görevini yerine getirmişti. Cevizi alıp kabuğunu kırdım, yarısını asfalta attım karga yesin diye, diğer yarısını komisyon olarak aldım.

Ben hala takılıyorum köşede servisi beklerken, aradan bir on dakika falan geçti (ki beş dakika içinde gelirdi) tam servisteki ilk alınan arkadaşı arayacağım kafamı kaldırınca bizim sokağa simsiyah ayna gibi böyle gıcır gıcır bir Mercedes'in girdiğini gördüm,

modelini bilmiyorum, hala da bu arabalardan falan anlamıyorum, neyse... Yabancı bir plaka... Önüme doğru yanaştı, simsiyah film çekilmiş camı aralandı, “atla gidelim” diyecek biri içeriden diye bekliyorum. Onun yerine “excuse me, can you speak English” diyen Lord veya Sir diyebileceğim bir beyefendi çıktı. Sadece “yes” diyip, tek hece olan bu kelimeyi bile kekeleyerek söyleyebilme başarısını gösterdim. “Is this Ankara” diye devam etti. Ben o zamanlar meşhur olan şu gizli kamera şakalarını hatırladım ve hemen kafamı kaldırıp kameralara baktım, ama beni kekeleyemezlerdi, kamera aracın içindeydi, şöyle bi gözümü aracın içine doğrulttum ama bir şey göremedim. Devam edeyim İngilizce dedim “no, Istanbul” diyerek toplamda iki cümlede biri yes, öteki no olan iki kelimeyle anlatabildiğim her şeyi anlattım. Can alıcı soru en son geldi “then how can i go to Ankara?”

Birader, eczane sormuyorsun ki, ben sana Ankara’yı nasıl anlatayım, ayrıca komşu il bile değil arada üç tane il var. Bir süre manasızca bakiştık, sonra aklıma kendisini E-5’e çıkarıp 300-400 km dümdüz gazlamak geldi. Yeni biten hazırlık sınıfının heyecanı ve skilleriyle dilim döndüğünce anlattım “turn left, turn right, turn left again, then turn second right, go 300-400 km’s”. Gördüğünüz üzere dilim de pek dönmedi ancak buraya gelip bunu soran bir arkadaş Intermediate English bile bence pek çare olamazdı, şayet o kadar bilsem “bro mal mısın, ne içiyorsun sabah sabah, git başkasıyla dalganı geç” derdim.

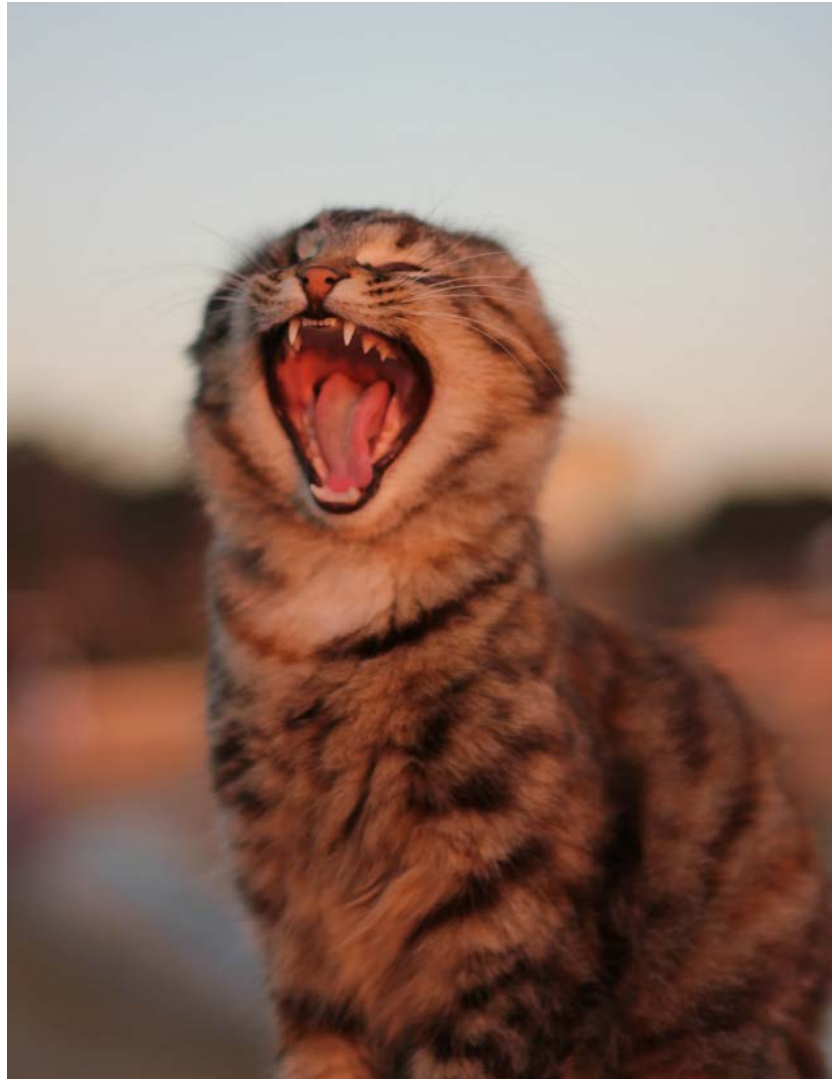
Ben artık bu sabah travmasını anlamlandırmaya çalışmaktan vazgeçmiş, servisi bekleyeli yaklaşık yirmi dakika olmuştu. Hemen Ericsson A2618s model Hazır Kart yüz kontörlü telefonumu elime alıp bu kontörlerden birkaçını harcamayı göze alarak Alp isimli arkadaşımı aradım. Uykulu bir ses “alo” diyerekten telefonu açtı. “Alp neredesiniz sizi bekliyorum” dedim. “Geliyoruz geliyoruz yoldayız” dedi uykuyla devam ederek. “Tamam da neredesiniz yani aşağıda heykel oldum” diyorum, bir süre sessizlik oluyor sonra Alp “şaka mı yapıyorsun Koral” diyor, “yav ne şakası işte aşağıdayım saat kaç siz neredesiniz ya” diye artık sövmeye başlayacakken Alp bana “lan servis daha beni almadı uyuyorum ben saatin farkında mısın” diyor. Saate bakıyorum her zamanki saat, şöyle bir ileri bakıp düşünüyorum, etrafımda olan bitenleri düşünüyorum, sabah hiçbir zaman görmediğim şeyler aklıma geliyor, güneş de her zamanki yerinde, insanlar neden bu kadar farklı diye

düşünürken son cümleyi kendi içimde tekrarlamaya başlıyorum... “Güneş aynı, insanlar farklı... E güneş aynı... İnsanlar farklı...” diye.

Saate tekrar bakıyorum, Alp’e “pardon abi ufak bir zaman kayması yaşadım sanırım” diyip kapatıyorum. Eve çıkıyorum, annem tekrar uyumuş, babam hala uyuyor. Saatleri bir saat geri alıp salonda televizyonu açıp izlemeye başlıyorum. Annem uyanıyor, “ne oldu niye geri geldin” diyor, “saatleri geri almaya geldim” diyorum. Gülüyoruz.

7.45’te aşağıya iniyorum... : İlkokula giden ekose etekli ikiz kız öğrenciler, komşu binalardan öğrencileri toplayan Köy Hizmetleri Anadolu Lisesi ve Kartal Anadolu Lisesi servisleri, otoparktan beş dakika içinde çıkan ve ikisi beyaz, ikisi siyah, biri kırmızı toplam beş araba...

FAQ: Karga mı? Kahvaltısına 6.45’te başladığını öğrenmiş oluyorum...

OLMAZSA YÜZEREK GEÇERİZ OĞLUM

Dişhekimi

FIRAT BUDACI
budaci@gmail.com

Sevgili Yunan,
Burada işler iyi gitmiyor. Zor durumdayız. Çok az paramız kaldı. Ülkedeki ormanların yarısı yandı sayılır. “Yaktınız ulan ülkeyi!” deyim olmaktan çıktı. Olmaz denilen her şey teker teker gerçekleşiyor. Gerçeklik, kurgudan daha kurgusal bir performans sergiliyor. Algı güçlüğü çekiyoruz. Öfke, şaşkınlığı alt etmiş durumda. İktidarımız, çeyrek asırdır kendi odasını çok dağıtmış, bir türlü toparlayamıyor. Muhalefet, hareket etmeyen bir otobüsün üzerinden evden defolup gitmesi için iktidara bağıyor. Yargı sistemimiz yüzünden cezaevi kalitemiz gittikçe artıyor. İçerdekilerin sosyo-kültürel düzeyi dünya standartlarının epey üzerinde; katillere, dolandırıcılara, tecavüzcülere bir götlük yer açtırıp gazeteci koyuyoruz yanlarına. Eskiden beğenmediğimiz insanları demokrasi kahramanı ilan edip mecburen haklarını savunuyoruz.

Sevgili Yunan,
Lafı uzatmak istemiyorum, amacım sana yaranmak adına ülkemi kötülemek değil. Toplumsal duyarlılığı olduğunu topluma ispat etmeye çalışan zavallı bir bireyiyim. Kısacası, ülkem yanıyorken sizin coğrafyada minik bir tatil yapma niyetindeyim. Duyuyorum ki fiyatlar sizde hâlâ çok uygunmuş. Schengen için randevu bile alamıyoruz, ama “kapıda vize” kolaylığıyla bize yakın adalarınızda yiyip içtiklerimizi ve hesabı övmek mümkünmüş. Ben bu uğurda yaklaşık bir haftadır savaş veriyorum. Normal vize almaya çalışmaktan vazgeçeli epey oluyor. Her gün yüzlerce Türk vatandaşının biyometrik fotoğrafı ülkenize dağılıyor. Bu biyometrik ordusunu bir tehlike olarak algılayıp Schengen vizesi vermek istememenizi anlayışla karşıyorum. Biyometrikler, insanı olduğundan daha sapık ve hayvani gösteriyor. Biyometrik bir Emre, İstanbul’da bir plazada çalışan asıl Emre’den daha tekinsiz ve korkutucu görünüyor. Bunu ken-

di biyometriğimi fotoğrafçıdan teslim aldığımda, refleks olarak, “Tipini skyim!” diye mırıldanmamdan biliyorum. Zorlamak istemiyorum, aslında ben ülkenize gelmesem de olur, fakat Samos adasında iki günlük bir tatil için oğluma söz vermiş bulundum. Epeydir uğraşıyorum, ama kapıda vize almak da kolay değil, haberiniz olsun istiyorum.

Sevgili Yunan,
Duruma ne kadar hakimsiniz bilmiyorum, ama buradaki acentalar kapıda vize işlemlerini doldur boşalt tekniğiyle gerçekleştiriyor. Ülke değiştirmek için bir takım insanlarla WhatsApp üzerinden konuşuyoruz. Bu durum bizi bir hayli zorluyor. Profil fotoğrafından anlaşıldığı kadarıyla, oldukça gürbüz bir hayat süren bronz tenli, güneş gözlüklü Nazmi’nin insafına kaldık. Nazmi, Yunan devletinin Samos adasına giriş için istediği şartları Spor-Toto düzeninde, paşa gönlünün elverdiğince bizlere aktarırken çok da halden anlar görünmüyor. Ülke değiştirmenin arefesinde Whatsapp üzerinde sorduğum bir soruya, “Ona gerek yok!” dedikten sonra, bütün gün ortadan kaybolabiliyor. 40’lı yaşların sonuna yaklaşırken ertesi sabah Nazmi’nin uyanmasını ve ülke değiştirmek için neye gerek olduğunu belirtmesini bekliyorum. Nazmi, “çift mavi tık veren ama asla cevap vermeyenler” dünyasının en vicdansız insanı kanımca. Pasaportlarımız, Meksika mafyasını andıran biyometrik fotoğraflarımız, fakirliğe yakın banka hesap dökümlerimizle Nazmi’nin bizi sınır ötesine götürmesini umut ediyoruz. Günler geçtikçe acılar coğrafyasından kaçmaya çalışan zavallı göçmenlere benziyoruz. Anksiyete gittikçe artıyor. Topladığın belgeleri yabancı bir ülkenin yetkililerine değil Kuşadası’ndaki Nazmi’ye gönderiyorsun. Satın aldığı bilet, rezerv ettiğin oteli belgeler halinde Nazmi’nin var olduğunu iddia ettiği bir kargo boşluğuna yolluyorsun.

Teyit yok, kaygılarını giderecek güvenilir bir ses yok; sonucu ancak sizin yakaya geçtikten sonra, öğlen sıcağında, öfkeli insan kalabalığının arasına öğleniyorsun. Ben bir şey demiyorum. Ancak, sizin tayfadan Aristophanes, “Eşek Arıları” oyununda şöyle soruyor Atinalılara: “Nereye gidiyor bunca para?”

Sevgili Yunan,

Bundan yıllar önce Güzelçamlı sahilinde, kıyıda oynayan oğluma -o zamanlar 4 yaşındaydı- Samos’a kadar yüzdüğüm yalanını söylemişim. Bu gereksiz ve kalitesiz şakanın büyüyeceğini, sonu ağlamalara varan dramatik bir finale dönüşeceğini düşünememişim. O gün, oğluma bir gün mutlaka onu da Samos’a götüreceğime dair söz verdim. İkinci bir yenilgi istemiyorum sevgili Yunan. Beni, Nazmi’nin elinde oyuncak etmeden, zamanında yüzülerek gidilebildiğine inandırdığım oğluma rezil etmeden, zorluk çıkarmadan insan gibi kabul etmeniz gerekiyor. Uzun yıllardır her yaz, yaklaşık 1 kilometre ötenizde konaklıyorum. Çocukluğumda yüzlerce kez sizinle aynı denizi paylaştım, ergenliğimde anneme isyan eden boru sesim defalarca size kadar ulaştı, yirmili yaşlarımda hemen yanibaşınızda litrelerce bira içtim, yaşam ilerledikçe rakılar devirdim ve sırf Cemal Süreya

istiyor diye cigarayı denize atıp ortak kültürümüzü mahvettim. Şimdi bana zorluk çıkarma sevgili Yunan! Beni Samos’a al. Gelip oralarda, “Buralar aslında bizimdi!” diyecek halim yok; vatan, millet, aidiyet kavramları zayıftır bende. Geçmişe değil huzura, nezakete ve mutluluğa inanırım. Tarihin, insanı insana düşman eden gücünü değil, insanlığı anlamak için kaydedilen bir bilgi hazinesi olmasını tercih ederim. Bir tabak kalamar, biraz çıtır kabak, eser miktarda uzo içip döneceğiz. Pisagor heykelinin altına işemeyeceğiz, ahtapotları astığınız iplere asılmayacağız, tavernalarınızda Ankara havasıyla kalça savurmayacağız, mekânlarınızda “aslında rakı daha iyi” diye burun kıvrımayacağız, inanın uzoyu dibine kadar içeceğiz.

Sevgili Yunan,

İyonya’dan bugünlere uzanan kardeşliğimiz adına; Alexi Zorba’nın, “İster Bulgar olsun, ister Rum, isterse Türk! Hepsi bir benim için. Şimdi iyi mi kötü mü, yalnız ona bakıyorum,” diyen bilgeliği adına; Sezen Aksu’dan Haris Alexiou’ya, Mikis Theodorakis’den Zülfü Livaneli’ye dönüp dolaşan bütün ortak şarkılarımız adına, yaklaşık 30 yıldır Güzelçamlı sahilinden çıplak gözle seyrettiğim Samos’un silüeti hatırına... Ver şu kapı vizemi sevgili Yunan! Beni oğluma rüsva etme.

Değerli Meslektaşlarımız

ARAMIZA

Hosgeldiniz!

DİŞHEKİMİ ŞEYMA ÇAKIR

DİŞHEKİMİ ELİFNUR AYDEMİR

DİŞHEKİMİ BÜŞRA KUMAŞ

DİŞHEKİMİ VAFİ FATİHOĞLU

DİŞHEKİMİ ECEM ÖZTÜRK

DİŞHEKİMİ ZÜLAL IŞIK ALBAYRAK

DİŞHEKİMİ BUSE ESEN

DİŞHEKİMİ ABDURRAHMAN ÖMER RAŞİTOĞLU

DİŞHEKİMİ TUĞÇE NUR SEVER

DİŞHEKİMİ YUNUS MÜDERİSOĞLU

DİŞHEKİMİ BURAK SARI

DİŞHEKİMİ BAHAR ASLAN

DİŞHEKİMİ TARIK TAHERAĞA

DİŞHEKİMİ GÜL NUR AKILLI

DİŞHEKİMİ BERNA AYDEMİR

DİŞHEKİMİ ALPER GÜNÇİÇEK

DİŞHEKİMİ ZEYNEP HELLİ TAŞÇI

DİŞHEKİMİ MEHMET YAKUT

DİŞHEKİMİ YUSUF DURAN

UZM. DİŞHEKİMİ MUSTAFA MERT DEMİRCİOĞLU

DİŞHEKİMİ EYÜP SİNAN ÇETGEN

DİŞHEKİMİ ABDULLAH DURNA

DİŞHEKİMİ KÜRŞAT BAKDIM

DİŞHEKİMİ ABDÜLSAMET KAYA

DİŞHEKİMİ MUSTAFA DONUKARA

DİŞHEKİMİ FURKAN GÜÇLÜ

DİŞHEKİMİ MEHMET AKİF YULDAŞ

UZM. DİŞHEKİMİ AZAT ÖZTÜRK

DİŞHEKİMİ ÖMER FARUK BAYKARA

DİŞHEKİMİ MUSA AKYÜZLÜ

DİŞHEKİMİ ALARA BOZKIR

DİŞHEKİMİ HACER RÜMEYSA KORKMAZ

DİŞHEKİMİ ÖZKAN GÜNER

DİŞHEKİMİ BURAK SELİM ESİROĞLU

DİŞHEKİMİ ELİF KARADENİZ

DİŞHEKİMİ HATİCE ÖZKAN

DİŞHEKİMİ SEDA YILDIZ

DİŞHEKİMİ SAİM ÜNSAL

DİŞHEKİMİ NURİYE ÖZEN

DR.DİŞHEKİMİ HELİN NİSA BİÇİCİ DEMİR

DİŞHEKİMİ GÖKTUĞ ERÇİN

DİŞHEKİMİ YİĞİT SİLAN

UZM. DİŞHEKİMİ EMİNE KITIN

DİŞHEKİMİ ERTAN TOPRAKHİSAR

DİŞHEKİMİ BURAK TURUNÇ

DİŞHEKİMİ SARA TERKURAN

DİŞHEKİMİ KÜBRA EROL

DİŞHEKİMİ DEVRİM AKDOĞAN

DİŞHEKİMİ BATOOL BURHAN ALI MARDAN ALI

MARDAN

DİŞHEKİMİ YAKUP BEKLEN

DİŞHEKİMİ MELİH ÜSTÜNTAŞ

DİŞHEKİMİ MUHAMMET BERAT TEKİN

DİŞHEKİMİ GİZEMNUR SUBAŞI

DİŞHEKİMİ MUHAMMED YÜKSEL

DİŞHEKİMİ KÜBRA BURAK

DİŞHEKİMİ FIRAT DÖNMEZ

DİŞHEKİMİ MANSUR SAĞ

DİŞHEKİMİ MURAT EMRE KAHVECİOĞLU

DİŞHEKİMİ ONUR ÖZÇİÇEK

DİŞHEKİMİ BAZARBAY TAJIBAYEV

DİŞHEKİMİ DİLARA BOZTEPE

DİŞHEKİMİ FATMA RİYAD

DİŞHEKİMİ MİSLİNA İNCEGÜL

DİŞHEKİMİ ELİF BİLGESU AKBAŞ

DİŞHEKİMİ FERDİ KAYA

DİŞHEKİMİ SİNEM GÜMÜŞ

DİŞHEKİMİ ZÜBEYİR BARMAN

DİŞHEKİMİ BEYZA ŞUORUÇ

DİŞHEKİMİ ELİF NİSA LAFÇI

DİŞHEKİMİ YUSUF ÇİÇEK

DİŞHEKİMİ DAMLA ARICAK AKKURT

DİŞHEKİMİ BEYZANUR GÖKDUMAN

DİŞHEKİMİ ABDULKADİR ÖNATA

DİŞHEKİMİ MISRA YILDIZ

DİŞHEKİMİ ÖMER FARUK KAÇAN

Hosgeldiniz!

ARAMIZA

Hosgeldiniz!

ARAMIZA

DİŞHEKİMİ DOĞUKAN YILDIZ

DİŞHEKİMİ HAZAR YİĞİT

DİŞHEKİMİ HAZEL GENÇ

DİŞHEKİMİ TUNAHAN YÖRÜKCÜ

PROF.DR. COŞKUN CELAL BARAN

DİŞHEKİMİ İBRAHİM DAVUT

DİŞHEKİMİ AHMET ESAD ÖZÖNCEL

DİŞHEKİMİ ABDÜLKADİR ÖZER

DİŞHEKİMİ MUSTAFA UÇAR

DİŞHEKİMİ İSA AYDOĞDU

DİŞHEKİMİ SAMET KARPUZOĞLU

DİŞHEKİMİ SENA ÖZKAN

DİŞHEKİMİ SEREN SILA KÜMÜR

DİŞHEKİMİ FURKAN YAĞAR

DİŞHEKİMİ HÜLYA NUR NALBANT

DİŞHEKİMİ BEYHAN SANCAR

DİŞHEKİMİ CANSU YILMAZ

DİŞHEKİMİ CANER ÇELİK

DİŞHEKİMİ MELİS ARI

DİŞHEKİMİ BEYZA DEMİRCİ

DİŞHEKİMİ HACER ÇAKILI

DİŞHEKİMİ SERCAN PERK

DİŞHEKİMİ FATİH CAHİT MERTER

DİŞHEKİMİ TUĞÇE KARACA

DİŞHEKİMİ ANDREW ZENOP TOROSOĞLU

DİŞHEKİMİ BUĞRA BATU ÜNAL

DİŞHEKİMİ SEHAR AHADI

DİŞHEKİMİ TANSEL ARSLAN

DİŞHEKİMİ FATİH ONUR

DİŞHEKİMİ ELİF TUĞÇE KILINÇ

DİŞHEKİMİ HİCRAN BUCAK AĞCAKOCA

DİŞHEKİMİ DEFNE TOPLU

DİŞHEKİMİ MUHAMMED MELİH ÖZBÜLBÜL

UZM. DİŞHEKİMİ BURCU YERLİ

DİŞHEKİMİ HÜRKAL UNCUOĞLU

DİŞHEKİMİ BERKAY BURGAZ

DİŞHEKİMİ DUYGU DÖNMEZ

DİŞHEKİMİ BEGÜM SENA SARAÇ

DİŞHEKİMİ BAYRAM YOLCU

DİŞHEKİMİ MEHMET BERKE ARIK

DR.DİŞHEKİMİ YUSUF CANER SÜMER

DİŞHEKİMİ ASLI KABADAYI

DİŞHEKİMİ NAZ UZUNHASANOĞLU

DİŞHEKİMİ MİTHAT KARATAŞ

DİŞHEKİMİ HELİN KAYLA ORHAN

DİŞHEKİMİ MAHMUT AŞİT

DİŞHEKİMİ HÜSEYİN HALLAK

DİŞHEKİMİ İSMAİL FISTIKÇI

DİŞHEKİMİ BEYZA KOÇ

DİŞHEKİMİ MUSTAFA GENEL

DİŞHEKİMİ KÜBRA ÖZLEM MERT

DİŞHEKİMİ ELİF EREM CEYDELİLER

DİŞHEKİMİ MAHSUM SAĞLAM

DİŞHEKİMİ MEHMET TUTUŞ

DİŞHEKİMİ MUHAMMED FUAD BİLİCİ

DİŞHEKİMİ ASLAN HABİPOĞLU

DİŞHEKİMİ SEYİT ALİ PEKER

DİŞHEKİMİ NURSİN DANIŞ

DİŞHEKİMİ ERVA ARVAS

DİŞHEKİMİ BURAK YILMAZ

DİŞHEKİMİ MUHAMMET OSMAN ARĞUÇ
DİŞHEKİMİ CEMAL AKKAYA
DİŞHEKİMİ ANIL KÜÇÜK
DİŞHEKİMİ SUDE AYDIN
DİŞHEKİMİ NEŞENUR YAVUZ
DİŞHEKİMİ EBRU GÜNEYTEPE
DİŞHEKİMİ MEHMET ŞAHİN UÇAR
DİŞHEKİMİ ZİNAR SARIBULAK
DİŞHEKİMİ GÖZE YAVUZ
DİŞHEKİMİ ZEYNEP GÜRCAN
DİŞHEKİMİ AYSU BERBER
DİŞHEKİMİ İREM YILMAZ
DİŞHEKİMİ HALİT AKDAŞ
DİŞHEKİMİ KÜBRA DEMİROK
DİŞHEKİMİ SERKAN NAİF KELEŞ
DİŞHEKİMİ İREM YASEMİN TURAN
UZM. DİŞHEKİMİ BURCU BÖLÜKBAŞI
DİŞHEKİMİ ENES BÖLÜKBAŞI
DİŞHEKİMİ TENZİLE MERVE KAYA ARICI
DİŞHEKİMİ MELİH ÇIRAKMAN
DİŞHEKİMİ BAHADDİN ERTURAL
DİŞHEKİMİ UĞUR DOLUNAY
DİŞHEKİMİ ÖMER YILDIRIM
DİŞHEKİMİ EMİRHAN TAYFUR
DİŞHEKİMİ BURAK HORANOĞLU
DİŞHEKİMİ GURBET İŞİK
DİŞHEKİMİ YUNUS EMİR SARIHAN
DİŞHEKİMİ DENİZ UYGAR
DİŞHEKİMİ ZEYNEP İREM AVŞAR CESUR
DİŞHEKİMİ YAREN ELİŞ

DR.DİŞHEKİMİ MOYFAT KARIMOV
DİŞHEKİMİ SÜMEYYE TAŞKÖY
DİŞHEKİMİ METİN ALİ TOSUN
DİŞHEKİMİ BORAN TANRIBUYURDU
DİŞHEKİMİ GÜLSEREN GACAR
DİŞHEKİMİ MURAT ÖKMEN
DİŞHEKİMİ MERİÇ ARSLAN
DİŞHEKİMİ MERT AKSOY
DİŞHEKİMİ FURKAN DURU MANKIRCI
DİŞHEKİMİ AŞKIN ÇAKMAK
UZM. DİŞHEKİMİ DENİZ MELTEM SEVER
DİŞHEKİMİ MUHAMMED NUR
DİŞHEKİMİ YILMAZ FURKAN ÜSTÜNER
DİŞHEKİMİ ECE ARDIÇ
DİŞHEKİMİ HATİCE SENA BOSTANCI
DİŞHEKİMİ RÜMEYSA VELİOĞLU
DİŞHEKİMİ EMİNE KONUKSEVER
DİŞHEKİMİ AFRANUR YENİCE
DİŞHEKİMİ HAKAN ARDIÇ
DİŞHEKİMİ BEYZA AKDORA
DİŞHEKİMİ FEVZİ ŞAKİR
DİŞHEKİMİ MUHAMMED SABRİ AKBOĞA
DİŞHEKİMİ SALİH DÖNMEZ
DİŞHEKİMİ ALİ ŞİMŞEK
DİŞHEKİMİ CEREN AÇIKGÖZ
DİŞHEKİMİ MUHAMMED PEKDEMİR
DİŞHEKİMİ SAHRA BEYAZ
DİŞHEKİMİ MİNE SOYÖZ
DİŞHEKİMİ ÇAĞRI TOP
DİŞHEKİMİ KAAAN AYHAN

Hosgeldiniz!

ARAMIZA

Hosgeldiniz!

ARAMIZA

DİŞHEKİMİ ÖMER FARUK GİRİCİ

DİŞHEKİMİ ŞEVAL CAN

DİŞHEKİMİ ONAT ÇETİN

DİŞHEKİMİ DAMLA BAHÇECİK

DİŞHEKİMİ ZEYNEP DİNÇER

DİŞHEKİMİ MEHMET KİRAZOĞLU

DİŞHEKİMİ TAYYAR EFE ALLİ

DİŞHEKİMİ LEYLA TOKTAŞ

DİŞHEKİMİ NİSA NUR AYIRKAN

DİŞHEKİMİ SERASU YILDIRIM

DİŞHEKİMİ ÖMER TİMUR

DİŞHEKİMİ ETKİN CAN UĞURLU

DİŞHEKİMİ İSMAİL DİNCEL

DİŞHEKİMİ AHMET FEHMİ ŞEN

DİŞHEKİMİ FIRAT ARSLAN

DİŞHEKİMİ ALİ EREN ULUCA

DİŞHEKİMİ KAMİLE TAŞ

DİŞHEKİMİ FATİH İNCE

DİŞHEKİMİ ÖZLEM AVCU

UZM. DİŞHEKİMİ SİNEM UZUN

DİŞHEKİMİ ERAY SUBAŞI

DİŞHEKİMİ ÇAĞLA YILDIRIM

DİŞHEKİMİ SELİN PAÇAL

UZM. DİŞHEKİMİ ALEYNA KARAOĞLU

DİŞHEKİMİ ZEYNEP SARI

UZM. DİŞHEKİMİ MAHİR YAMAN

DİŞHEKİMİ MUSTAFA YÜCEL

DİŞHEKİMİ YUSUF KAYA

UZM. DİŞHEKİMİ NESLİHAN DÜZENÖĞLU

DİŞHEKİMİ ÜMİT BARAN

DİŞHEKİMİ CANSU SENA SEYDİ

DİŞHEKİMİ SALİH EGEMEN ALP

DİŞHEKİMİ PELİN ÇEBİ

DİŞHEKİMİ ALPER KILIÇCI

DİŞHEKİMİ AYLAHAN AYTEPE

DİŞHEKİMİ EFŞAN ASYA AKYOL

DİŞHEKİMİ ESİN SEZEN

DİŞHEKİMİ DORUK KARAKOÇ

DİŞHEKİMİ SİNEM ÖZBEK

DİŞHEKİMİ İLAYDA DAYIOĞLU

DİŞHEKİMİ MERVE ÖZTÜRK ASLAN

DİŞHEKİMİ TUĞBA KESKİN

DİŞHEKİMİ ALEYNA ŞAHİN

DİŞHEKİMİ GÜLÇİN GÜVENDİK

DİŞHEKİMİ EMEL ÇAĞLAYAN

DİŞHEKİMİ İLAYDA ÇELİK

DİŞHEKİMİ YAKUP DİNÇ

DİŞHEKİMİ FATİH KELEŞ

DİŞHEKİMİ MUHAMMED MUNİR ZAKRİ

DİŞHEKİMİ MURAT KANCAK

DİŞHEKİMİ MEHMET BATUHAN İNCİ

DİŞHEKİMİ ZEYNEP HASTAOĞLU

DİŞHEKİMİ TALAL DABOUL

DİŞHEKİMİ ÖZLEM ALTUNCU

DİŞHEKİMİ HALİL İBRAHİM ENES ÇELİK

DİŞHEKİMİ ARSAN HALİLZADE

DİŞHEKİMİ İREM NUR ALKAN

DİŞHEKİMİ BARTU BENLİY

DİŞHEKİMİ ANIL DENİZ ÇELİK

DİŞHEKİMİ SAİT KUBİLAY KIRMIZIGÜL

DİŞHEKİMİ MEHMET BERAT ARIKAN

DİŞHEKİMİ ÇAĞLA ARSLANTAŞ

DİŞHEKİMİ İHSAN ERİK

DİŞHEKİMİ RAMAZAN BAŞBOĞA

DİŞHEKİMİ FERHAT ÖZBEY

DİŞHEKİMİ SERTAN DİNÇER

DR.DİŞHEKİMİ MUHAMMED CEM ÖLMEZ

DİŞHEKİMİ ESRA ELBADRAWY

DİŞHEKİMİ FATMA ZEHRA TÜRK

DİŞHEKİMİ ILGIN GÖK

DİŞHEKİMİ İFAKAT AFRA ARMAĞAN

DİŞHEKİMİ BEKİR ALPARSLAN BAYRAK

DİŞHEKİMİ ALEYNA ORAL

DİŞHEKİMİ HAVVA ÖZLEM DİREM

DİŞHEKİMİ MUHAMMED TARIK GELERİ

DİŞHEKİMİ BEYZA NUR BİNBOĞA

DİŞHEKİMİ ELİSA MAZOOĞLU

DİŞHEKİMİ DAMLA ÖZDEMİR

DİŞHEKİMİ ALİHAN BULUTÇU

DİŞHEKİMİ FATMA PEKER

DİŞHEKİMİ DARON ERKOL

DİŞHEKİMİ SİRAC UŞAKLI

DİŞHEKİMİ ÖMER FARUK BÖLÜKBAŞ

DİŞHEKİMİ METEHAN DEMİROK

DİŞHEKİMİ FİLİZ ÖZKAN

DİŞHEKİMİ RÜYA GENÇAY

DİŞHEKİMİ MUHAMMET BURAK ŞAHİN

DİŞHEKİMİ FIRAT SERİNDERE

DİŞHEKİMİ DOĞA TELÖREN

DİŞHEKİMİ FURKAN EMRE PATAN

DİŞHEKİMİ ELİF ŞEVVAL PATAN

DİŞHEKİMİ BURAK AHMET IŞIK

DİŞHEKİMİ TAHSİN ÇELENK

DİŞHEKİMİ BERKAY TİRYAKİOĞLU

DİŞHEKİMİ EMRE BUDAK

DİŞHEKİMİ KÜBRA YEŞİLYURT

DİŞHEKİMİ HÜSEYİN EFE SAVAŞ

DİŞHEKİMİ İLAYDA NUR UĞUR

DİŞHEKİMİ NİSA NUR ABUT

DİŞHEKİMİ HALE BEYZA KARAÇİMEN

DİŞHEKİMİ NAZRA KAYA

DİŞHEKİMİ ALİCAN KORKUT

DİŞHEKİMİ İBRAHİM ÇAĞLAR

DİŞHEKİMİ DENİZ MERT YILMAZ

DİŞHEKİMİ AHMET ÇOLAK

DİŞHEKİMİ BERKAY ÖZKAN

DİŞHEKİMİ ABDÜSSAMED ÇETİNTAŞ

DİŞHEKİMİ BERK ÇAKAR

DİŞHEKİMİ UZAY SİRBİCA

DOÇ.DR. ELİF DİLARA ARSLAN

DR.DİŞHEKİMİ EMİNE SUZAN ENEREN

DİŞHEKİMİ ÖMER FARUK DEMİR

DİŞHEKİMİ Umut BAYRAKTAR

DİŞHEKİMİ ZÜLEYHA BURCU DURAK

DİŞHEKİMİ MERVE ERTUĞRUL

DİŞHEKİMİ NESLİHAN KILICAL

DİŞHEKİMİ BUSE KARAMAN

DİŞHEKİMİ AHMET FIRAT HASKOL

DİŞHEKİMİ BEYZA YILMAZ

DİŞHEKİMİ AYŞENUR GÜL KAKAR

Hosgeldiniz!

ARAMIZA

Dışhekim
İLHAN İŞLER
iisler1@yahoo.com

1985 YILINDA, YAYIN HAYATINA
BAŞLAYAN İSTANBUL DİŞHEKİMLERİ
ODASI DERGİSİ, 200. SAYIYA ULAŞTI
VE İLK SAYIDAN BERİ DERGİ YE
KARİKATÜR ÇİZEN BEN...,
EVİRİM GECİRDİM....
"DINOZOR" OLDUM...

ARAMIZDAN

Ayrılanlar

Marmara Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi 1973 yılı mezunlarından,
Dişhekimî Natık Ergün,

Marmara Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi 1982 yılı mezunlarından,
Dişhekimî Yasemin Nezahet Çetiner,

Marmara Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi 1971 yılı mezunlarından,
Dişhekimî Hüseyin Süleyman Morva,

Marmara Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi 1978 yılı mezunlarından,
Dişhekimî Yakup Mehmet Bulad,

Marmara Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi 1976 yılı mezunlarından,
Dişhekimî Erdem Akgün,

vefat etmiştir.

Meslektaşlarımızın, ailelerinin ve yakınlarının acılarını paylaşıyor, başsağlığı dileriz.

İSTANBUL DİŞHEKİMLERİ ODASI YÖNETİM KURULU

İLAN-DUYURU

Muayenehaneye Dişhekimî

3 veya 4 yıl sonra muayenehaneyi bütünü ile bedelsiz bırakmak koşulu ile 46 yıllık muayenehaneye ortak dişhekimî aranmaktadır.

Dişhekimî Bülent Öztürk • Ayrıntılı bilgi için: Tel: 0532 313 78 91

Devren Satılık Muayenehane

Emeklilik nedeniyle mülkü ile birlikte devren satılık muayenehane. Üsküdar, Altunizade (Bağlarbaşı metro durağı önünde) yer alan işyeri ruhsatlı ve deprem yönetmeliğine göre yapılmış olan bina, toplam 65 m2 olup iç mekân ve altyapısı mimar tarafından düzenlenmiştir. Muayenehane; içinde bulunan, iki adet Tekmil ünit, kompresör (sterilizasyon odası olarak da kullanılabilen ayrı bir bölümde bulunuyor), periapikal röntgen cihazı (De Gotzen marka), diot lazer (Picasso marka), otoklav (Cristofoli), cerrahi aspiratör (Tekmil), tüm sarf malzemeleri, el aletleri vs. ile birlikte verilecektir.

Dişhekimî Nalan Dilaver • Ayrıntılı bilgi için Tel: 0532 413 22 84

BİZİ SOSYAL MEDYA HESAPLARIMIZDAN TAKİP EDEBİLİRSİNİZ

istanbuldishekimleriodasi

idoyayin

İstanbul Dışhekimleri Odası

Değerli meslektaşlarımız,
Sosyal, sportif, akademik, mesleki başarılarınızı,
ödüllerinizi gönderin İDO Dergi aracılığıyla
meslektaşlarınızla paylaşalım,
birlikte gururlanalım.

ido@ido.org.tr

